

T.C.
KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ENTEĞRE RAPORLAMANIN İŞLETME ve ÇEVRESİ
AÇISINDAN ÖNEMİ: ULUSLARARASI ENTEĞRE
RAPORLAMA KONSEYİ VERİ TABANINDAKİ
ŞİRKETLERİN EKO-VERİMLİLİK İNCELEMESİ**

AYSUN AKTAŞ MOZEİKÇİ

TEZ DANIŞMANI:
Dr.Öğr. Üyesi ERKAN ÖZTÜRK

TEMMUZ – 2018

T.C.

KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Aysun AKTAŞ MOZEİKÇİ'nin "Entegre Raporlama" başlıklı tezi .../.../ ... tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Dr.Öğr. Üyesi Yasin ÇAKIREL
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans elde etmek için gerekli olan koşulları sağladığını onaylarım.

Prof. Dr. Gülnur ETİ İÇLİ
İşletme Anabilim Dalı Başkanı

Bu tezi okuyarak içerik ve nitelik açısından incelediğimizi ve Yüksek Lisans derecesi almak için yeterli olduğunu onaylıyoruz.

Dr.Öğr. Üyesi. Erkan ÖZTÜRK
Tez Danışmanı

Prof. Dr. Gülnur ETİ İÇLİ Kırklareli Üniversitesi _____

Doç.Dr. Feyyaz ZEREN Yalova Üniversitesi _____

Dr.Öğr. Üyesi Erkan ÖZTÜRK Kırklareli Üniversitesi _____

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde bizzat elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada özgün olmayan tüm kaynaklara eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

Aysun AKTAŞ MOZEİKÇİ

02.07.2018

ÖZ

ENTEĞRE RAPORLAMANNIN İŞLETME ve ÇEVRESİ AÇISINDAN
ÖNEMİ: ULUSLARARASI ENTEĞRE RAPORLAMA KONSEYİ VERİ
TABANINDAKİ ŞİRKETLERİN EKO-VERİMLİLİK İNCELEMESİ

AYSUN AKTAŞ MOZEİKÇİ

Yüksek Lisans, İşletme

Tez Yöneticisi: Dr. Öğr. Üyesi Erkan Öztürk

Temmuz 2018

Entegre raporlama son dönemde yeni bir raporlama yaklaşımı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu raporlama yaklaşımındaki temel felsefe ekonomik kaynakların yanı sıra çevresel ve sosyal kaynakların da finansal raporlar içerisinde yer alabilmesi ve böylelikle finansal ve finansal olmayan unsurların arasındaki ilişkilerin finansal bilgi kullanıcılarına şeffaf, karşılaştırılabilir sunulmasıdır. Bu kapsamda yapılan bu tez çalışmasında entegre raporlama ve kavramsal çerçevesinden bahsedilmiş, entegre raporun sahip olması gereken içerik unsurları ve sermaye öğelerinin neler olduğu ve bilgiler arası bağlantının entegre raporlama ile nasıl kurulduğu açıklanmıştır.

Teorik çerçeve de göz önünde bulundurularak işletmelerin ekonomik değer ve sürdürülebilir değer yaratan etkenleri göz önüne alınarak eko-verimlilik incelemesi yapılmıştır. Bu doğrultuda Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi'nin oluşturduğu entegre rapor uygulama örnekleri veritabanında imalat sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin yayınladığı raporların doğal sermaye ögesi altında açıklanan karbon emisyon verileri ile finansal sermaye ögesi başlığı altında açıklanan finansal veriler alınarak eko-verimlilik performansları incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Entegre Raporlama, Ekonomik Değer, Sürdürülebilir Değer, Eko-Verimlilik.

ABSTRACT

THE IMPORTANCE OF INTEGRATED REPORTING FOR
ENTERPRISES AND THEIR ENVIRONMENT: ECO-EFFICIENCY
ANALYSIS OF COMPANIES BASED ON INTERNATIONAL
INTEGRATED REPORTING COUNCIL DATABASE
AYSUN AKTAŞ MOZEİKÇİ

Mater's Degree, Business Administration

Supervisor: Assistant Professor Erkan Öztürk

July 2018

Integrated reporting has recently emerged as a new reporting approach. The basic philosophy of this reporting approach is that financial and environmental resources as well as economic and social resources can be included in financial reports, so that the relationships between financial and non-financial elements are presented transparently and comparably to financial information users. In this thesis study, integrated reporting and its conceptual framework are previously announced and then the contents of the integrated report and capital items of integrated report are mentioned. Afterwards, how financial and non-financial information linkage is established by integrated reporting is explained.

In line with the theoretical framework, eco-efficiency studies have been carried out by taking into consideration the factors that create economic value and sustainable value of the enterprises. In this context, eco-efficiency performances were examined by taking the financial data disclosed under the heading of financial capital item together with the carbon emission data disclosed under the natural capital item of the reports published by the enterprises operating in the manufacturing sector in the integrated report examples database created by the International Integrated Reporting Council.

Key Words: Integrated Reporting, Economic Value, Sustainable Value, Eco-Efficiency.

İÇİNDEKİLER

BEYAN	iii
ÖZ	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR	ix
TABLolar	xi
ŞEKİLLER	xiii
GİRİŞ	1

1. BÖLÜM

ENTEĞRE RAPORLAMA İLE İLGİLİ KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. ENTEĞRE RAPORLAMA TANIMI VE KAPSAMI	8
1.2. ENTEĞRE RAPORLAMANIN GELİŞİMİ	9
1.2.1. Çevresel Raporlama	15
1.2.2. Üçlü Raporlama	16
1.2.3. Sürdürülebilirlik Raporlaması	18
1.2.4. Entegre Raporlama	21
1.3. İŞLETMELERİN ENTEĞRE RAPORLAMAYA YÖNELME NEDENLERİ	24
1.3.1. Entegre Raporlamanın Faydaları	25
1.3.2. Entegre Raporlamanın Kısıtları	28
1.4. ENTEĞRE RAPORLAMANIN GELİŞİMİNİ KÜRESEL DÜZEYDE ETKİLEYEN KURULUŞLAR	30
1.4.1. Küresel Raporlama Girişimi (Global Reporting Initiative-GRI) ..	30
1.4.2. Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu(International Federation of Accountants-IFAC)	33

1.4.3. Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi(International Integrated Reporting Council-IIRC)	34
--	----

2. BÖLÜM

ENTEĞRE RAPORUN YAPISI VE UNSURLARI: İŞLETMELER, ÜLKE EKONOMİLERİ, SOSYAL VE EKOLOJİK ÇEVRE AÇISINDAN ENTEĞRE RAPORLAMAYA BAKIŞ

2.1. GELENEKSEL RAPORLAMADAN ENTEĞRE RAPORLAMAYA GEÇİŞ.....	37
2.1.1. Entegre Raporlama İle Geleneksel Raporlamanın Mukayesesi	38
2.2. ULUSLARARASI ENTEĞRE RAPORLAMA KONSEYİ ENTEĞRE RAPOR YAPISI	41
2.3. ENTEĞRE RAPORLAMA İLKELERİ.....	43
2.4. ENTEĞRE RAPORLAMA İÇERİK UNSURLARI.....	50
2.5. ENTEĞRE RAPORLAMA SERMAYE ÖĞELERİ.....	45
2.6. İŞLETMELER AÇISINDAN ENTEĞRE RAPORLAMANIN ÖNEMİ.....	48
2.6.1. Yönetim ve Çalışanlar Açısından Entegre Raporlamanın Önemi	49
2.6.2. Hissedarlar Açısından Entegre Raporlamanın Önemi.....	50
2.6.3. Yasal Düzenleyiciler Açısından Entegre Raporlamanın Önemi	51
2.7. DOĞAL, SOSYAL VE EKOLOJİK ÇEVRE AÇISINDAN ENTEĞRE RAPORLAMANIN ÖNEMİ.....	52
2.7.1. Sosyal Çevre (Paydaşlar) Açısından Entegre Raporlamanın Önemi	52
2.7.2. Ekolojik Çevre (Doğa) Açısından Entegre Raporlamanın Önemi.	52
2.8. ÜLKE EKONOMİLERİ AÇISINDAN ENTEĞRE RAPORLAMAYA BAKIŞ	53
2.8.1. Güney Afrika.....	54

2.8.2. Amerika Birleşik Devletleri	55
2.8.3. İngiltere.....	57
2.8.4. Avrupa Birliği	58
2.8.5. Türkiye.....	59

3.BÖLÜM

ARAŞTIRMA TASARIMI

3.1. LİTERATÜR İNCELEMESİ.....	63
3.2. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	63
3.3. ÖRNEKLEM SÜRECİ	65
3.4. METODOLOJİ	68
3.4.1. Değişkenlerin Tanımlanması.....	68
3.4.2. Çalışmada Kullanılan Yöntem.....	70
3.4.3. Ampirik Bulgular	74
SONUÇ	93
KAYNAKÇA	97
EKLER	105
EK.1: Analize Dâhil Edilen Şirketlerin Yıllar İtibari İle Aktif Toplam Verileri.....	105
EK.2: Analize Dâhil Edilen Şirketlerin Yıllar İtibari ile Net Satış Verileri.....	106
EK.3: Analize Dâhil Edilen Şirketlerin Yıllar İtibari ile Faaliyet Kârı Verileri.....	107
EK.4: Analize Dâhil Edilen Şirketlerin Yıllar İtibari ile CO2 Emisyon Verileri	108

KISALTMALAR

A4S	: The Prince's Accounting for Sustainability Project
AB	: Avrupa Birliği
BİST	: Borsa İstanbul
CDP	: Carbon Disclosure Project
CIMA	: Chartered Institute of Management Accountants
ERTA	: Entegre Raporlama Türkiye Ağı
GRI	: Global Reporting Initiative
GSIA	: Global Sustainability Investment Alliance
IASB	: International Accounting Standards Board
IASC	: International Accounting Standards Committee
IFAC	: International Federation of Accountants
IFRS	: International Financial Reporting Standards
IIRC	: International Integrated Reporting Council
IR	: Integrated Reporting
IRCSEA	: Integrated Reporting Council of South Africa
ISO	: Organization For Standardization
MSUGT	: Muhasebe Standartları Uygulama Genel Tebliği
PwC	: Pricewaterhousecoopers
SASB	: Sustainability Accounting Standards Board
SEC	: Securities Exchange Commission
SKD Türkiye	: İş Dünyası ve Sürdürülebilir Kalkınma Derneği
TBL	: Triple Bottom Line
TKYD	: Türkiye Kurumsal Yönetim Derneği
TÜSİAD	: Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği
UNCHE	: United Nations Conference on Human Environment

UNGC : United Nations Global Compact

US-GAAP : United States- Generally Accepted Accounting Principles

WBCSD : World Business Caouncil For Sustainable Development

TABLolar

Tablo 1.1: Muhasebe Sistemi Akış Şeması.....	6
Tablo 1.2: Yıllık Faaliyet Raporu, Finansal Rapor, Sürdürülebilirlik Raporu ve Entegre Raporun Karşılaştırılması	14
Tablo 1.3: Yedi Sürdürülebilirlik Devrimi.....	17
Tablo 1.4: Entegre Raporlamanın Gelişimi.....	23
Tablo 1.5: Entegre Raporlamanın Faydaları	27
Tablo 1.6: Entegre Raporlamanın Raporlama Organizasyonu, Yatırımcılar, Düzenleyiciler ve Karar Alıcılar Açısından Zorlukları.....	29
Tablo 1.7: Küresel Raporlama Girişimi'nin Tarihsel Gelişimi.....	31
Tablo 2.1: Geleneksel Raporlama ile Entegre Raporlamanın Kıyaslaması	39
Tablo 2.2: Sürdürülebilirlikle ilgili Avrupa'da Muhasebe Alanında Yapılan Düzenlemeler	59
Tablo 2.3: Türkiye'de Entegre Raporlama İle İlgili Gelişmeler	61
Tablo 3.1: Analiz Kapsamında Yer Alan Şirketler Listesi	65
Tablo 3.2: Analiz Dışı Bırakılan Şirketler	66
Tablo 3.3: Ekonomik Değer ve Sürdürülebilir Değer Unsurları.....	68
Tablo 3.4: İmalat Sektörü 2014-2017 Yılları Ortalamaları.....	74
Tablo 3.5: 2014 Yılı İmalat Sektöründeki CO ₂ – değer bileşeni analizi için Sektör Ortalamaları	75
Tablo 3.6: 2014 Yılı İmalat Sektöründeki CO ₂ - Verimlilik Değer Bileşenleri	76
Tablo 3.7: 2015 Yılı İmalat Sektöründeki CO ₂ – değer bileşeni analizi için Sektör Ortalamaları	78
Tablo 3.8: 2015 Yılı İmalat Sektöründeki CO ₂ - Verimlilik Değer Bileşenleri	79

Tablo 3.9: 2016 Yılı İmalat Sektöründeki CO ₂ – değer bileşeni analizi için Sektör Ortalamaları	81
Tablo 3.10: 2016 Yılı İmalat Sektöründeki CO ₂ - Verimlilik Değer Bileşenleri	82
Tablo 3.11: 2017 Yılı İmalat Sektöründeki CO ₂ – değer bileşeni analizi için Sektör Ortalamaları	84
Tablo 3.12: 2017 Yılı İmalat Sektöründeki CO ₂ - Verimlilik Değer Bileşenleri	85
Tablo 3.13: 2014-2017 Yılı İçin İmalat Sektöründeki CO ₂ – değer bileşeni analizi için Sektör Ortalamaları.....	87
Tablo 3.14: 2014 - 2017 Yılları İmalat Sektöründeki CO ₂ - Verimlilik Değer Bileşenleri.....	88

ŞEKİLLER

Şekil 1.1: S&P 500 Piyasa Değeri Bileşenleri.....	10
Şekil 1.2: Kurumsal Raporlamanın Evrimi	11
Şekil 1.3: Sürdürülebilirlik ile İlgili Gelişmeler	12
Şekil 1.4: Entegre Raporlamanın Sağladığı Faydaların Gruplandırılması ..	26
Şekil 2.1: Entegre Raporlama Çerçevesi	42
Şekil 2.2: Değer Yaratma Süreci	43
Şekil 2.3: Entegre Raporlama İlkeleri	44
Şekil 2.4: Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi Sermaye Öğeleri	47
Şekil 3.1: Ekonomik ve Çevresel Kaynak Tüketimi Karşılaştırması	71
Şekil 3.2: 2014 Yılı İmalat Sektöründeki Şirketlerin Ekonomik ve Çevresel Kaynak Tüketimi Karşılaştırması	77
Şekil 3.3: 2015 Yılı İmalat Sektöründeki Şirketlerin Ekonomik ve Çevresel Kaynak Tüketimi Karşılaştırması	80
Şekil 3.4: 2016 Yılı İmalat Sektöründeki Şirketlerin Ekonomik ve Çevresel Kaynak Tüketimi Karşılaştırması	83
Şekil 3.5: 2017 Yılı İmalat Sektöründeki Şirketlerin Ekonomik ve Çevresel Kaynak Tüketimi Karşılaştırması	86
Şekil 3.6: 2014- 2017 Yılları İmalat Sektöründeki Şirketlerin Ortalama Ekonomik ve Çevresel Kaynak Tüketimi Karşılaştırması	89

GİRİŞ

Modern zamanlara geçişin göstergesi olarak algılanan Sanayi Devrimi'nin başlaması ile birlikte kitle üretimine geçilmiş ve atölyelerden fabrikasyon sistemine geçiş yapılmıştır. Böylelikle daha yüksek kapasitede üretim gerçekleştiren fabrikalar kurulmaya başlanmıştır. Büyük ölçekli işletmelerin kurulmasıyla beraber ticari yaşamda ortaya çıkan yenilikler ve pazara dayalı rekabet ortamının gelişmesi, muhasebe ve raporlama kavramlarının da gelişmesine katkıda bulunmuştur.

Kurumsal yönetim teorilerinden biri olan Hissedar Modeli'ne göre firmaların amacı kârı maksimize etmektir. Bu sistem içinde hazırlanan finansal raporların iki tarafı vardır: "İşletme Sahipleri" ve "Yöneticiler". Geçmişte hazırlanan finansal raporlar bu nedenle sınırlı sayıdaki paydaşın (işletme sahip ve yöneticileri) kullanımına sunulmuştur. Önceleri yalnızca hissedarlara işletmenin finansal durumu hakkında bilgi vermesi amacıyla hazırlanan bu raporlar, daha sonraları odak noktasında sosyal sorumluluk kavramının olduğu kurumsal yönetim teorilerinden bir diğeri olan "Paydaş Teorisi"nin benimsenmesiyle tüm paydaşlara hitaben hazırlanmaya başlanmıştır (Atakan ve İşçioğlu, 2009: 126). Bu paydaşlar; hissedarlar, devlet, çalışanlar, rakipler, işletmeye yatırım yapanlar, tedarikçiler, işletmelere finansman sağlayan kuruluşlar, sivil toplum örgütleri, sendikalar gibi çok geniş bir yelpazeden oluşmaktadır.

İktisadi düşüncede "sınırsız insan ihtiyaçlarının kıt kaynaklarla karşılanması" görüşü genel kabul görmektedir. Bu görüşün, sanayi devrimi ile birlikte bazı sosyal ve çevresel problemlere yol açtığı gözlenmiştir. Odak noktasında insanın olduğu sosyal problemler uzun yıllardır tartışılmış ve günümüzde küresel düzeyde yasal çerçevede birçok düzenleme oluşturulmuştur. Ancak çevresel problemler konusundaki farkındalık gelecek nesillerin kaynaklarını tüketme endişesinin baş göstermesi ile birlikte 20. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren artmaya başlamıştır. 1972 yılında Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı'nda (UNCHE) kabul edilen "Stockholm Bildirgesi"nde uluslararası çevre hukukunun temellerini oluşturacak endüstriyel faaliyetler sonucu çevreye verilen tahribatın

önlenmesine yönelik ilkeler belirlenmiştir. Bu bildirmede yayınlanan ilkelerin hukuksal bağlayıcılığı yoktur. Ancak, daha sonraları yayınlanan Rio Bildirgesi, İklim Değişikliği Sözleşmesi, Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi gibi yükümlülükler yükleyen sözleşmelere bu ilkeler temel oluşturmaktadır (Pallemaerts, 1993: 614). Stockholm Bildirgesi, 1987 yılında Brundtland Raporunda resmi olarak ilk kez tanımı verilen “Sürdürülebilir Kalkınma”nın zeminini oluşturması açısından önemlidir. Aynı zamanda uluslararası platformda ülkelerin (113 ülke) biraraya gelerek çevre sorunlarının tartışıldığı, önlemlere yönelik kısa ve uzun vadeli planların yapıldığı, çevresel sorunların evrenselliğinin kabul edildiği ilk konferans olması açısından da önem arz etmektedir (Sezer, 2007: 764).

Toplumun bilinç düzeyinin artması, çevre ile ilgili önlemlerin alınmaya başlanması yolunda adımlar atılması, kâr maksimizasyonunun tek amaç olmasından çıkıp sosyal sorumluluğun da işletmeler tarafından öncelikli amaç olarak benimsenmesi ile birlikte muhasebe birimlerinde de çeşitli raporlama yöntem ve teknikleri geliştirilmiştir. Çevre ile ilgili girişimlere paralel olarak 1970’li yıllarda işletme faaliyetlerinin sosyal boyutunun da ele alındığı “sosyal muhasebe” kavramı ortaya çıkmıştır (Uluslan, 2009: 182). Bu gelişmeleri takiben 1990’lı yıllarda işletme faaliyetlerinin sosyal, ekonomik ve çevresel boyutlarının ele alındığı üç boyutlu raporlama geliştirilmiştir. Ardından finansal raporlamanın yanı sıra paydaşların finansal olmayan performansla ilgili bilgi ihtiyaçlarının da karşılanması amacıyla sürdürülebilirlik raporlaması geliştirilmiştir. Son olarak sürdürülebilirlik raporlamasının da zaman içerisinde işletmenin finansal olmayan performansına ilişkin bilgileri, bu bilgiler arasında bağlantıyı sağlayacak şekilde raporlamaya imkan veren entegre raporlama olarak evrildiği görülmüştür.

Global ekonomik sistem içinde son zamanlarda yaşanan finansal krizler ve kurumsal skandallar nedeniyle birçok insan işletmeleri sosyal, ekonomik ve çevresel problemlerin kaynağı olarak görmektedir. Dolayısı ile paydaşlar artık işletmelerin hem finansal hem de finansal olmayan sonuçları ile ilgili bilgi sahibi olmak istemektedirler. Bu noktada işletmenin; geçmiş dönem ve

gelecek dönemi arasında bağlantı kurarak, finansal ve finansal olmayan sermaye unsurlarına yönelik strateji ve sonuçlarına odaklanan entegre raporlama (Yüksel, 2017: 128), ilk olarak 2009 yılında Güney Afrika Cumhuriyeti'nde Prof. Dr. Mervny King tarafından Güney Afrika piyasalarının dünya genelinde kabul gören, daha güvenilir, şeffaf, eşitlik ve bilgi paylaşımını teşvik etmesi amacı ile geliştirilmiştir. Ardından 2010 yılında Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi (IIRC) kurulmuş ve konu ile ilgili tüm dünyanın entegre rapor yayınlarken rehber niteliğinde olan entegre rapor içerik, unsur, yapı ve kılavuz ilkelerinin yer aldığı kavramsal çerçeve yayınlanmıştır. Halen faaliyetlerini sürdürmekte olan bu konsey entegre raporlama ile ilgili en yeni ve en güncel bilgilerin takip edildiği bir platform olarak gün geçtikçe büyüyerek gelişmektedir.

Bu çalışmanın amacı, entegre rapor yayımlayan işletmelerin ekonomik ve çevresel sürdürülebilirliklerinin ne ölçüde uyumlu olduğunun tespit edilebilmesidir. Eko-verimlilik incelemesi olarak adlandırılan bu incelemede işletmelerin ekonomik açıdan sürdürülebilir olmalarının yanı sıra çevresel açıdan da sürdürülebilir olmaları beklenmektedir. Bu doğrultuda Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi'nin oluşturduğu entegre rapor uygulama örnekleri veritabanında imalat sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin yayınladığı raporların doğal sermaye ögesi altında açıklanan karbon emisyon verileri ile finansal sermaye ögesi başlığı altında açıklanan finansal veriler incelenmiş ve eko-verimlilik performansları incelenmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde; entegre raporlama ile ilgili kavramsal çerçeveden bahsedilerek entegre raporlamanın tarihsel gelişimine yer verilmiş ve işletmelerin entegre raporlamaya yönelme nedenlerine değinilerek entegre raporlamayı küresel düzeyde etkileyen kuruluşlarla ilgili bilgi verilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde; entegre raporun yapısı, ilkeleri, içerik unsurları ve sermaye ögeleri ile ilgili bilgi verilip; işletmeler, ülke ekonomileri, doğal, sosyal ve ekolojik çevre açısından entegre raporlama ele alınmıştır. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise; Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi'nin 'Entegre Rapor Uygulama Örnekleri Veritabanı'nda imalat sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin yayınladıkları entegre

raporlardan faydalanarak, bu firmaların eko-verimlilik analizlerine yer verilmiştir.

1. BÖLÜM

ENTEĞRE RAPORLAMA İLE İLGİLİ KAVRAMSAL ÇERÇEVE

İşletme tanımı ile ilgili olarak genel kabul gören bir tanım şu şekildedir:

“İşletme, belli bir ortamda, dış çevresinden aldığı girdileri belirli bilgi, teknoloji ve süreçleri kullanarak, müşterisi olan insanlar için değer ifade eden, pazarı olan mal ve hizmetlere dönüştüren ve bunları pazarda oluşan fiyat üzerinden satarak gelir elde eden, bu gelirin bir kısmı ile yeniden tedarikçilerden girdi alarak işletme faaliyetlerinin sürekliliğini sağlayan ve bütün bunları yaparken içinde faaliyette bulunduğu çevrenin unsurlarına zarar vermeyen, ayrı bir kişiliği ve kendine has kültürü olan, değişen ortam koşullarına uyum göstererek yaşamını sürdüren bir sistem, bir sosyal canlıdır.” (Koçel, 2014: 76-77).

İşletme başlı başına bir sistem olduğundan kendi içinde de farklı fonksiyonların yerine getirildiği yönetim organizasyon, üretim ve pazarlama, muhasebe-finance, araştırma-geliştirme gibi alt sistemlerden oluşur. İşletme tanımında da belirtildiği üzere işletme içinde sürekli olarak mali hareketler söz konusudur (Sürmeli, 2008: 1). Mali işlemler olarak tanımlanan bu hareketler işletmenin varlık ve kaynak oluşumunda değişme yaratır. İşletmede mali işlemlere ilişkin verilerin toplanması ve ilgili kişilere sunulması gerekir ki bu görevi “muhasebe” fonksiyonu yerine getirmektedir (Sevilengül, 2016: 3). Bu bilgiden yola çıkarak muhasebe, *“işletmenin varlık ve kaynaklarında değişme yaratan ve para ile ifade edilen ekonomik olayları, kendi ilke ve esasları çerçevesinde sınıflandıran, kaydeden, özetleyerek raporlayan, analiz eden ve yorumlayan bir bilgi sistemidir.”* şeklinde tanımlanmaktadır (Çaldağ ve Ayanoğlu, 2012:3).

Bir diğer tanıma göre muhasebe, *“işletmede ortaya çıkan finansal olayları kaydeden, sınıflandıran, işletmeyle ilgili karar vericilere ihtiyaca uygun ve gerçeğe uygun olarak raporlayan bir sistemdir.”* şeklinde tanımlanmaktadır (Lazol, 2017: 6).

Muhasebe; kaydetme, sınıflandırma, raporlama, analiz ve yorum fonksiyonlarından oluşmaktadır. Kaydetme, işletmede oluşan mali nitelikli olayların tarih sırası ile muhasebe kuralları çerçevesinde yevmiye defterine kaydedilmesidir. Sınıflandırma, yevmiye defterine kaydedilen bilgilerin niteliğine göre Büyük Defter (Defter-i Kebir)'de gruplandırılmasıdır. Raporlama, sınıflandırılan bilgileri ilgili taraflara sunmak amacıyla özet finansal tabloların (Finansal Durum Tablosu (Bilanço) ve Gelir Tablosu) hazırlanmasıdır. Analiz ve Yorum, bilanço ve gelir tablosunda yer alan bilgilerin mali analiz teknikleri yardımıyla analiz edilerek, yorumların ilgili taraflara raporlanmasıdır (Lazol, 2017: 5-7). Muhasebenin ürettiği bilgilere ilgi duyan taraflar; işletme yöneticileri işletme sahip ve ortakları, kredi verenler, işletmede çalışanlar, devlet ve kamu olarak sıralanmaktadır (Yükçü, 2014: 22). Aşağıdaki tabloda verilen bilgiler akış sırasına göre özetlenmektedir.

Tablo 1.1. Muhasebe Sistemi Akış Şeması

Muhasebe Sistemi		
Kaydetme →	Sınıflandırma →	Raporlama
		↓
<u>Karar Vericiler:</u> Yatırımcılar Kredi Verenler Çalışanlar Kamu	Finansal Bilgi ← (Sunum)	<u>Temel Nitelikleri:</u> İhtiyaca ve Gerçeğe Uygunluk <u>Destekleyici Nitelikler:</u> Karşılaştırılabilir, Doğrulanabilir, Zamanlı, Anlaşılır

Kaynak: (Lazol, 2017: 7).

Tablo 1.1'den de anlaşılacağı üzere muhasebe bilgi sisteminde işlenen bilgiler evrensel bir dille karar vericilere rapor olarak sunulmaktadır (Sevilengül, 2016: 4). Sunulan bu raporların içeriği muhasebenin temel kavramlarından biri olan sosyal sorumluluk kavramının özellikle 1970'li yıllardan itibaren giderek artan oranda önem kazanması ile değişmeye başlamıştır. Türkiye'de 26/12/1992 tarihli 1 SERİ NO'LU MUHASEBE SİSTEMİ UYGULAMA GENEL TEBLİĞİ (MSUGT) ile yürürlüğe giren ve 1994 yılından itibaren tüm işletmeler tarafından zorunlu olarak uygulanmaya başlanan Tek Düzen Muhasebe Sisteminde de sosyal sorumluluk kavramını ilke olarak benimsemiştir. Tek Düzen Muhasebe Sistemi Tebliği'nde yer alan muhasebenin temel kavramları şu şekildedir:

- Sosyal Sorumluluk Kavramı
- Kişilik Kavramı
- İşletmenin Sürekliliği Kavramı
- Dönemsellik Kavramı,
- Parayla Ölçülme Kavramı
- Maliyet Esası Kavramı
- Tarafsızlık ve Belgelendirme Kavramı,
- Tutarlılık Kavramı
- Tam Açıklama Kavramı
- İhtiyatlılık Kavramı
- Önemlilik Kavramı
- Özün Önceliği Kavramı

Bu kavramlardan biri olan sosyal sorumluluk kavramı;

“muhasebenin organizasyonunda, muhasebe uygulamalarının yürütülmesinde ve mali tabloların düzenlenmesi ve sunulmasında; belli kişi veya grupların değil, tüm toplumun çıkarlarının gözetilmesi ve dolayısıyla bilgi üretiminde gerçeğe uygun, tarafsız ve dürüst davranılması gerektiğini” ifade etmektedir.

Tek Düzen Muhasebe Sistemi Tebliği'nde belirtilen muhasebenin temel kavramları evrensel bir nitelik taşımaktadır. Bunlardan biri olan sosyal sorumluluk kavramı işletmeler tarafından bilinmekle birlikte kâr maksimizasyonu hep daha fazla önemsenmiş ve 20. yüzyılın başından 1970'li yıllara kadar işletmelerin odak noktası ürünlerini satma çabaları ve bu sayede kârlarını maksimize etmek istemeleri olmuştur. Bu dönemde geçerliliğini koruyan kurumsal yönetim teorilerinden hissedar yaklaşımı teorisi 1970'li yıllardan itibaren yerini satış odaklı faaliyetlerden müşterileri için değer yaratan toplum ve çevre odaklı (Becan, 2011: 17) yeni bir yaklaşıma bırakmıştır. Paydaş teorisi olarak anılan bu yaklaşıma göre işletme sadece işletme sahip ve yöneticilerine karşı değil tüm paydaşlarına karşı sorumludur. Bu sorumluluğu yerine getirirken işletme paydaşlarına adil ve eşit olmalıdır. Dolayısı ile işletmelerin sürekliliği paydaşların işletme faaliyetlerini onamalarına bağlıdır (Öztürk, 2014: 45). Bu dönemde sosyal

sorumluluk kavramı ön plana çıkmış ve işletmelerin sosyal sorumluluğu gündemlerine almalarıyla birlikte yalnızca işletme sahip ve yöneticilerine değil, tüm paydaşlara hitap eden raporlar hazırlanmaya başlamıştır. Finansal raporlar da yaşanan değişim ve gelişmeler ışığında evrime uğramış, finansal bilgilerin raporlanmasının yanı sıra çevre konulu raporlarda yayımlanmaya başlamış ve odak noktasında entegre düşüncenin olduğu entegre rapora uzanan bir serüven başlamıştır.

İşletmeler önceleri sadece daha fazla kâr elde etmeye odaklanmış kuruluşlar iken günümüzde toplumun, tedarikçilerin, merkezi ve yerel yönetimlerin, çalışanların refahını da önemseyen sosyal kuruluşlar olarak anılmaktadır. Bu aynı zamanda işletmelerin sürdürülebilirliğinin de bir anahtarıdır.

1.1. Entegre Raporlama Tanımı ve Kapsamı

Literatürde ilk olarak Eccles ve Krzus tarafından “Tek Rapor – One Report” olarak isimlendirilen entegre rapor, yalnızca sürdürülebilirliğin işletme stratejisi içine yerleştirilmesiyle oluşan daha bütünlük bir raporlamanın sonucu olarak tanımlanmaktadır (Karğın, Aracı ve Aktaş, 2013: 28; Eccles ve Krzus, 2010: 4). “Tek Rapor” iç entegrasyonun gösterilmesinde en etkili yol olmakla birlikte entegrasyonun var olduğunu da kanıtlayan bir disiplindir. Yönetim kendi içinde bütünlük çalışmadığı sürece entegre raporlamanın varlığından bahsedilemez. Tek Rapor, işletmenin sürdürülebilirlik taahhüdünün bir aracıdır (Eccles ve Krzus, 2010: 4).

Daha geniş bir tanımlamayla “Entegre Rapor”, finansal ve finansal olmayan örneğin çevresel, sosyal ve yönetim ile ilgili bilgilerin ve işletmenin “Kurumsal Sosyal Sorumluluk” veya “Sürdürülebilirlik” raporunda yer alan öyküsel bilgilerin harmanlanmasıyla tek bir rapor elde edilmesidir. Diğer yandan, finansal ve finansal olmayan raporların entegrasyonu kâğıt dokümanların basit bir şekilde bir araya getirilmesinin ötesinde bazı işlemler gerektirmektedir. İnternet aracılığıyla kâğıt üzerinde yapılamayan, finansal ve finansal olmayan bilgileri kişinin kendisinin analiz araçları aracılığıyla analiz etmesine imkân verir. Ayrıca, entegre rapor farklı paydaş gruplarının özel ilgi alanlarına hitap eden bilgileri de sağlar. Özetle; “Entegre Rapor”,

işletmenin kilit finansal ve finansal olmayan bilgilerini bütünleşik sunan bir rapordur (Eccles ve Krsuz, 2010: 10).

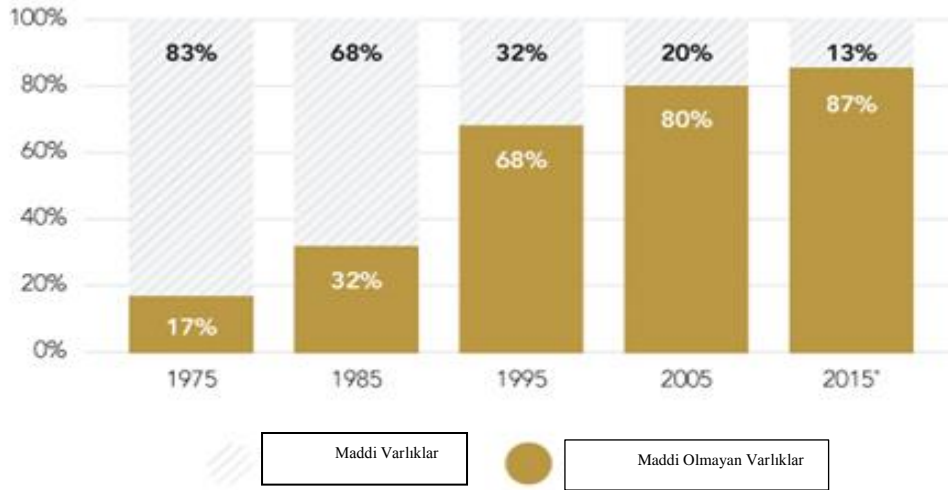
Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi tarafından yapılan tanımlamaya göre entegre raporlama, bir kuruluş tarafından temeli entegre düşünmeye dayanan ve periyodik entegre raporlama ile sonuçlanan zamanla değer yaratma sürecidir. Entegre rapor; bir kuruluşun kısa, orta ve uzun vadede değer yaratılmasına yardımcı olur ve dış çevre bağlamında organizasyonun stratejisi, yönetimi, performansı ve görünümüyle ilgili özlü bir iletişim aracı olarak görev görür (<http://www.theiirc.org/the-iirc/about/>; <http://www.entegreraporlamatr.org>). Entegre rapor finansal ve finansal olmayan (çevresel, sosyal ve yönetsel) performanslarla ilgili bilgilerin anahtar boyutlarını ve bunlar arasındaki ilişkiyi tek bir dokümanda raporlamaktır (Eccles, Schulschenk ve Serafeim; 2012: 43). Bu tanımlamalarda bahsi geçen “değerler” genel olarak nasıl hareket edeceğimiz konusunda karar verirken duygu ve hislerimizi şekillendiren ilkeler, standartlar, inançlar ve fikirler olarak ifade edilmektedir (Busco vd.; 2013: 34).

Tüm bu tanımlamalar ışığında entegre raporlamanın yalnızca bir kuruluşun sürdürülebilirlik raporlaması ile finansal raporunun birleştirilmesinden ibaret olmadığı (Gökmen, 2013: 73) ve tüm işletme çalışanlarının her aşamada sürece dahil olduğu anlaşılmaktadır. Entegre düşünmenin uzun vadeli sürdürülebilir değer yaratma üzerine inşa edilmiş, işletme paydaşları ile birlikte gerçekleştirilen bütünleşik ve süreklilik arz eden bir süreç olduğu söylenebilir. Uzun vadeli sürdürülebilir değer yaratma; işletmenin aldığı finansal, doğal kaynaklar ve insan kaynaklarına ilişkin her bir kaynak ile ilgili kararların, diğerlerini nasıl etkilediğine ilişkin sonuçlarının, bütünsel bir bakış açısıyla ele alınmasıyla mümkündür (Eccles ve Serafeim, 2011: 2).

1.2. Entegre Raporlamanın Gelişimi

Finansal bilgilerin yıllık raporlara anlaşılması zor bir şekilde yansıtılması, bu raporları yalnızca muhasebe uzmanlarının anlamasını sağlamaktadır. Ayrıca, bu raporların içeriğindeki bilgiler genellikle strateji,

işletme performansı ve riskler ile ilgili geleceğe yönelik bilgiden yoksundur. Hatta paydaşlar arasında var olan kurumsal raporların; sadece finansal performansa odaklandığı, kurumsal strateji ve finansal olmayan performans ile ilgili bilgi vermediği yönünde bir genel yargı da oluşmaktadır (Busco vd.; 2013: 34). Ancak günümüzde yatırımcılar ve diğer paydaşlar giderek artan ölçüde yatırım yapma, borçlanma ve diğer kararlarında finansal olmayan verileri de dikkate almaktadırlar. Bununla birlikte birçok organizasyonda tek başına finansal raporlamanın organizasyonun genel performansı ile ilgili olarak hissedarların, müşterilerin, toplumun ve diğer paydaşların bilgi ihtiyacını karşılamada yetersiz kaldığını öne sürmektedir (Hughen, Lulseged ve Upton, 2014: 57). Bunun nedeni olarak işletmelerin finansal raporlarda maddi olmayan varlıkların oranının maddi varlıklarına kıyasla katlanarak artması gösterilmektedir (Yükçü ve Kaplanoğlu, 2016: 70). Maddi olmayan varlıklar işletme için büyüme ve sürdürülebilir bir değer yaratma stratejisini başarılı bir şekilde uygulamak için geliştirilmesi ve kullanılması gereken varlıklar yaratan kilit değerlerdir (Jarboe, 2015: 1).

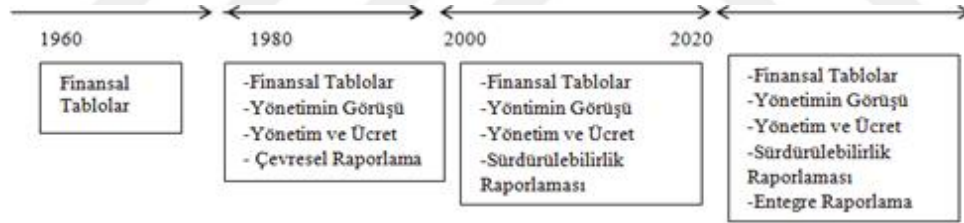
Şekil 1.1. S&P 500 Piyasa Değeri Bileşenleri

Kaynak: Ocean Tomo, LLC. Erişilebilir: <http://www.oceantomo.com/intangible-asset-market-value-study/>. 15.08.2017

Şekil 1.1’de görüldüğü üzere 1975 yılında S&P 500’ün piyasa değerinde maddi varlıkların oranı %83 iken bu oran 2015 yılında % 13’e düşmüş, bununla birlikte maddi olmayan varlık oranı 1975 yılında %17’den 2015 yılında %87’ye yükselmiştir. Örneğin, 1999 yılında Coca Cola’nın marka

değeri piyasa değerinin %59'unu temsil ederken, McDonalds ve Nike için bu rakamlar sırasıyla %64 ve %77'dir (Wheeler ve Davies, 2008: 183). İşletme yöneticilerinin bu değerleri işletme performansını ilerletecek şekilde yönetmesi gerekir. Sürdürülebilir değer yaratma ve entegre düşünce yapısı, şüphesiz işletme ömrünü uzatacak en önemli etkidir.

Şekil 1.2. de sunulduğu üzere finansal raporlamanın zaman içindeki evrimini takiben, 1960'lı yıllardan başlayarak dayatılan model finansal tablolar aracılığıyla sunulan bilgileri sınırlamaktaydı. 1980'lerden itibaren bu modele yönetim yorumu, yönetim ve çevreye atıfta bulunan ek bileşenler ilave edilmiştir. Yaklaşım 21.YY'da genişlemesine rağmen yine de merkezi yer finansal tablolara ayrılmış durumdadır (Mustata, Matis ve Bonaci, 2012: 147). Sürdürülebilir değer yaratmayı temel alan Entegre Raporlama kurumsal raporlamanın evrime uğraması ile ortaya çıkmıştır. Bu raporlama şekli; finansal, yönetim, yönetimin görüşü, ücretlendirme ve sürdürülebilirlik raporlaması temel alınarak, bunların karşılıklı bağımlılıklarını yansıtacak şekilde inşa edilmiştir (GRI, 2012: 2).

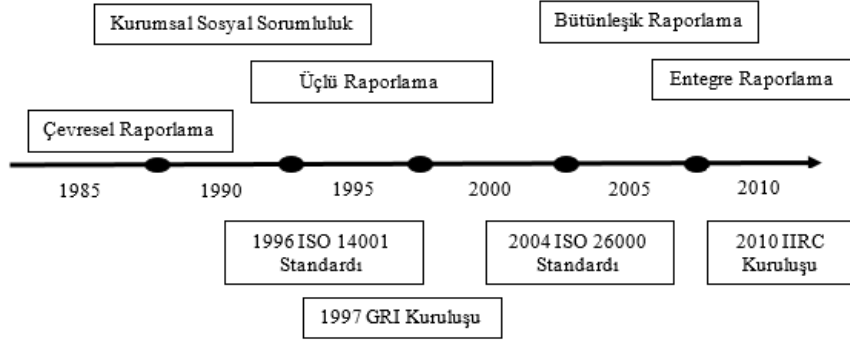

Şekil 1.2. Kurumsal Raporlamanın Evrimi

Kaynak: IIRC, Towards Integrated Reporting: Communicating Value in the 21 st Century, September 2011.

Resmi otoriteler tarafından standartları yayınlanan raporlama türlerinin tarihsel gelişimine bakıldığında kurumsal raporlama evrimi ile paralel yönde ilerlemeler yaşandığı gözlemlenmektedir. Önceleri tek konulu olarak yayınlanan bu raporlar örneğin çevresel raporlama, 1996 ISO 140001 Standardı, sonraları üçlü raporlama, sürdürülebilirlik raporlaması gibi sonu entegre raporlamaya çıkan bir yolun başlangıcını temsil etmektedir. 1980'lerden itibaren raporlama gündemine oturan sürdürülebilirlik ile ilgili gelişmeler şu şekildedir:

Şekil 1.3. Sürdürülebilirlik İle İlgili Gelişmeler

Kaynak: (INTOSAI, 2013: 12; Yükçü ve Kaplanoğlu, 2016: 70)

Çevresel raporlama, işletmenin iç ve dış paydaş gruplarının kullanımı amacıyla işletme ve işletmenin çevre performansı ile ilgili bilgilerin yönetim tarafından hazırlanması ve sunulmasıdır (FEE, 2000: 3; Ulusan, 2009: 185). Şekil 1.3'den anlaşılacağı üzere Çevresel Raporlama; Üçlü Raporlama ve Kurumsal Sosyal Sorumluluk raporlamasının bir alt dalıdır. 1980'li yıllarda özellikle çevreyi en çok kirleten işletmeler tarafından ilk gönüllü çevresel raporlar yayınlanmıştır. Daha sonra 1996 yılında ISO 14001 Çevre Yönetim Standardı, ISO (Organization for Standardization) tarafından yayımlanmış (Yükçü ve Kaplanoğlu, 2016: 70) ve bu standartta organizasyonların sosyal ve çevresel meseleleri nasıl yöneteceği ile ilgili rehber niteliğinde bir çevre yönetim sistemi geliştirilmiştir. Oluşturulan çevre yönetim sistemleri sürdürülebilir gelişmenin önemli bir parçasıdır (Tocan, 2016: 84). 1997 yılında John Elkington'un yayınladığı "Cannibals with Forks: the Triple Bottom Line of 21st Century Business" kitabında bahsi geçen üçlü sorumluluk raporlaması; işletmenin sosyal, kurumsal ve çevresel performans bilgilerini içeren bir raporlamadır. Bu raporlama kendisinden sonra ortaya çıkan Küresel Raporlama Girişimi (Global Reporting Initiative-GRI) ve sürdürülebilirlik raporlamasının temelini oluşturmaktadır (Yükçü ve Kaplanoğlu, 2016: 70; Eccles ve Saltzman, 2011: 58; Noble, 2014: 27-28; Triple Bottom Line). Bu gelişmeleri takiben 1997 yılında sürdürülebilirlik raporlamasına öncülük eden Küresel Raporlama Girişimi kurulmuştur. Bu uluslararası organizasyon, işletmelerin ve hükümetlerin iklim değişikliği, insan hakları, yönetim ve sosyal refah gibi kritik sürdürülebilirlik

meselerinin etkilerini anlamasına yardımcı olur. Bu amaca yönelik olarak gönüllü sürdürülebilirlik raporlaması çerçevesini geliştirmiştir (www.globalreporting.org).

Sürdürülebilirlik ile ilgili gelişmeler önceleri çevre odaklı sorunlar üzerine iken zamanla işin içine kurumsal ve sosyal boyutu da dâhil olmuştur. Raporlamalardaki sosyal vurgu Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi İlerleme Bildirimi'nde (United Nations Global Compact-UNGC) öne çıkan bir konu olmakla birlikte "Sosyal Sorumluluk" standart olarak 2004 yılında ISO 26000 ile uygulamaya konmuştur (Yükçü ve Kaplanoğlu, 2016: 71). ISO 26000 standardında sosyal sorumluluk kavramı, kurumsal sosyal sorumluluk kavramı yerine kullanılmış ve amacı sürdürülebilir gelişmeye katkıda bulunmaktır (Moratis ve Cochius, 2011: 22). Sürdürülebilirlik raporları işletmelerin finansal olmayan performansları hakkında bilgi veren raporlardır. İşletmeler 2000'li yıllardan itibaren bu raporları düzenli bir şekilde yılda bir veya iki defa ayrı bir rapor halinde sunabildikleri gibi finansal raporlar ile bir araya getirerek bütünleşik olarak da sunabilmektedirler. Finansal raporlar ve finansal olmayan performans bilgilerini içeren raporların entegre yayınlanması, raporlama yaklaşımlarının sonucunu oluşturmaktadır. Entegre raporlama çerçevesini oluşturan ve konu ile ilgili gelişmelere yön veren kurum Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi'dir (Yükçü ve Kaplanoğlu, 2016: 72).

Tüm bu açıklamalar doğrultusunda işletmelerin yayınlamış olduğu yıllık faaliyet raporu, finansal rapor, sürdürülebilirlik raporu ve entegre raporun karşılaştırıldığı tablo aşağıda verilmiştir.

Tablo1.2. Yıllık Faaliyet Raporu, Finansal Rapor, Sürdürülebilirlik Raporu ve Entegre Raporun Karşılaştırılması

	Yıllık Faaliyet Raporu	Finansal Rapor	Sürdürülebilirlik Raporu	Entegre Rapor
Kapsam	Finansal durum ve işletme faaliyetlerine ilişkin bilgiler bağlantı kurulmaksızın raporlanır.	Sadece işletmenin finansal performansına ilişkin bilgiler raporlanır.	Sadece işletmenin çevresel, sosyal ve ekonomik performansına ilişkin bilgiler raporlanır.	İşletmenin finansal performansı ile çevresel, sosyal ve ekonomik performansına ilişkin bilgiler ve bilgiler arasındaki bağlantıyı sağlayacak şekilde raporlanır.
Temel Sermaye Unsuru	Finansal Sermaye Fikri Sermaye	Finansal Sermaye	Sosyal ve İlişkisel Sermaye Doğal Sermaye İnsan Sermayesi Fikri Sermaye	Finansal Sermaye Sosyal ve ilişkisel sermaye Doğal sermaye İnsan Sermayesi Fikri Sermaye Üretilmiş Sermaye
Ülkemiz de Düzenleyici Kuruluşlar	Yasal Mevzuat	Yasal Mevzuat TMS/TFRS	GRI- Sürdürülebilirlik Raporlaması Kılavuzları	IIRC- Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi
Şeffaflık ve Hesap Verilebilirlik	Finansal performans ve işletme faaliyetlerine ait yasal mevzuat ölçüsünde şeffaflık	Finansal performansın yasal mevzuat ölçüsünde şeffaflığı	Sınırlı şeffaflık	Yüksek derecede şeffaflık
Odaklanılan Konu	Geçmiş döneme ait finansal performans ve faaliyet sonuçları	Geçmiş döneme ait finansal performans	Geçmiş döneme ait çevresel, sosyal ve ekonomik performans	Geçmiş dönem ve gelecek dönem arasında bağlantı kurarak finansal ve finansal olmayan sermaye unsurlarına yönelik strateji ve sonuçlar

Kaynak: Yüksel (2017: 128).

Tablo 1.2. incelendiğinde entegre raporun kapsam açısından işletmenin finansal ve finansal olmayan performansına ilişkin bilgiler ve bu bilgiler arasındaki bağlantıyı sağlayacak şekilde raporlanması açısından diğerlerinden ayrıldığı görülmektedir. Tablo temel sermaye unsuru açısından incelendiğinde ise; finansal sermaye, sosyal ve ilişkisel sermaye, doğal sermaye, insan sermayesi, fikri sermaye ve üretilmiş sermaye unsuru olarak altı ögeden oluştuğu ve tüm sermaye unsurlarını bünyesinde barındırmasıyla diğerlerinden farklılaştığı görülmektedir. Yüksek derecede şeffaflık sunan entegre rapor geçmiş dönem ve gelecek dönem arasında bağlantı kurarak sermaye unsurlarına yönelik strateji ve sonuçlara odaklanması yönüyle, diğerlerine kıyasla daha bütünlük bir bakış açısı sunmaktadır.

1.2.1. Çevresel Raporlama

1972 yılında Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı'nda Stockholm Bildirgesi'nin yayınlanması ile dünya ilk kez çevre sorunları ile ilgili bir eylem planı yapma hazırlığının temellerini atmış ve işletmeleri de çevre kirliliği konusunda önleyici önlemler almaya davet etmiştir. Bunun üzerine özellikle çevresel felaketlere neden olan faaliyetlerin yürütüldüğü firmalar (ki bunlar çoğunluğu gelişmiş ülke menşeli firmalardır) gönüllü çevresel raporlar yayınlamaya başlamışlardır.

Çevresel raporlama yapmanın ardında yatan teori meşruluk teorisidir (Villiers ve Lubbe, 2001: 82). Bu kavramı 1956 yılında ilk ileri sürenlerden biri olan Parsons, meşruluğu işletmelerin faaliyetlerini gerçekleştirirken toplumun beklentilerini de karşılamaları olarak tanımlamaktadır. Meşruiyeti kazanmak kurum imajı açısından önemlidir (Küçükgergerli, 2017: 30). Toplumun beklentilerini karşılamış olmak işletmenin kurumsal itibarını artıran bir etkidir. Lindblom (1994) işletmelerin çevresel raporları hazırlarken faaliyetlerini toplum nezdinde meşrulaştırabilmelerine imkân veren çeşitli stratejiler tanımlamaktadır. Villiers ve Lubbe'e (2001: 82-83) göre, çevreye en çok zarar veren işletmeler çevresel eylemlerini meşrulaştırmaya çalışmak için daha fazla çaba sarf etmek zorunda kalanlardır. Bu nedenle bu firmalar daha fazla çevresel raporlama yapma eğilimi içine girmektedir.

Çevresel raporlama, “bir işletmenin çevre üzerine etkileri, bu etkileri yönetme performansı ve ekolojik bakımdan sürdürülebilir kalkınmaya katkısı dahil çevresel performansı hakkındaki bilgilerin kamuya açıklanmasıdır” şeklinde tanımlanmaktadır (Public Accounts And Estimates Committee, Akt. Ulusan, 2009: 184). Tanımdan da anlaşılacağı üzere çevresel raporlama, işletmenin çevre ile olan ilişkileri hakkında işletme ilgililerinin bilgilendirilmesi amacıyla yararlanılabilecek bir araç niteliğindedir.

1.2.2. Üçlü Raporlama

İşletmelerin finansal sonuçları ile birlikte sürdürülebilirlik çabalarını raporlamaları için de bir çerçeveye ihtiyaç duyulmuştur. Bu ihtiyacın giderilmesine yönelik olarak 1995 yılında 3Ps- açılımı “People, planet, profit (insanlar, kâr, gezegen)” adını alan ve 1997 yılında ‘triple bottom line- üçlü sorumluluk(performans) raporlaması’ olarak yeniden adlandırılan çerçeve geliştirme çalışmaları yapılmıştır (James^b, 2013: 17; www.johnelkington.com: 2).

İşletme dışında olup özellikle toplumsal değerlerle hareket eden işletme ilgililerinin, finansal raporlar yanında sosyal ve çevresel raporların da üretilmesini talep etmeye başlamaları ile birlikte işletmeler faaliyetlerinin ekonomik, sosyal ve çevresel boyutlarını da sunmaya başlamışlardır. Üç boyutlu raporlama olarak adlandırılan bu raporlama türü ekonomik, sosyal ve çevresel boyutta tutulan muhasebenin raporlanması olarak tanımlanır (Yanık ve Türker, 2012: 298-299). Üçlü raporlamanın temelini oluşturduğu kurumsal sosyal sorumluluk raporları veya sürdürülebilirlik raporları da bir işletmenin çevresel (enerji ve su kullanımı, karbon emisyonu gibi...), sosyal (işçi devir hızı, çalışma gücü çeşitliliği vs.) ve kurumsal (yönetim kurulunun bağımsızlığı, risk yönetimine yaklaşım vs.) performans bilgilerini içermektedir (Eccles ve Saltzman, 2011: 58).

Üçlü Raporlama (Triple Bottom Line-TBL) kurumsal sorumluluğun savunucusu olarak küresel anlamda kabul gören John Elkington tarafından ileri sürülmüş ve ilk olarak 1997 yılında yayımladığı “Cannibals with Forks: the Triple Bottom Line of 21st Century Business” kitabında bahsi geçmiştir. Elkington işletmeler için elde edilen kâr kadar eşit öneme sahip olan diğer faktörlerin de varlığını öne sürmüştür. Üçlü raporlama bir işletmede kurumsal

misyon içinde eşit öneme sahip olan insan, gezegen ve kârlılık ayaklarını bütünsel bir yaklaşım olarak ele almaktadır (Noble, 2014: 27-28; Triple Bottom Line). Üçlü raporlamanın birbiri ile yakından ilişkili olan yedi tane dinamiği vardır. Bunlar günümüzde işletmelerden ziyade sivil toplum kuruluşları tarafından kurgulanması nedeniyle değişime uğramaktadır. Bu dinamikler Tablo 1.3’de sunulmuştur (www.johnelkington.com: 3):

Tablo1.3. Yedi Sürdürülebilirlik Devrimi

	Eski Paradigma	Yeni Paradigma
1. Piyasalar	Uyumluluk	Rekabet
2. Değerler	Katı	Yumuşak
3. Şeffaflık	Kapalı	Açık
4. Yaşam Döngüsü Teknolojisi	Ürün	İşlev
5. Ortaklık	Devrilme	Ortak Yaşam
6. Zaman	Daha Geniş	Daha Uzun
7. Kurumsal Yönetim	Hariç	Dahil

Birinci dinamik piyasalar ile alakalıdır. İşletmeler uluslararası rekabete giderek daha fazla maruz kalan daha şeffaf piyasalarda faaliyetlerini göstereceklerdir. Sonuç olarak, işletmeler eylem ve yatırım için iş süreçlerini inşa ederken üçlü raporlama düşünce ve muhasebe sistemini kullanan yeni bir yaklaşıma kayacaklardır (www.johnelkington.com: 3). İkinci dinamik insani ve toplumsal değerlerin dünya çapında değişimiyle alakalıdır. Değerlerimiz her birimizin maruz kaldığı en güçlü programlama ürünüdür. Her nesilde değiştiği gözlemlenen bu değerler ile birlikte toplum da değişmektedir. Yaşam döngüsünde sağlam bir zemin üzerinde olduklarını düşünen işletmeler bu değişime ayak uyduramazlarsa kendilerini yok olma tehlikesi ile yüzyüze bulurlar. Üçüncü dinamik olan şeffaflık ekseninde elde edilen bilgilerden rekabet halindeki işletmelerin performanslarının değerlendirilmesi ve kıyaslanmasında giderek artan ölçüde yararlanılmaktadır. Üçlü raporlama

temelleri üzerine inşa edilmiş Küresel Raporlama Girişimi'nin 2001 yılındaki açılışı bu trendin en güçlü sembolüdür (www.johnelkington.com: 4). Dördüncü dinamik; işletmeler üçlü raporlama uygulamaları konusunda hem endüstriyel hem de tarımsal alanda tedarik zincirinden geriye doğru veya ürünlerin nakli, kullanımı ve kullanım ömrü sona erdikten sonrasında ilgili olarak sınavdan geçmektedirler. Bataryalar, jumbo jetler ve denizlerdeki petrol kuyuları gibi farklı teknoloji ve ürünlerin yaşam süresinin yönetilmesi 21.yy işletmelerinin odak noktası olacaktır. Beşinci dinamik olan ortaklık, işletmeler arasında ve işletmeler ile diğer kuruluşlar arasında peyda olan ortaklığın yeni formlarına ivme kazandırmaktadır. Altıncı dinamik, zaman dinamiği yöneticiler için birkaç yıl ilerisini öngörmeleri dahi zor olurken, sürdürülebilirlik gündemi gereği yöneticiler nesiller sonrasını ve hatta yüzyıllar sonrasını öngörmeleri gerekmektedir (www.johnelkington.com: 5). Yedinci dinamik olan kurumsal yönetimde ise, sadece “şişman kedi” yöneticileri diye tabir edilen yöneticilerin aldıkları mantık ötesi ücretlere odaklanmak yerine yeni sorulara yönelmeye başlanmıştır. Bunlar; “İş ne içindir?”, “İşletmelerin nasıl çalıştığı konusunda kim söz hakkı sahibidir?”, “Paydaşlar ve diğer hissedarlar arasında uygun denge nasıl olmalıdır?” gibi sorulardır. Kurumsal yönetim sistemi ne kadar iyi olursa sürdürülebilir işletmelerin inşa şansı o derece yükselir. Kurumsal sürdürülebilirlik meseleleri giderek artan oranda sadece ürünü tasarımı ve üretim sürecine odaklanmayıp piyasaların ve iş ekosistemi içinde değer zincirinin kurumsal tasarımı etrafına odaklanmaktadır (www.johnelkington.com: 6).

1.2.3. Sürdürülebilirlik Raporlaması

Sürdürülebilirlik genel bir ifade ile kaynakların gelecek nesilleri tehlikeye atmadan etkin ve verimli bir şekilde kullanılması olarak tanımlanmaktadır (Kuter ve Ünal, 2009: 147). “Sürdürülebilir Kalkınma” veya “Sürdürülebilirlik” konsepti ilk olarak 1980’li yılların başında ekonomik kalkınma ve çevre koruma meseleleri üzerine bir arayış içine girilmesiyle kullanılmaya başlanmıştır (Streimikiene ve Siksnyte, 2016: 73). Sürdürülebilir kalkınma birçok şekilde tanımlanmakla birlikte en bilinen tanımı Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu’nun (World Commission on Environment and Development-WCED) 1987 yılında yayınladığı Brundtland

Raporu'nda (diğer adıyla “Ortak Geleceğimiz” (Our Common Future) isimli raporunda) yer alan şu tanımınıdır: “Sürdürülebilir kalkınma, gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılamak için ihtiyacı olan kaynaklardan ödün vermeden günün ihtiyaçlarını karşılamaktır” (Our Common Future, 1987: 41; Streimikiene ve Siksnyte, 2016: 73).

Sürdürülebilirlik kavramı işletmeler açısından incelendiğinde 20.YY'ın başından itibaren, bilinen işletme algısının değişmesi ile birlikte uluslararası düzeyde kendine yer edinmiş bir kavramdır. Önceleri işletmelerde sürdürülebilirlik, işletmeler ve finansal tablo kullanıcıları tarafından finansal sonuçlara odaklı iken; sonradan Kurumsal Sosyal Sorumluluk raporlaması olarak da anılan sürdürülebilirlik raporlamasına sosyal ve çevresel boyutların da eklenmesi ile finansal olmayan sonuçlara da odaklanılmaya başlanılmıştır. Böylece sürdürülebilirlik, kurumsal yönetim çerçevesinde değerlendirilen daha sürdürülebilir yönetimler olarak ele alınmaktadır (Öztürk, 2014: 7, James^b, 2013: 20).

Geçtiğimiz yıllar boyunca resmi sürdürülebilirlik raporlaması Amerika Birleşik Devletleri'nde ve tüm dünyada önemli derecede artış göstermiştir. Birçok kamu ve özel şirketler de bu eğilimi olumlu karşılamış ve bu yönde çalışma girişiminde bulunmuşlardır. Yatırımcılar, müşteriler, tedarikçiler ve diğer paydaşların işletmelerin sürdürülebilir uygulamalarını yürütme beklentisi eğiliminde olmaları ve birçok işletmenin de bu yöndeki çabalarını halka ilan etmelerine rağmen, Amerika Birleşik Devletleri de dâhil olmak üzere birçok ülkede sürdürülebilirlik raporlaması gönüllülük esasına dayanmaktadır (James^b, 2013: 20; James^a, 2013: 95). Bu da işletmeler arasında karşılaştırılabilirlik eksikliğine yol açmaktadır (James^b, 2013: 20). Hâlihazırda, organizasyonların çoğu sürdürülebilirlik raporlarına, finansal raporlarının içinde yer vermek yerine ayrıca yayınlamaktadırlar (James^a, 2013: 95). Fakat yıllık raporların sürdürülebilirlik raporlarına kıyasla daha geniş bir kitleye hitap etmesi nedeniyle bu raporlar sosyal, çevresel ve kurumsal bilgilerin açıklanması için en iyi araç haline gelmekte ve birlikte yayınlanmaktadır (Dumitru ve Jinga, 2015: 118).

Küresel ölçekte yatırım faaliyetlerinde bulunan profesyonel fon yöneticileri için firmaların sadece finansal performansı değil çevresel, sosyal ve kurumsallaşma performans düzeyleri de önem arz etmektedir. Küresel Sürdürülebilir Yatırım Birliğinin (Global Sustainability Investment Alliance–GSIA) 2012, 2014 ve 2016 yıllarında yaptığı araştırmalar profesyonelce yönetilen fonlarla ilgili olarak çevresel, sosyal ve yönetim endişelerini göz önünde bulunduran sürdürülebilir yatırımların küresel sermayenin yüzde kaçını oluşturduğuna dair bulgular sunmaktadır. Bu araştırmalara göre 2012 yılında sürdürülebilir yatırımlar küresel sermayenin % 21.8’ini (13,6 trilyon ABD dolarlık yatırım), 2014 yılında %30,2’sini (18,28 trilyon ABD dolarlık yatırım) ve 2016 yılında % 26,3 ‘ünü (22,89 trilyon ABD dolarlık yatırım) oluşturmaktadır. Araştırma; Avrupa, ABD, Kanada, Asya, Japonya ve Avustralya ve Yeni Zelanda bölgelerini kapsamaktadır. 2012 yılındaki sürdürülebilir yatırım tutarının %65’i Avrupa bölgesindeki yatırımlardan oluşmaktadır. Bu oran 2014 yılında %63,7 ve 2016 yılında %52,6’dır. Diğer bölgelerde de 2012 yılından 2016 yılına gelinceye değin finansal olmayan bilginin önemi artmış, buna bağlı olarak sürdürülebilirlik raporu yayımlayan işletme sayısı da artmıştır. Haliyle fon yöneticilerinin bu bölgelerde de çevresel, sosyal ve kurumsal endişeleri göz önünde bulunduran yatırımları artmaya başlamıştır (Özerhan ve Sultanoğlu, 2017: 56; Global Alliance, 2012: 2; Global Sustainable Alliance, 2014: 7; Global Sustainable Alliance, 2016: 8).

Sürdürülebilirlik Raporlaması ile ilgili olarak dünya genelinde Küresel Raporlama Girişimi’nin hazırladığı sürdürülebilirlik raporlaması ile ilgili kılavuz rehberler esas alınmaktadır. Bu nedenle, sürdürülebilirlikle (Sosyal ve çevresel etkileri de içeren) ilgili raporların Küresel Raporlama Girişimi’nin yayınladığı rehberler aracılığıyla uluslararası alanda kabul görmeye başladığı söylenilebilir (Mustata, Matiş ve Bonaci, 2012: 149). Ancak, zamanla işletmelerin faaliyetlerinin yalnızca sosyal, ekonomik ve çevresel boyutuyla ilgili raporların işletme ilgililerinin ihtiyaçlarını karşılamadığı görülmüştür. Daha bütüncül, işletmenin stratejisi, odak noktası, iş modeli ve finansal ve finansal olmayan sermaye unsurları ile ilgili bilgilere ve bunlar arasındaki ilişkinin işletme ilgililerine sunulması

ihtiyacına yönelik yeni bir raporlama sistemine, yani “entegre raporlamaya” ihtiyaç duyulmuştur. Entegre raporda sürdürülebilirlik raporlamasından farklı olarak; üretilmiş sermaye, finansal sermaye, fikri sermaye, sosyal ve ilişkisel sermaye, doğal sermaye ve insan kaynağı sermayesi olmak üzere toplam altı sermaye ögesine ilişkin bilgiler bütünleşik olarak sunulmaktadır. Örneğin, kurumun istihdam uygulamaları birçok sermaye ögesini etkilemektedir. Çalışanların maliyeti işveren için bir gider kalemidir. Bu finansal sermaye ögesi altında raporlanır. Ancak yapılan ödemeler çalışanlara ve topluma nakit akışı sağlayarak çevreyi etkilemekte ve topluma farklı şekillerde katkıda bulunmaktadır. Aynı şekilde çalışanların eğitimine yapılan yatırımlar kurumun insan sermayesini arttırmakla birlikte verilen eğitim paylaşılan norm ve değerlere sebebiyet veriyorsa beraberinde sosyal ve ilişkisel sermayeyi de artırır. Tabii çalışanlarla ilgili riskler de söz konusudur. Müşteriler, çalışanların sağladığı bir hizmet veya ürün kalitesinden memnun kalmazsa sosyal, finansal ve entelektüel sermaye de bir azalış olacaktır. Entegre raporda bahsi geçen örnekteki her bir sermaye ögesi için girişler, çıkışlar, riskler ve fırsatlar gösterilir ve tüm bu sermaye ögeleri arasındaki ilişki dikkate alınır (Roth, 2014: 64).

Sürdürülebilirlik raporlamasının evrimleşmiş halini temsil eden entegre raporlama konusunda (Lorinc, 2012: 31) Novo Nordisk firması sürdürülebilirliği tüm işletme karar ve stratejileri ile bütünleştirmiş olması nedeni ile ideal bir örnek oluşturmaktadır. Firmanın işletmeye bakış açısı; işletme stratejilerinin belirlenme aşamasında ekonomik, sosyal ve çevresel hususları da barındırması şeklindedir (Morsing ve Oswald, 2005: 1). Bu haliyle bir entegre raporun içermesi istenilen temel öğelere sahip ilk entegre rapor örneği sayılmaktadır.

1.2.4. Entegre Raporlama

Geleceğe yönelik işletme performansına ışık tutan entegre raporlamanın arkasında yatan temel motivasyon sürdürülebilir toplumdur ve bir toplumun sürdürülebilir toplum olabilmesi için şu dört faktör hesaba katılmalıdır (Eccles ve Serafeim, 2011: 2):

- Yinelenen küresel finansal krizler.

- İklim değişikliğinin etkileri ve su, belli başlı mineraller gibi doğal kaynakların sınırlılığı konusunda artan farkındalık.
- Gelişmiş ülkelerde değer yaratma da insan sermayesinin ve gelişmekte olan ülkelerde insan haklarının giderek artan önemi.
- İyi kurumsal yönetimin zorunlu rolünün tanınması ve önemli işleyiş hataları, rüşvet ve hile aracılığıyla ortaya çıkan kurumsal skandalları önlemek amacıyla risk yönetiminin varlığı.

Esas olarak Danimarkalı biyo-sanayi ürünleri şirketi Novozymes'in 2002 yılında yayınladığı finansal rapor yayınlanan ilk entegre rapor olarak kabul edilmektedir (Eccles ve Saltzman, 2011: 58). Bunun dışında entegre raporun taşınması gereken temel niteliklere sahip olup entegre rapor olarak nitelendirilen diğer şirket örnekleri sırasıyla şunlardır: Brezilyalı kozmetik ve parfüm şirketi Natura 2003, Danimarka şirketi olan Novo Nordisk 2004, (Eccles ve Serafeim, 2011: 1) ve Hollanda sağlık ve aydınlatma şirketi Philips 2008 (Eccles ve Saltzman, 2011: 58). Tüm bu raporlar gönüllülük esasına dayanılarak hazırlanmıştır. Güney Afrika Cumhuriyeti ise entegre raporu Johannesburg borsasında, yani payları borsada işlem gören şirketler için 1 Mart 2010 sonrası dönemler için zorunlu kılan ilk ülkedir. Bu gelişmenin ardından birçok ülke de konu ile ilgili teşvik edici düzenlemeler getirmiştir. King III ilkeleri, Johannesburg borsasına kote şirketlerin entegre rapor yayınlamasını zorunlu kılmakla birlikte yayınlamayanlar için de açıklama zorunluluğu (report or explain) getiren ve King III ilkeleri olarak da anılan entegre raporlama ilkelerinin temelini oluşturan bir kanundur. (Aras ve Sarıoğlu, 2015: 17-41; Krzus, 2011: 273; Kaya, 2015: 125).

“Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi'nin 2010 yılında kurulması entegre raporlama gelişmelerine hız kazandırmış; özel sektör, sivil toplum, yatırımcılar ve uluslararası kuruluşlardan oluşan geniş bir katılımcı ile Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi hazırlanmıştır. Bugün entegre raporlamaya ilişkin tüm paydaşlar tarafından kabul gören bir standart ve format olmamakla birlikte söz konusu Çerçeve, entegre raporlamaya başlayacaklar için önemli bir referans teşkil etmektedir” (Aras ve Sarıoğlu, 2015: 17).

Tablo1.4. Entegre Raporlamanın Gelişimi

2009	Güney Afrika King III Raporu'nun yürürlüğe girmesi
Ağustos 2010	Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi'nin Kurulması
Ekim 2011	Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi Pilot Programına katılan kuruluşların açıklanması
Ocak 2011	Güney Afirka'da King III Raporlama İlkeleri Rehberinin Yazılı Olarak Yayınlanması
Kasım 2012	Taslak Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi yayınlanması
Nisan 2013	Entegre Raporlama Çerçevesi Tartışma Metni yayınlanması
Aralık 2013	Entegre Raporlama Çerçevesi yayınlanması

Kaynak: (Sheridan, 2014: 14).

Özetle Entegre Raporlama konusunda dünya genelinde kabul gören ve yayınları referans alınan iki temel organizasyon söz konusudur: Güney Afrika Entegre Raporlama Konseyi (Integrated Reporting Council of South Africa-IRCSA) ve İngiltere'de faaliyet gösteren Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi (Topçu ve Korkmaz, 2015: 6).

25 Ocak 2011 tarihinde Johannesburg Borsası'nda düzenlenen basın toplantısında, şirketler için entegre raporlamanın nasıl yapılacağına dair ilk yazılı rehber yayınlanmıştır. Bu dokümanın yayınlanmasının arkasındaki itici güç, 2009 yılında Güney Afrika Üniversitesi'nde görev yapan Prof.Dr. Mervyn King tarafından Güney Afrika'nın Kurumsallaşması üzerine hazırlanmış, şirketlerin ve diğer organizasyonların önemli finansal ve sürdürülebilir bilgileri ile bağlantılı entegre rapor üretmelerini tavsiye eden "King III Raporu" dur (Eccles ve Saltzman, 2011: 57). Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi'nin Kasım 2012 yılında yayınlanan Entegre Raporlama Kavramsal Çerçevesi Taslağı, King III raporu esas alınarak hazırlanmıştır. Tüm bu gelişmeler Tablo 1.4 de tarih sıralaması ile özetlenmiştir. King III Güney Afrika'da, şirketlerin belirli paydaşların ilgi alanına giren daha ayrıntılı bilgi veren ayrı bir sürdürülebilirlik raporlaması yayınlamalarında herhangi bir engel oluşturmaz (Eccles, Schulschenk ve Serafeim; 2012: 43). Güney Afrika'nın entegre raporlama gereksinimi, daha sürdürülebilir bir ekonomik, sosyal ve çevresel toplum yaratmaya yönelik önemli bir adımdır (Eccles ve Saltzman, 2011: 57). Türkiye'den henüz entegre raporlama

konusunda yayınlanmış bir rapor bulunmamakla birlikte iki şirket Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi'nin pilot programına katılmış ve diğer şirketler “bekle ve gör” yaklaşımıyla dünya da konu ile ilgili gelişmeleri takip etmektedir (Aras ve Sarioğlu, 2015: 17).

1.3. İşletmelerin Entegre Raporlamaya Yönelme Nedenleri

Günümüzde ekonomiler farklı bir değer yaklaşımı ile karşı karşıya kalmaktalar ve sürekli bir değişim içerisindedir. Ancak bu değerler finansal raporlar aracılığı ile raporlayabileceğimiz ya da ölçebileceğimiz değişiklikler değildir. Örneğin, geleneksel kurumsal raporlama modelleri maddi olmayan varlıklardaki artışı açıklamada yetersiz kalmakta ve belirsiz bir ekonomiye uyum sağlamada başarısız olmaktadır. Dolayısıyla, işletmelerin yarattığı değeri ve ekonomik ilerlemenin ölçülmesinde geleneksel raporlama modelleri yetersiz kalmaktadır (www.ey.com). Geleneksel raporlama modellerinin ilk tasarlandıkları günden bugüne değişimine neden olan ve yetersiz olarak görülmesinin nedenleri şöyle sıralanmaktadır (IIRC, 2011: 2):

- Küreselleşme,
- Tüm dünyada finansal, kurumsal ve diğer krizlere karşı artan politika faaliyetleri,
- Kurumsal şeffaflık ve hesap verilebilirlik beklentilerinin artması,
- Varolan ve olası doğal kaynak kıtlığı,
- Nüfus artışı,
- Çevre ile ilgili endişeler.

İşletmeler, farklı coğrafik bölge ve endüstrilerden olmalarına rağmen entegre raporlamaya yönelme nedenleri birbirine benzerlik göstermektedir. Bu benzerliğin nedenleri arasında; entegre raporun hissedarlar ve diğer paydaşlar ile iletişim açısından en iyi seçenek olduğu inancı ve entegre raporun işletmenin sürdürülebilir bir stratejiye sahip olduğu konusunda güvence vermesi yer almaktadır (GRI, 2012: 3). İşletmeleri entegre raporlamaya yönelten en önemli etken ise işletme genelinde ve paydaşlar ile etkili iletişimi güçlendirmesidir. Bunların dışında entegre raporlamaya yönelten diğer sebepler; çalışanları kurumsal strateji ile uyumlaştırması, işletme amaçlarına ulaşılması için paydaş desteğinin sağlanması ve pozitif

kurum itibarı kazanılması sayılabilir (Oberholzer, 2011: 48). Tüm bu nedenlerden dolayı geleneksel raporlama modelleri, işletmelerin geçmiş, şimdiki ve gelecekteki performanslarını değerlendirmek için ihtiyaç duyulan bilgi türünü sağlamada yetersiz kalmaktadır. İşletmelerin süreklilik varsayımı kapsamında faaliyetlerini sürdürebilmeleri için stratejik yönetim, faaliyetler, finansal ve finansal olmayan performans arasındaki karşılıklı bağımlılıklarını, kurumların şimdi ve gelecekte değer yaratma becerilerini göstermek için açıklığa kavuşturması gerekmektedir. Bu noktada entegre raporlama, geleneksel raporlamadan daha geniş bir performans açıklaması sağlayarak bu ihtiyacı karşılamaktadır (GRI, 2012: 3).

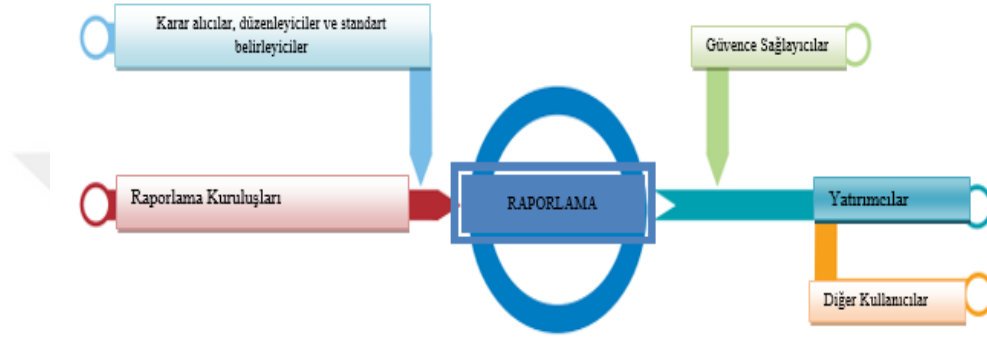
1.3.1. Entegre Raporlamanın Faydaları

Entegre rapor sayesinde finansal ve finansal olmayan önemli performans bilgileri biraraya getirilerek tek bir rapor olarak sunulur. Eccles ve Saltzman'a (2011) göre entegre raporlamanın faydalarını üç ayrı grup altında toplamak mümkündür. Birinci grup; entegre raporlama yapan işletmelerin hissedarlar ve diğer paydaşlarla daha iyi ilişkiler kurduğu, daha düşük itibar riskine sahip olduğu ve işletme ile ilgili kaynak temini kararlarının daha iyi alınmasını içeren dahili faydalardır. İkinci grup dış pazar faydalarıdır. Bunlar arasında; çevresel, sosyal ve kurumsal bilgiye ihtiyaç duyan yatırım potansiyeli yüksek yatırımcıların bilgi ihtiyacını karşılama, veri sağlayıcıların işletmenin finansal olmayan performansına ilişkin doğru bilgiyi rapor etmelerini sağlamak yer almaktadır. Mevzuat riskinin yönetimi ise entegre raporlama yapmanın sağladığı faydaların üçüncü grubunu temsil etmektedir. Bu faydalar; potansiyel bir küresel yasal düzenleme dalgası için hazırlıklı olmak, borsalardan gelen taleplere cevap vermek ve raporlama ile ilgili hazırlanan kavramsal çerçeve ve standart düzenlemelerinde söz sahibi olma imkânıdır.

Entegre raporlamanın bu üç grup haricinde sağladığı faydalar ise şunlardır:

- İşletmenin geçmiş verilerini sunarak geleceği ile ilgili tahminleme yapmaya imkân sağlar.

- Entegre raporlama, küçük ve orta ölçekli işletmelerin faaliyetlerinin ekonomik, doğal ve sosyal çevre üzerindeki ortak etkisini dikkate almasına yardımcı olmaktadır (James^b, 2013: 18).
- Çevresel, sosyal ve kurumsal konularda iyi performansa sahip olmak iyi finansal performansa da katkıda bulunur (Eccles ve Serafeim, 2011: 2).

Şekil 1.4. Entegre Raporlamanın Sağladığı Faydaların Gruplandırılması

Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi, “TOWARDS INTEGRATED REPORTING Communicating Value in the 21st Century” isimli tartışma metninde entegre raporlamanın faydalarını Şekil 1.4.’de görüldüğü üzere raporlama kuruluşları, yatırımcılar, politika yapıcılar, düzenleyiciler, standart belirleyiciler ve diğer paydaşların bakış açısından ifade etmektedir (IIRC, 2011: 20). Entegre raporlamanın faydaları Tablo 1.5.’de; raporlama organizasyonuna, yatırımcılara, karar alıcı ve düzenleyici kuruluşlar ile diğer paydaşlara sağladığı faydalar şeklinde gruplandırılarak özetlenmiştir (Yüksel, 2017: 46; IIRC, 2011: 20-24).

Tablo 1.5. Entegre Raporlamanın Faydaları

Tablo 1.5a. Raporlama Organizasyonuna Sağladığı Faydalar

- * Raporlanan bilgiler ile yatırımcının ihtiyacı olan bilginin daha uyumlu olması
- * Veri sağlayıcıları için daha doğru kullanılabilir finansal olmayan bilgi
- * Asıl paydaşlarla daha yüksek düzeyde güven
- * Maliyet azalışlarını da içeren daha iyi kaynak tahsis kararı alma
- * Gelişmiş risk yönetimi
- * Daha iyi tanımlanmış fırsatlar
- * Yatırımcılar, diğer paydaşlar ve mevcut ve potansiyel çalışanlar ile daha fazla işbirliği
- * Düşük kurumsal itibar riski
- * Organizasyon içinde farklı fonksiyonlar arasında daha fazla işbirliği ve ortak bir dil geliştirilmesi

Tablo 1.5b. Yatırımcılara Sağladığı Faydalar

- * Güvene dayalı görev: Emeklilik fonları gibi başkaları adına yatırım yapan fon yöneticilerinin karar verirken tüm resmi görebilmesi nedeni ile daha doğru ve güvenilir yatırım kararları alması.
- * Geleceğe Yönelme ve Değerlendirme: Entegre raporlama geleceğe ilişkin bilgilere daha fazla önem verir. Bu durum yatırımcılara, işletmelerin gelecekteki nakit akışlarını değerlendirmede yardımcı olur.
- * Riskler ve Fırsatlar: Yönetim entegre raporda önemli risk ve fırsatları gördükçe açıklar. Böylelikle, yatırımcılar yatırım portföylerini oluştururken bu risk ve fırsatların kısa, orta ve uzun vadede etkilerini değerlendirmiş olur.
- * Karşılaştırılabilirlik
- * Bağlantılı bilgiler: Entegre raporun örgütün stratejisi, yönetim ve finansal performansı ile sosyal, ekonomik ve çevresel içeriği arasındaki bağlantıyı kurması ile yatırımcılar, organizasyonun uzun dönemde yaratacağı değeri daha etkin ve verimli değerlemesine yardımcı olur.
- * Geliştirilmiş analiz

Tablo 1.5c. Karar Alıcılar, Düzenleyici ve Standart Belirleyiciler İçin Faydaları

- * Daha etkili sermaye tahsisi
- * Yaklaşımların uyumlaştırılması ve bürokrasinin azaltılması
- * Ekonomi ve Piyasa istikrarı
- * Ortak kaynakların yönetimi
- * Bilgiye erişim

Tablo 1.5d. Diğer Paydaşlara Sağladığı Faydalar

- *Sivil Toplum Açısından: Sürdürülebilirlik Konularının Uyumu
- *Çalışanlar Açısından: Gelecek beklentisi, Organizasyona bağlanma
- *Güvence Sağlayıcılar Açısından: Bağımsız güvence, yeni teknikler
- *Akademesiyenler Açısından: Araştırma ve eğitim.
- *Tedarik zinciri, Paydaş katılımı, belirli konulara odaklanma

Entegre raporlamanın yaygınlaşması, önünde bulunan çeşitli engellere ve zorluklara rağmen işletmeye ve paydaşlarına önemli katkılar sağlamaktadır. Burada göze çarpan en önemli husus, hem finansal raporlamaya ve hem de finansal olmayan raporlama eşit düzeyde önem veriliyor olmasıdır. Bu durum; hem işletmeye finansal açıdan ilgilenen işletme ilgililerine, hem de işletmeye finansal açıdan ilgilenmeyen işletme ilgililerine yönelik ve katılımcı raporlama yapılabilmesi ile mümkün olabilmektedir.

1.3.2. Entegre Raporlamanın Kısıtları

Günümüzde entegre rapor kullanıcıları, entegre raporun değerini sınırlayan kısıtlarla karşılaşmaktadır. Finansal olmayan bilgi ile ilgili standartların olmayışı, yatırım analizlerinde farklı işletmelerin performanslarının karşılaştırılabilirliğini zorlaştırmaktadır. Bir diğer kısıt ise, Güney Afrika gibi zorunlu entegre raporlama yapan ülkeler olmasına karşın dünya genelinde entegre raporlamayı pratikte yapan çok az sayıda işletmenin olmasıdır. Ayrıca, yayınlanan raporlarda finansal olmayan bilgilere ilişkin herhangi bir üçüncü taraf güvencesine sahip olmak gönüllülük esasına dayanmaktadır (Eccles ve Saltzman, 2011: 59).

Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi “TOWARDS INTEGRATED REPORTING Communicating Value in the 21st Century” isimli tartışma metninde entegre raporlamanın zorlukları Tablo 1.6’da raporlama kuruluşları, yatırımcılar, politika yapıcılar, düzenleyiciler ve standart belirleyicilerin bakış açısından ifade edilmektedir (IIRC, 2011: 20-23).

**Tablo 1.6. Entegre Raporlamanın Raporlama Organizasyonu,
Yatırımcılar, Düzenleyiciler ve Karar Alıcılar Açısından Zorlukları**

Tablo 1.6a. Raporlama Organizasyonu Açısından Zorluklar

- * Düzenleme: Entegre raporun birçok bileşeni ülkeden ülkeye değişen mevcut yerel düzenlemelerin konularını içermektedir. Bu nedenle entegre raporlamaya geçiş farklı ülkelerde farklı hızda seyretmektedir.
- * Yönetimin Görevleri: Yönetimden sorumlu olanların güven verme ve diğer görevleri tüm yargı bölgelerinde tutarlı değildir. Bu nedenle, entegre raporun odak noktası yönetim ve entegre rapor kullanıcıları ile farklılık gösterebilir.
- * Yönetimin Sorumluluğu: Entegre Raporlama, geleceğe daha fazla odaklanan yeni ve gelişmekte olan konuları kapsayacağından, yönetimden sorumlu olanların yükümlülüğü konusundaki endişelerin ele alınmasını gerektirecektir.
- * Ticari Gizlilik: İşletme rekabet avantajı sağlayan stratejik öneme sahip bilgileri açıklamada entegre raporun sağladığı faydaları da göz önünde bulundurarak dengelemelidir.
- * Kapasite Geliştirme: Uzun vadeli başarı için raporlama sistemi genelinde bilgi ve deneyimin oluşturulması şarttır.
- * Bilgi sistemi oluşturma

Tablo 1.6b. Yatırımcılar Açısından Zorluklar

- * Revize Edilmiş Analitik Teknikler: Finansal ve finansal olmayan faktörleri içeren analitik araçlar sürekli olarak değişim içindedir.
- * Yatırım Tedarik Zinciri: Yatırım tedarik zinciri boyunca tazminat ve teşvik yapılarının birçoğu kısa vadeye odaklanmaktadır. Bu durumu dengelemek için düzenleyici ve düzenleyici olmayan aktörler tarafından çeşitli adımlar atılmaktadır.

Tablo 1.6c. Karar Alıcılar, Düzenleyici ve Standart Belirleyiciler için Zorlukları

- * Mevzuat, yönetmelik ve standartların gözden geçirilmesi: Mevzuat, yönetmelik ve standartların gözden geçirilmesine yönelik mekanizmalar; liderlik, siyasi irade, koordinasyon, zaman, kaynak, tartışma ve tüm bunlara ait gerekli süreçleri içerir.
- * Sorumluluk ve ticari gizlilik: Entegre raporlamanın kapsamı daha stratejik bir öneme sahip olacak ve yeni ve gelişen konuları kapsayacaktır. Dolayısıyla yönetimde yönetim ve güvence sağlayıcıları ile ilgili olarak görev ve sorumlulukları, iş gizliliği ile ilgili endişeleri ele almalıdır.

Tüm bunlar dışında entegre raporlamanın kısıtlarını kısaca özetlemek mümkündür (Yüksel, 2017: 51):

- Entegre raporda açıklanacak bilgilerin işletme rakipleri tarafından kullanılma ihtimali,
- Ülkelerin entegre raporlama ile ilgili yasal düzenlemelerinin farklı olması veya entegre raporlamaya ilişkin bir yasal düzenlemenin olmaması,
- Çalışanların entegre raporlama sürecine katılma konusunda isteksizliği ve bu konudaki bilgi ve beceri eksikliği,
- Yatırımcıların finansal olmayan bilgiyi analiz etme becerisine sahip olmaması,
- Entegre raporlama konusunda verilen eğitimlerin yetersizliği.

1.4. Entegre Raporlamanın Gelişimini Küresel Düzeyde Etkileyen Kuruluşlar

Entegre raporlamanın gelişimini küresel düzeyde etkileyen üç kuruluş bulunmaktadır. Bunlar Küresel Raporlama Girişimi, Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (International Federation of Accountants - IFAC) ve Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi'dir.

1.4.1. Küresel Raporlama Girişimi (Global Reporting Initiative-GRI)

Küresel Raporlama Girişimi 1997 yılından beri sürdürülebilirlik raporlamasına öncülük eden “*işletmelerin, ülkelerin ve diğer kuruluşların iklim değişikliği, insan hakları, yolsuzluk ve bunun gibi kritik sürdürülebilirlik konularında işletmelerin etkisini anlamalarına ve anlatmalarına yardımcı olan*” uluslararası bağımsız bir organizasyondur (<https://www.globalreporting.org>).

Sürdürülebilirlik Raporlaması Standartları (GRI Standartları), küresel düzeyde ilk ve en çok kabul gören sürdürülebilirlik standartlarıdır. Öyle ki dünyanın en büyük 250 şirketinin %93'ü sürdürülebilirlik performanslarını, Sürdürülebilirlik Raporlaması Standartlarını temel alarak raporlamaktadırlar. İşletmeler Sürdürülebilirlik Raporlaması Standartları ile faaliyetlerinin ekonomik, sosyal ve çevresel boyutlarını raporlayabilmektedir (<https://www.globalreporting.org>).

Küresel Raporlama Girişimi'nin tarihsel gelişimi Tablo 1.7 de özetlenmiştir: (www.globalreporting.org; Küçükgergerli, 2017: 70-71)

Tablo 1.7. Küresel Raporlama Girişimi'nin Tarihsel Gelişimi

YILLAR	FAALİYETLER	
1997	Boston, ABD kuruluş.	GRI'nın kurulmasında payı olan kurumlar: Coalition for Environmentally Responsible Economies (CERES), Tellus Enstitüsü ve The United Nations Environment Programme (Birleşmiş Milletler Çevre Programı - UNEP) Amaç: İşletmelerin çevre ile ilgili faaliyetlerinin sorumluluğuyla alakalı CERES Prensiplerini takip etmelerini sağlamak için bir hesap verebilirlik mekanizması yaratmak.
1998	GRI rehberi Sürdürülebilirlik Raporlama Rehberi olarak adlandırıldı. 20 firma sürdürülebilirlik raporu hazırladı.	Rehber oluşturulması amacıyla çok paydaşlı bir yönlendirme komitesi kuruldu. Rehberin kapsamı çevresel konulara ilave olarak sosyal, ekonomik ve yönetim konularını kapsayacak şekilde genişletildi.
2000	Küresel düzeyde kabul gören ilk GRI raporlama rehberi yayınlandı ve 50 işletme bu rehberi temel alarak raporlama yaptı.	
2001	CERES GRI'yi bağımsız, kâr amacı gütmeyen kuruluş haline getirdi. 80 firma raporlama yaptı.	
2002	GRI Amsterdam'a taşındı. BM'de törenle açılışı yapıldı. G2 rehberi tanıtımı Johannesburg'da Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesinde yapıldı. 150 firma rapor hazırladı.	
2003	Kurumsal Paydaş Programı tanıtıldı ve sektör ekleri hazırlanmaya başlandı. 325 firma raporlama yaptı.	
2005	Dünya çapında 100 kişi üçüncü nesil G3 rehberi üzerinde çalışmaya başladı. 2005-2010 planı yapıldı ve 750 firma rehberi temel alarak raporlama yaptı.	
2006	Tüm dünyadan 3000 kişi katılımıyla Amsterdam'da yapılan konferans ile G3 raporlama rehberi lansmanı yapıldı. Kurumsal paydaş sayısı 330'u, raporlama yapan firma sayısı 850'yi geçti.	
2007	GRI, "Sürdürülebilirlik Raporlama Çevrimi: Küçük ve Çok Küçük Olmayan İşletmeler İçin El Kitabı" İngilizce, Almanca, İspanyolca, Portekizce ve Brezilya Portekizcesi dillerine çevrilmiştir. GRI, Onaylı yerel eğitim programı başlattı. ABD, Brezilya ve Hindistan'da ortaklar için çağrı yapıldı.	
2008	GRI, Finansal Hizmetler Sektörü için ilk Sektör Kılavuzunu yayınladı. GRI öğrenme yayınlarının ikincisini yayınladı. GRI ilkelerine ilk defa raporlama yapacaklar için Starting Points I and Starting Points II yayımlandı. GRI'nin düzenlendiği ikinci sürdürülebilirlik ve şeffaflık konferansına 58 ülkeden 1000'in üzerinde katılımcı 148 kanuşmacı iştirak etti. Brezilya'da ilk sertifikalı eğitim ortaklığı kuruldu.	
2009	GRI Elektrik Araçları üzerine yeni bir sektör kılavuzu yayınladı. GRI, GRI ağındaki ve diğer organizasyonlar için sürdürülebilirlik raporlarını tanıtmanın bir yolu olan Öne Çıkan Raporlar hizmetini başlattı.	

YILLAR	FAALİYETLER
2010	GRI iki yeni sektör rehberi yayınladı: Gıda İşleme ve STK. GRI ve ISO 26000: ISO 26000 ile birlikte GRI rehberleri nasıl kullanılır-Şeffaflık ve Sürdürülebilirliğin Teşviki isimli yayınlar yapıldı. GRI Üçüncü Küresel Sürdürülebilirlik ve Şeffaflık konferansını 77 ülkeden 1200 katılımcı ile gerçekleştirdi. GRI ve Küresel İlkeler Sözleşmesi ortak bildiri imzaladı. Buna göre; GRI, Küresel İlkeler Sözleşmesin'inin 10 ilkesini raporlama rehberlerine dâhil edecek ve Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi'nde GRI rehberlerini işletmeler için önerilen raporlama çerçevesi olarak benimsemeyi kabul etmiştir.
2011	GRI, sürdürülebilirlik ilkelerine, toplum ve insan haklarını da ekleyerek G3 ilkelerini genişletmiş ve G3.1 olarak güncellemiştir. Üç yeni sektör rehberi daha yayımlandı: Madencilik ve Metaller, Havalimanı İşletmecileri, İnşaat ve Emlak. GRI Sürdürülebilirlik bilgilendirme Veritabanı uygulamaya girdi. Bugün 24000'den fazla rapor yüklenmiş durumdadır.
2012	Birleşmiş Milletler Rio +20 Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı sonucu oluşturulan "Group of Friends of Paragraph 47"ye GRI ve UNEP(Birleşmiş Milletler Çevre Programı) sekreteryası olarak destek vermeye davet edildiler. Üç yeni sektör rehberi yayımlandı: Petrol ve Gaz, Medya ve Etkinlik Organizatörleri
2013	4. Global GRI Konferansı 69 ülkeden 1600 katılımcı ile gerçekleştirildi. GRI dördüncü nesil rehberini, G4 'ü yayınladı.
2014	GRI İçerik Dizini Hizmeti başlatıldı. KOBİ'leri hedef alan Raporlamaya Hazır mısın? İsimli bir yayın yayımlandı. Aralık ayında 2013 Muhasebe Direktifini değiştiren bazı büyük şirketlerin finansal olmayan bilgilerini açıklamaları ile ilgili Avrupa Birliği Direktifi devreye girdi. Bu direktif GRI raporlama çerçevesine olan talebi daha da güçlendirdi. Global Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları ile ilgili şeffaflığın daha fazla ön plana çıktığı yeni birimler oluşturuldu.
2015	GRI 60 sorudan oluşan G4 kılavuzlarını kullanma yeteneklerini ölçen bir sınav başlattı. GRI Afrika bölgesindeki ilk konferansını Güney Afrika'da gerçekleştirdi ve burada hesap verebilirlik ve kurumsal açıklamayı teşvik etmesi amacı ile bir platform oluşturdu.
2016	Ekim 2016'da GRI bünyesindeki Küresel Sürdürülebilirlik Standartları Kurulu (Global Sustainability Standards Board-GSSB) tarafından geliştirilen sürdürülebilirlik raporlaması için ilk küresel standartlar yayımlandı. Standartlar, kuruluşların faaliyetlerinin ekonomik, çevresel ve sosyal etkileri hakkında kamuoyuna rapor sunmalarını ve sürdürülebilir kalkınmaya nasıl katkıda bulduklarını göstermeyi amaçlamaktadır. GRI Standartları, G4 Kılavuzlarından gelen tüm ana kavramları ve açıklamaları daha esnek bir yapı, daha net gereksinimler ve daha basit bir dil ile geliştirilmiş olarak içerir. GRI 5. Global Konferansını 73 farklı ülkeden 1200 sürdürülebilirlik lideri ve katılımcısı ile gerçekleştirmiştir.

Kaynak: <https://www.globalreporting.org/information/about-gri>, Küçükgergerli, 2017: 70-71.

Küresel Raporlama Girişimi, Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi'nin kurulmasında Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu ile birlikte görevlendirilmiş bir kurum olarak entegre raporlamaya destek vermektedir (Yüksel, 2017: 55). Bu doğrultuda, 2013 yılında Küresel Raporlama Girişimi'nin G₄ Kılavuzunu yayımlaması entegre rapor hazırlıklarına doğru atılmış bir adım olarak görülmektedir (Eccles ve Saltzman, 2011: 58).

1.4.2. Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (International Federation of Accountants-IFAC)

Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu 7 Ekim 1977'de 11. Dünya Muhasebeciler Kongresi'nde Almanya'nın Münih kentinde, 51 ülkeden 63 kurucu üye ile dünya çapında muhasebe mesleğini kamu yararına güçlendirmek adına kurulmuştur. Bu bağlamda federasyon şu alanda faaliyetlerde bulunmaktadır (<https://www.ifac.org/about-ifac>):

- Profesyonel muhasebeciler için eğitim, denetim ve güvence, kamu muhasebesi, etik alanlarında yüksek kalitede uluslararası standartların geliştirilmesi, benimsenmesi ve kullanılması,
- Üye kuruluşlar arasında iş birliğinin sağlanması ve iş birliğini kolaylaştırmak,
- Diğer uluslararası kuruluşlarla iş birliği yapmak
- Muhasebe mesleğinin uluslararası sözcüsü olarak hizmet vermektir.

Günümüzde dünya çapında 135'ten fazla ülkede 175'in üzerinde üye ve iştirakçisi bulunmaktadır (<https://www.ifac.org/about-ifac>). Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu, 2009 yılında The Prince's Accounting For Sustainability Project (A4S) Forumunda Galler Prensinin çağrısı üzerine Küresel Raporlama Girişimi ile birlikte Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi'nin oluşturulmasında görevlendirilmiştir (Yüksel, 2017: 54). 2010 yılında Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi'nin kurulmasının ardından 2012 yılının Eylül ayında, kurumsal raporlama evrimi sürecinde, ortak vizyon paydasında buluşarak Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu ve Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi iş birliği ile koordinasyon, uyum ve iş birliğinin desteklenmesi amacı ile ilk memorandum imzalanmıştır. Bu

Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi nin ilk memorandumuydu ve bunu farklı önemli kuruluşlarla imzalanan başka memorandumlar izledi. Her bir memorandumun hizmet ettiği ortak nokta yatırımcılara ve ekonomiye değer sağlamak için küresel düzeyde kurumsal raporlamanın kalitesini ve tutarlılığını geliştirmektir. Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi'nin mutabakat anlaşması imzaladığı diğer kuruluşlar şunlardır (<http://integratedreporting.org/yearbook2014>):

- CDP and Climate Disclosure Standards Board
- The Global Reporting Initiative
- The Global Initiative for Sustainability Ratings
- The IFRS Foundation for International Accounting Standards Board
- The Sustainability Accounting Standards Board
- The United Nations Conference on Trade and Development
- The World Intellectual Capital Initiative
- The World Business Council for Sustainable Development.

1.4.3. Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi (International Integrated Reporting Council-IIRC)

Entegre Raporlama konusunda dünya genelinde kabul gören ve yayınları referans alınan iki temel organizasyon bulunmaktadır. Bunlar; Güney Afrika Entegre Raporlama Konseyi (Integrated Reporting Council of South Africa-IRCSA) ve İngiltere'de faaliyet gösteren Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi'dir (Topçu ve Korkmaz, 2015: 6).

Mayıs 2010 tarihinde kurulan Güney Afrika Entegre Raporlama Konseyi'nin amacı ulusal bir kurum olarak Güney Afrika'da teknik bilgi ve rehberlik, konferanslar ve diğer faaliyetler aracılığıyla entegre düşünce ve entegre raporlama konularında yönlendirme sağlamaktır. Güney Afrika Entegre Raporlama Konseyi'nin kurulmasının nedeni ise, Güney Afrika Entegre Raporlama Konseyi'nin kurulmasından birkaç ay önce yani Şubat 2010 tarihinde yönetim ile ilgili KING III raporu ilkelerinin Johannesburg Borsası'nda işlem gören işletmeler için 1 Mart 2010'dan itibaren zorunlu olarak uygulanması veya uygulanmıyor ise nedenlerinin açıklaması

gereksinimidir. Bunun üzerine 25 Ocak 2011’de Güney Afrika Entegre Raporlama Konseyi, King III ilkelerine dayanan bir kavramsal çerçeve oluşturma yolunda ilk tartışma metnini yayınlamış ve tartışma metni uluslararası kabul görmeye kalmamış Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi’nin <IR> (Entegre Raporlama) Kavramsal Çerçevesinin geliştirilmesine dâhil edilmiştir (<http://integratedreportingsa.org>).

2009 yılında The Prince’s Accounting for Sustainability Project (A4S)’in kurucusu Galler Prensi “Governance & Collaboration: Establishing an ‘International Integrated Reporting Committee’” konulu forumda Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi’nin oluşumu ile ilgili olarak Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu ve Küresel Raporlama Girişimi’ni iş birliğine davet etmiştir (Yüksel, 2017: 53). Bu davet üzerine Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu çalışmalarını tamamlamış (Busco vd., 2013: 6-7) ve sosyal, çevresel ve kurumsal raporların finansal raporlama ile entegre edilerek yeni bir raporlama sisteminin kavramsal çerçevesinin geliştirilmesi amacıyla yönelik ilk adım olarak (International Integrated Reporting Committee Forms, 2010: 6), Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi 2010 yılında kurulmuştur (Busco vd., 2013: 6-7). Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi; yatırımcıların, yöneticilerin, yasal düzenleyicilerin ve muhasebe meslek kuruluşlarının bir kompozisyonu olarak finansal verilerin sürdürülebilirlik ile entegrasyonunu içeren küresel anlamda kabul gören bir finansal raporlama çerçevesi oluşturmak amacıyla kurulmuştur (Hughen, Lulseged ve Upton, 2014: 60). 2011 yılında ise ilk tartışma metni taslağı yayımlanmış, çeşitli analizler ve geri beslemeler sonucunda 2012 yılında bunu takiben Entegre Raporlama Çerçevesi Taslağı yayımlanmıştır (Busco vd., 2013: 6-7). Amacı kurumsal raporlama uygulamalarında etkinlik ve verimliliğin ilerlemesine yol göstermek olan Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi ve Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Vakfı (International Financial Reporting Standards Foundation- IFRS Foundation), Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (International Accounting Standards Board-IASB) aracılığı ile 4 Şubat 2013 tarihinde iki organizasyonun entegre raporlama için bir çerçeve oluşturmak için biraraya geldiğini açıklayan bir mutabakat bildirisi yayınlamıştır (Hughen, Lulseged

ve Upton, 2014: 60; MoU, 2013: 2). Son olarak 16 Nisan 2013 yılında ilk Entegre Raporlama Çerçevesi yayınlanmış (Busco vd., 2013: 6-7) ve bu çerçeve 2013 yılının temmuz ayına kadar yoruma açık bırakılmıştır (Hughen, Lulseged ve Upton, 2014: 60). Entegre Raporlama yapmaya başlayacak olan organizasyonlar kendilerine bu çerçeveyi referans olarak almaktadırlar (Aras ve Sarıoğlu, 2015: 42).

Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi'ni destekleyen ve iş birliği içinde olan kuruluşlar arasında Karbon Saydamlık Projesi-CDP, Küresel Raporlama Girişimi, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Vakfı, Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu, Sürdürülebilir Muhasebe Standartları Kurulu- SASB ve Dünya Sürdürülebilir Kalkınma İş Konseyi-WBCSD bulunmaktadır (<http://integratedreporting.org/the-iirc-2/iirc-partners/>). Bu kuruluşların dışında üyeleri arasında şirket temsilcileri, akademisyenler ve yatırımcılar da yer almaktadır (Aras ve Sarıoğlu, 2015: 42).

2. BÖLÜM

ENTEĞRE RAPORUN YAPISI VE UNSURLARI: İŞLETMELER, ÜLKE EKONOMİLERİ, SOSYAL VE EKOLOJİK ÇEVRE AÇISINDAN ENTEĞRE RAPORLAMAYA BAKIŞ

Entegre raporlama formatının yapısı ve unsurları, Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi'nin oluşturduğu kavramsal çerçeve rehberliğinde şekillenmektedir. Entegre rapor yayınlamaya başlayacak olan organizasyonlar bu rehber eşliğinde raporun bulundurması gereken asgari unsurlara, raporun içerik öğeleri ve kılavuz ilkelerine erişebilir. Entegre raporlama ülke ekonomileri açısından da ayrı bir önem arz etmektedir. Bu konuda ilk adımı atan ve entegre raporlamayı borsada işlem gören şirketleri için “raporla veya açıkla” temelinde zorunlu kılan ilk ülke Güney Afrika ülkesi olmasına rağmen uluslararası düzeyde bir kuruluş olan Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi'nin kurulması ile ilgili ilk adımı atan ülke İngiltere olmuştur. Entegre raporlama sosyal ve ekolojik çevre açısından da önem arz etmektedir. Finansal olmayan bilgiler grubuna dahil olan işletmelerin faaliyet sonuçlarının sosyal ve ekolojik yönü entegre raporlama da sermaye öğeleri aracılığıyla paydaşlara raporlanabilmektedir. Böylelikle karar alıcılar işletmelerin faaliyet sonuçlarının yalnızca finansal çıktılarını değil finansal olmayan çıktılarını da değerlendirerek geleceğe yönelik bütüncül bir bakış açısı elde etmektedirler.

2.1. Geleneksel Raporlamadan Entegre Raporlamaya Geçiş

Finansal raporlarla ilgili en sık karşılaşılan eleştirilerden biri, bu raporların sosyal, çevresel ve diğer kurumsal konular gibi kısacası sürdürülebilirlikle ilgili sonuçları içermemesi ve geçmişe yönelik olması sebebi ile işlevselliğini yitirmesi ile ilgilidir (Aydın, 2015: 68; Gökmen, 2013: 73). İşletmeler tarafından paydaşların bilgisine arz edilen raporlar tüm dünyada önemli oranda değişim göstermektedir. Bu değişimler raporların

içeriği, ilkeleri, unsurları gibi yıllık raporların karakteristiğini belirleyen ana öğelerde gerçekleşmektedir. Kullanılan sermaye, değer yaratma ve hesapverebilirlik gibi değişen raporlama içeriğinin ana unsurları yeniden tanımlanmaya başlamıştır. Organizasyonlar değişen dünyada şu soruların yanıtlarını aramaktadır (Busco vd.; 2013: 33):

- Organizasyon hangi sermaye türlerini kullanmaktadır ve bunun etkileri nelerdir?
- Zamanla değer nasıl yaratılır ve bu nasıl organizasyon içinde benimsenir?
- Organizasyonlar kimlere karşı sorumludur?

Bu kritik sorulara cevaplar Entegre Raporlama yaklaşımı tarafından önerilmektedir.

2.1.1. Entegre Raporlama İle Geleneksel Raporlamanın Mukayesesi

Borsada işlem gören her işletmenin en azından yıllık finansal performans raporunu yayınlaması istenmektedir. Bu raporlar muhasebe standartları temel alınarak (Uluslararası Finansal Raporlama Standartları veya ABD Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri) oluşturulan bilanço, gelir tablosu, nakit akış tablosu, özkaynak değişim tablosu ve dipnotlardan oluşmaktadır. Yatırımcıların kaynak tahsisi kararlarında açık ve anlaşılır bilgilere ulaşmaları önemlidir. Benzer şekilde diğer paydaşların, çalışanların ve müşterilerin de nerede çalışmak istedikleri, satın alma kararları gibi konularda da bu bilgilere ihtiyaçları vardır. Sonuç olarak, işletmeler gitgide artan oranda gönüllü olarak sürdürülebilirlik veya kurumsal sosyal sorumluluk raporları yayınlamaya başlamışlardır (Eccles ve Saltzman, 2011: 58). Geleneksel raporlama metodu endüstriyel dünya için geliştirilmiştir ve geçmiş finansal performansın hesaplanabilen öğelerine vurgu yapmaktadır (Lorinc, 2012: 31). Entegre raporun öncelikli hedef kitleleri ise hissedarlar ve işletmenin geçmiş performansı ve gelecek beklentileri ile ilgili bütüncül bir bakış açısı edinmek isteyen paydaşlardır (Eccles, Schulschenk ve Serafeim; 2012: 44).

Tablo 2.1. Geleneksel Raporlama ile Entegre Raporlamanın Kıyaslaması

DÜŞÜNÜŞ AÇISINDAN	Tekil → Entegre Geleneksel raporlama silolardan oluşur ve bu şekilde düşünmeyi teşvik eder. Entegre raporlama ise değer yaratma sürecinin tüm karmaşıklığını izleme, yönetme ve iletişimini ve bunun zaman içinde başarıya nasıl katkıda bulunduğunu entegre düşünme ile yansıtır ve destekler. Entegre raporlama örgüt içinde oluşan entegre düşünmenin kapsamını göstermektedir.
YÖNETİM AÇISINDAN	Finansal Sermaye → Tüm Sermaye Entegre rapor, işletme yönetiminin yalnızca finansal sermayenin değil diğer sermaye türlerinin de (üretim, insan, entelektüel, doğal ve sosyal) karşılıklı bağımlılıklarını ve başarıya nasıl katkıda bulduklarını gösterir. Bu geniş perspektif organizasyonun değer zinciri boyunca kaynakların kullanımının, riskler ve fırsatların göz önüne alınmasını gerektirir.
ODAK NOKTASI AÇISINDAN	Geçmiş, Finansal → Geçmiş ve Gelecek Bağlı, Stratejik Günümüzdeki yıllık raporlar büyük oranda geçmiş finansal performansa ve finansal risklere odaklanmaktadır. Diğer raporlar ve bildirimler diğer kaynakları ve ilişkileri kapsayabilir ancak nadiren bağlı veya organizasyonun stratejik amaçlarıyla bağlantılı bir şekilde ve örgütün gelecekteki değerini oluşturma ve sürdürme yeteneğini ortaya koyar.
ZAMAN DİLİMİ AÇISINDAN	Kısa Dönem → Kısa, Orta ve Uzun Dönem Küresel mali krize tepki olarak medyanın çoğunun ve düzenleyici kurumların dikkati krize etken katkı olarak “kısa vadecilik” e odaklanmıştır. Kısa vadeli düşünceler birçok yönden önemli olmasına rağmen, onları içerik içerisine yerleştirmek de gereklidir. Entegre raporlama özellikle kısa, orta ve uzun vadeli düşünceleri etkinleştirmektedir.
GÜVEN AÇISINDAN	Sınırlı Açıklama → Daha Fazla Şeffaflık Finansal raporlama öncelikle zorunlu olan sınırlı açıklamalara odaklanmaktadır. Organizasyonların şeffaflığını örneğin, gönüllü sürdürülebilirlik raporlaması aracılığıyla, artan oranda artırmasına rağmen, mutlak anlamda sayı halen düşüktür. Şeffaflığı vurgulayarak yani sorunların daha geniş bir aralığı kapsamayı ve negatif ile pozitif açıklaması gibi, entegre raporlama güven inşa etmeye yardımcı olur.

<p>UYUM AÇISINDAN</p>	<p>Kurallara Bağlı → Bireysel Koşullara Yanıt Veren Günümüzde raporlamanın genellikle çok fazla uyum odaklı olduğu, organizasyonlar için uygun miktarda karar uygulamalarının kapsamının daraltıldığı söylenmektedir. Uyum odaklılık belli bir seviyede tutarlılığı sağlamak ve karşılaştırma yapabilmek için gerekli iken, Entegre Raporlama belirli sektörler ve kuruluşlar için gerekli olan faktörlere daha fazla odaklanan ilke odaklı bir yaklaşım sunmaktadır. Bu da organizasyonun özgünlüğünü daha açık ve anlaşılır bir dille ifade etmesine izin verir.</p>
<p>ÖZLÜK AÇISINDAN</p>	<p>Uzun ve Karmaşık → Öz ve Esaslı Birçok okuyucu için uzun ve karmaşık raporlar genellikle anlaşılmamaktadır. Entegre raporlamanın asıl amacı birincil raporu düzenlemek, böylelikle rapor kısa ve öz bir şekilde yalnızca en önemli bilgileri içerecektir.</p>
<p>ETKİN TEKNOLOJİ KULLANIMI AÇISINDAN</p>	<p>Kâğıt Odaklı → Teknoloji Odaklı İnternet ve XBRL teknolojik İnovasyon unsurlarını tanıtırken, birçok kurumsal rapor halen sanki tamamen kâğıt odaklıymış gibi sunulmaktadır. Entegre raporlama, birincil rapordaki bilgiye ulaşmak için yeni ve gelişmekte olan teknolojinin avantajını kullanmaktadır ve daha detaylı online erişimi kolaylaştırmaktadır.</p>

Kaynak: (IIRC, 2011: 9)

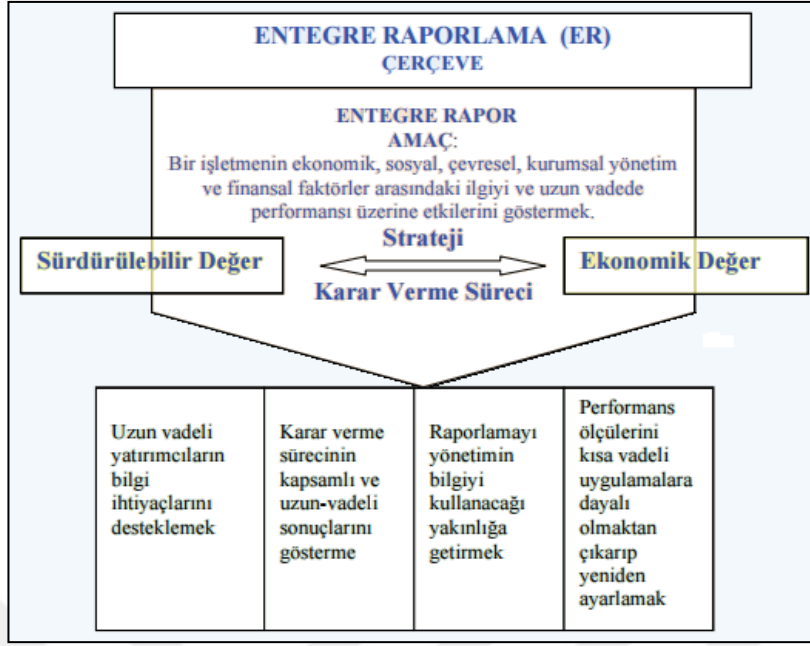
Tablo 2.1. incelendiğinde entegre raporlamanın geleneksel raporlamaya hakim silo davranışı düşünce yapısından başka bir deyişle işletmelerde yalnızca birimlerin kendi çıkarlarına odaklandığı düşünce yapısından uzaklaşarak, değer yaratma sürecini izleme ve örgüt içinde her bir birimin başarıya nasıl katkıda bulunduğunu ve entegre düşüncenin kapsamını gösterdiği söylenebilir. Yönetim açısından ise entegre raporlama tüm sermaye öğelerinin karşılıklı bağımlılıklarını ve başarıya nasıl katkıda bulunduğunu göstermesiyle geleneksel raporlamadan farklılaşmaktadır. Odak noktası açısından geleneksel raporlama ile entegre raporlama kıyas edildiğinde, entegre raporlamanın bilgiler arası bağlantı kurarak organizasyonun stratejik amaçlarıyla bağlantılı olarak örgütün gelecekteki değerini oluşturma yeteneğini ortaya koyduğu, geleneksel raporların ise geçmiş finansal performansa odaklandığı söylenebilir. Zaman dilimi açısından geleneksel raporlama kısa vadeli düşünceleri etkinleştirirken, entegre raporlama kısa, orta ve uzun vadeli düşünceleri etkinleştirir. Güven

ve uyum açısından geleneksel raporlama sınırlı şeffaflıkta bilgileri kurallara bağlı olarak sunarken entegre raporlama daha yüksek şeffaflık ile bilgileri bireysel koşullara yanıt verecek şekilde sunmaktadır. Özlük ve etkin teknoloji bakımından geleneksel raporlama kâğıt odaklı, uzun ve karmaşık olmasına karşın entegre raporlama kısa, öz ve teknoloji odaklı online rapor sunumu gerçekleştirmektedir.

2.2. Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi Entegre Rapor Yapısı

Finansal bilgilerin sunumu ve raporlanması Uluslararası Finansal Raporlama Standartları'nın belirlediği standartlar dizini çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. Ancak finansal olmayan bilgilerin hazırlanmasında finansal raporların hazırlanmasındakine eş değer bir standartlar dizini bulunmamaktadır. Dolayısıyla muhasebenin evrensel kavramlarından biri olan önemlilik konusunda da işletmelerin bir rehberleri yoktur (Eccles, Krzus ve Watson, 2012: 6). Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi bu ihtiyaca yönelik olarak Nisan 2013'te düzenleyiciler, işletmeler, standart belirleyiciler, muhasebe meslek mensupları ve sivil toplum kuruluşlarından oluşan küresel bir koalisyon ile Entegre Raporlama Çerçevesi ile ilgili ilk tartışma metnini yayınlamıştır. İlk tartışma metni, bir entegre raporun nasıl oluşturulacağına ve nelerin rapora dâhil edileceği konularına odaklanmaktadır (Busco vd.; 2013: 34).

Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi, Entegre Raporlama Çerçevesi ile işletme ilgililerine sunulan raporların daha tutarlı ve verimli olacağını, sermaye tahsisi konularında karar vericilerin daha iyi bilgilendireceğini, hesapverebilirlik, yönetim ve entegre düşüncüyü geliştireceğini öne sürmektedir. Çerçevenin temel özellikleri arasında sermaye, iş modeli ve değer yaratma gibi temel kavramlar; stratejik odak ve geleceğe yönelim, bilgiler arası bağlantı ve önemlilik gibi kılavuz ilkeler ve organizasyonun genel görünümü, fırsatlar ve riskler, strateji, performans ve geleceğe yönelimi içeren içerik öğeleri yer almaktadır (Steffee, 2013: 13).

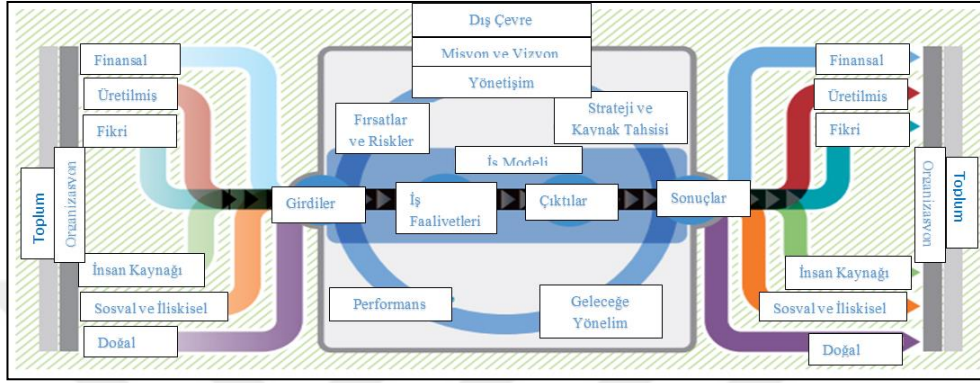
Şekil 2.1. Entegre Raporlama Çerçevesi

Kaynak: (Karğın vd., 2013: 39).

Entegre raporlama çerçevesi, Şekil 2.1.'e göre entegre raporlamanın amacını ve hedeflerini belirleme noktasında işletmelere yön verici öğeler içermektedir. Bu öğeler, hem konuya ilgi duyan işletmelerin, hem de entegre raporlama konusunda çalışmalar gerçekleştiren organizasyonların odaklandıkları unsurları içermektedir.

Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi tarafından yayınlanan Entegre Raporlama Kavramsal Çerçeve'si yönetim (dâhili) ve paydaş (harici) iletişimi amacına ulaşma açısından önemlidir (Jarboe, 2015:5). Entegre raporlama çerçevesi hazırlanacak entegre rapor ile ilgili hazır bir şablon sunmamakla birlikte bir raporun entegre rapor sayılabilmesi için gerekli içerik unsurları ve kılavuz ilkeleri tanımlamaktadır (Aras ve Sarıoğlu, 2015: 49-50). Raporlamanın geleceğine yön veren entegre raporlama çerçevesinde iş modeli, sermaye öğeleri ve değer yaratma esas kavramlardır (Value Creation Background Paper, 2013: 1, Tilley. 2013: 65). Temel kavramlar aşağıda belirtilen öğeler çevresinde toplanmaktadır (Consultation Draft Of The International <IR> Framework. 2013: 6):

- Organizasyonun kullandığı ve etkilediği çeşitli sermaye öğeleri (finansal, üretilmiş, fikri, insan kaynakları, sosyal-ilişkisel ve doğal sermaye öğeleri),
- Organizasyonun İş Modeli,
- Değer Yaratma.

Şekil 2.2. Değer Yaratma Süreci

Kaynak: (Consultation Draft of The International <IR> Framework, 2013: 11).

Şekil 2.2. içerik unsurları ile sermaye öğelerinin ve organizasyonun dış çevresinin etkileşimini göstererek organizasyonun değer yaratma sürecini bütünüyle resmetmektedir. Bir organizasyonun iş modeli onun değer yaratma sürecinde kullandığı araçtır. Bu değer kullandığı ve etkilediği sermaye öğeleri içinde somutlaşmaktadır. Organizasyonun kısa, orta ve uzun vadede değer yaratma yeteneğini değerlendirmesi iş modeli ile geniş bir yelpazeden oluşan iç ve dış faktörler arasındaki bağlantıyı anlamasına bağlıdır. Bu faktörler hazırlanan çerçeve referans alınarak oluşturulan entegre rapor içinde açıklanmaktadır (Consultation DraftOf The İnternational <IR> Framework, 2013: 11). Değer organizasyonun iş modeli çerçevesinde oluşturulur. Organizasyon sermaye öğelerinden girdileri alır, iş faaliyetleri ve etkileşimler aracılığıyla onları dönüştürür ve kısa, orta ve uzun vadede yatırımcılar, toplum, çevre ve organizasyonun kendisi için değer yaratmak veya yok etmek üzere çıktı ve sonuçları üretir (Value Creation Background Paper, 2013: 1).

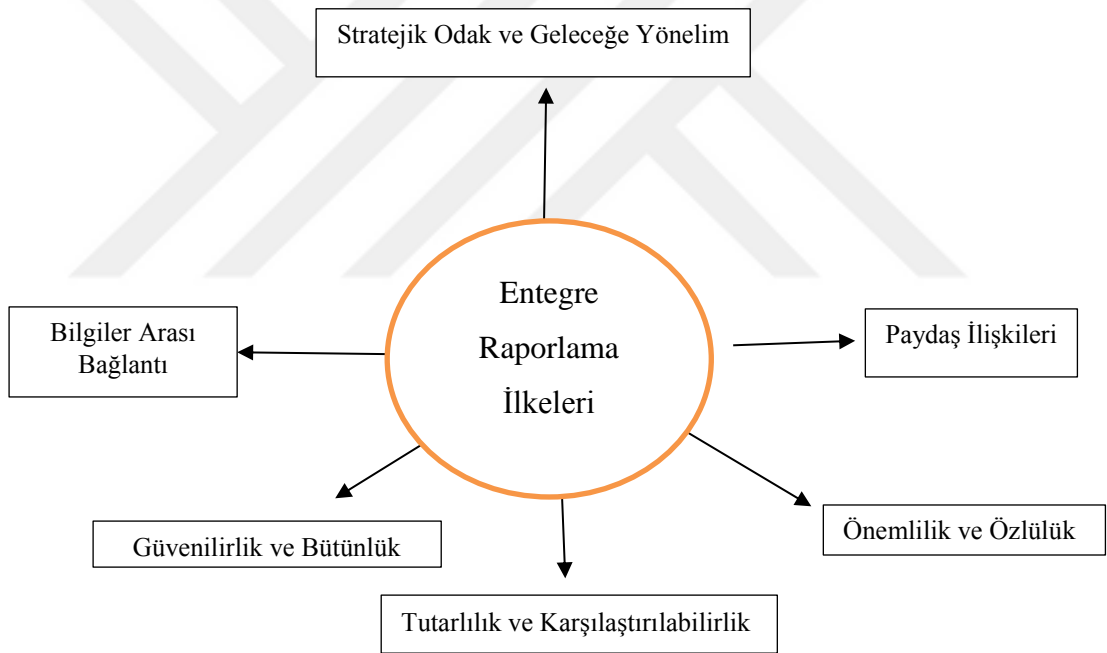
2.3. Entegre Raporlama İlkeleri

King III ilkeleri olarak bilinen entegre raporlama ilkeleri, entegre raporlamada olması gereken özellikleri aşağıdaki gibi sıralamaktadır (Kargın, 2013: 36, 37):

- Paydaşlarla etkili iletişim zorunludur.
- Entegre raporlama, materyal ve kaynaklara ulaşma konularında karşılaştırmalı ve açıklayıcı bilgiler sunmalıdır.
- Entegre raporlama, işletmenin resmi raporlama sürecine dâhil edilmelidir.
- Entegre raporlama yılda en az bir defa yapılmalıdır.
- Entegre raporlama bağımsız denetime tabi olmalıdır.

Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi ise entegre raporlama ile ilgili olarak Şekil 2.3.'teki kılavuz ilkeleri içermektedir (Aras ve Sarıoğlu, 2015: 57; Busco vd., 2013: 36; Consultation Draft Of The International <IR> Framework, 2013: 6):

Şekil 2.3. Entegre Raporlama İlkeleri

- **Stratejik Odak ve Geleceğe Yönelim:** Bir entegre rapor, organizasyonun kuruluş stratejisini ve bu stratejinin organizasyonun kısa, orta ve uzun vadede değer yaratma yeteneğini ve sermaye öğelerini nasıl ve ne ölçüde etkilediğini açıklar.

- **Bilgiler Arası Bağlantı:** Entegre rapor, kuruluşun iş modelinin farklı bileşenleri, kuruluşu etkileyen dış faktörler ve kuruluşun performansının bağlı olduğu çeşitli kaynaklar ve ilişkiler arasındaki bağlantıyı gösterir.

- **Paydaşlarla İlişkiler:** Bir entegre rapor kuruluşun temel paydaşları ile ilişkileri hakkında bilgi sağlayarak onların ihtiyaç ve beklentilerini ne ölçüde anladığını, hesaba kattığını ve karşıladığını gösterir.

- **Önemlilik ve Özlülük:** Entegre rapor; kısa, orta ve uzun vadede değer yaratmada organizasyonun yeteneğini değerlendirme için önemli ve özlü bilgi vermelidir.

- **Güvenilirlik ve Bütünlük:** Entegre rapor hiçbir maddi hata olmadan negatif ve pozitif tüm konuları içermelidir.

- **Tutarlılık ve Karşılaştırılabilirlik:** Entegre raporda yer alan bir bilgi zaman içinde tutarlılık gösterecek şekilde ve diğer organizasyonlarla kıyaslama yapılabilecek şekilde sunulmalıdır.

Gerek King III Raporlama ilkeleri ve gerekse Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi ilkeleri entegre raporlamanın başarılı bir biçimde gerçekleştirilebilmesi ve beklenen amacına ulaşabilmesi için yapılması gerekenler hakkında çeşitli ilkeler sunmaktadır. Burada sıralanan tüm bu ilkeler, entegre raporlamadan yarar bekleyen tüm paydaşlar için eşit mesafede ve yararlı bilgi sunulabilmesi için önemli bir yol gösterici niteliği taşımaktadır.

Çerçeve kılavuz ilkeler ile onların uygulanmasında kullanılan kanılar arasında (en belirgin gerilim alanı ise özlülük ve bütünlük arasındadır) bir gerilim olduğunu kabul eder. İlkeler yargılar ile birlikte kullanılmak üzere ve rehberlik etmek üzere varlar. “İlke” olarak anılmasının nedeni tam olarak budur. Kuruluşların raporda belirtilen stratejinin ulaşılabilir olduğunu ortaya koyması kendi ‘Stratejik Odaklanma ve Geleceğe Yönelimi’ ilkesi bağlamında iç görüşü sağlama şartını yerine getirmesi bakımından önemlidir. Bu da, kuruluşun geçmişinin şu anki stratejik odağına nasıl ulaştığını tanımlaması ve geçmişte başarılı strateji gösterilerek önemli finansal olan ve finansal olmayan göstergelere vurgu yapılması yoluyla gerçekleştirilebilir (Morros, 2016: 346).

2.4. Entegre Raporlama İçerik Unsurları

İçerik unsurları entegre raporda neyin raporlanacağına işaret eder. Her bir içerik unsuru bir soru içerir ve entegre rapor hazırlayan kuruluşların

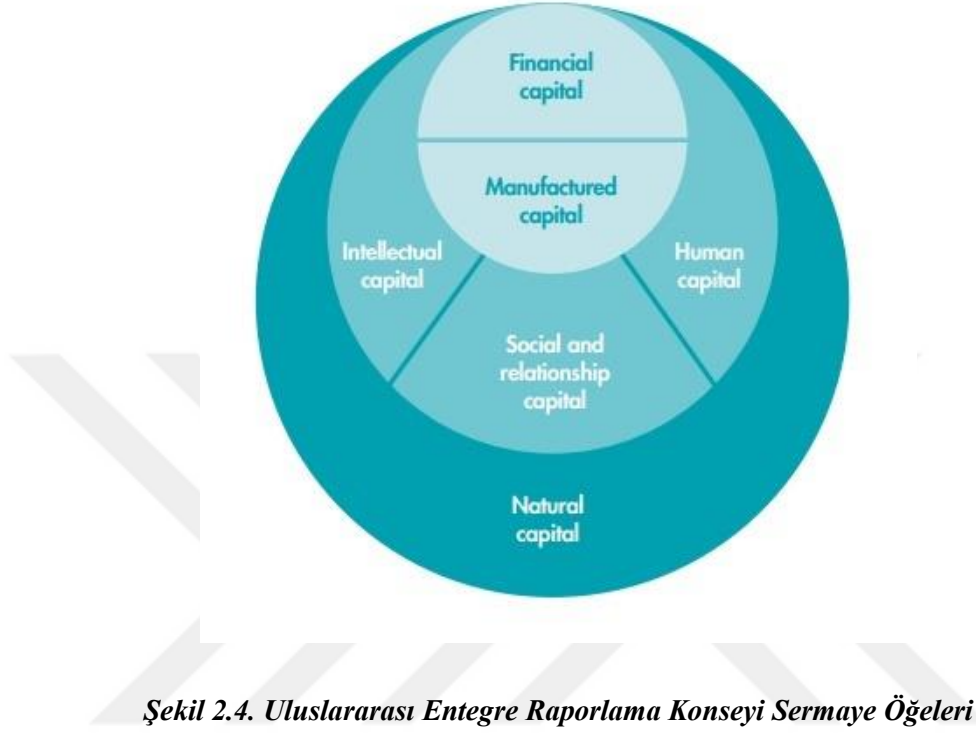
raporlarında bu soruların yanıtlarını vermesi beklenir (Monterio, 2013: 63). Bu içerik unsurları aşağıda sıralanmıştır:

- Kurumsal genel görünüm ve dış çevre: *Kuruluş ne iş yapıyor ve hangi koşullarda faaliyet gösteriyor?* (Uluslararası <ER> Çerçevesi, 2013: 24)
- Kurumsal Yönetim: *Kuruluşun kurumsal yönetim yapısı kısa, orta ve uzun vadede değer yaratma kabiliyetini nasıl destekliyor?* (Aras ve Sarıoğlu, 2015: 60).
- İş modeli: *Organizasyonun iş modeli nedir ve ne kadar esnek?* (Consultation DraftOf The İnternational <IR> Framework, 2013: 7).
- Riskler ve fırsatlar: *Organizasyonun kısa, orta ve uzun vadede değer yaratma yeteneğini etkileyen spesifik riskler ve fırsatlar nelerdir ve organizasyon bunlarla nasıl baş ediyor?* (Consultation DraftOf The İnternational <IR> Framework, 2013: 26).
- Strateji ve kaynak aktarımı: *Organizasyon nereye varmak istiyor ve hedefine nasıl ulaşacak?* (Consultation DraftOf The İnternational <IR> Framework, 2013: 26).
- Performans: *Organizasyon stratejik hedeflerini ne ölçüde başardı ve elde edilen sonuçların sermaye öğeleri üzerindeki etkileri nelerdir?* (Consultation DraftOf The İnternational <IR> Framework, 2013: 28).
- Genel görünüş: *Kuruluşun stratejisini uygularken karşılaşması muhtemel zorluk ve belirsizlikler ve bunların, iş modeli ile gelecekteki performansı açısından potansiyel etkileri nelerdir?* (Aras ve Sarıoğlu, 2015: 64)
- Hazırlık ve sunum temeli: *Kuruluş entegre rapora dahil edilecek konuları nasıl belirlemektedir ve bu konular nasıl incelenmekte veya değerlendirilmektedir?* (Aras ve Sarıoğlu, 2015: 64).

2.5. Entegre Rapor Sermaye Öğeleri

Sermaye öğeleri Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi tarafından; finansal sermaye, üretilmiş sermaye, fikri sermaye, insan kaynağı sermayesi, sosyal ve ilişkisel sermaye ve doğal sermaye olmak üzere altı kategoride gruplanmıştır. Hepsi bir arada organizasyonun değer yaratma temeli olan

değer potansiyelini temsil etmektedir (Capitals Background Paper For<IR>, 2013: 1).

Kaynak:(CAPITALS BACKGROUND PAPER FOR<IR>, 2013: 3).

Sermaye öğeleri paydaşların çıkarları ve bakış açıları doğrultusunda değer yaratma veya yıkmayı temsil eden sonuç ve çıktıları üretmek amacıyla kuruluşun iş faaliyetleri ve etkileşimleri yoluyla kombine edilmiş, dönüştürülmüş ve geliştirilerek oluşturulmuş değer depolarını yansıtmaktadır (Value Creation Background Paper, 2013:1). Şekil 2.4. Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi Sermaye Öğeleri'ne göre; finansal ve üretilmiş sermaye, kuruluşların en yaygın olarak raporlama yaptığı sermaye öğeleridir. Entegre raporlama; fikri, sosyal ve ilişkisel ve insan kaynağı sermaye öğeleri (hepsi insan faaliyetleri ile ilgili) ile doğal sermaye (diğer sermaye öğelerinin olduğu ortamı sağlayan) öğelerini de dikkate alarak daha bütüncül bir görüş sağlar (CAPITALS BACKGROUND PAPER FOR <IR>, 2013: 3).

Bu sermaye öğelerinin açıklamaları, neyi ifade ettikleri Entegre Raporlama Kavramsal Çerçeve'de belirtilmiştir (Consultation DraftOf The International <IR> Framework, 2013: 12-13):

- **Finansal Sermaye:** Mal ve hizmet sunumunda kullanılmak üzere bir organizasyona ait borçlar, yatırımlar, öz kaynaklar aracılığıyla elde edilmiş fon havuzudur.

- **Üretilmiş Sermaye:** Kuruluşun üretim, mal ve hizmet sunumunda kullanılmak üzere İmal edilen (doğal fiziksel nesnelere farklı olarak) fiziksel nesnelere içerir.

- **Fikri Sermaye:** Örgütsel, bilgiye dayalı maddi olmayan patentler, telif hakları, yazılımlar, marka, hak ve lisanslar ile örtük bilgi sistemleri, prosedürler ve protokoller gibi örgütsel sermaye varlıklarını içerir.

Son 25 yılda entelektüel sermaye önde gelen varlık sınıfı olarak ortaya çıkmıştır. Entelektüel sermaye terimi genellikle patent, ticari marka ve telif hakkı olmak üzere geleneksel Fikri Mülkiyet varlıklarına atıfta bulunur (<http://www.oceantomo.com/intangible-asset-market-value-study/>).

- **İnsan Kaynağı Sermayesi:** İnsanların yetenekleri, yetkinlikleri, deneyimlerini ve inovasyon motivasyonlarını içerir.

- **Sosyal ve İlişkisel Sermaye:** Kurumlar ve toplumlar, paydaş grupları arasındaki ilişkiler ve diğer networkleri kapsar ve kolektif ve bireysel refahı arttırmak için bilgi paylaşma yeteneğini içerir.

- **Doğal Sermaye:** Bir kuruluşun geçmiş, şimdi ve gelecekteki refahını destekleyen mal ve hizmetleri sağlayan tüm yenilenebilir ve yenilemeyen çevresel kaynaklar ve süreçleri kapsar.

2.6. İşletmeler Açısından Entegre Raporlamanın Önemi

Geçmişteki uygulamalara kıyasla günümüzde işletme paydaşları, işletmelerin faaliyetlerinin ve genel olarak sorumlu oldukları diğer eylemlerin daha sürdürülebilir olması beklentisi içindeler. Entegre raporlama yapan işletmeler, faaliyetlerinin paydaşların bu beklentilerini karşılayıp karşılamadığını entegre rapor aracılığı ile ortaya koymaktadır. İşletmeler açısından entegre raporlamanın önemi harici yani müşteriler, yatırımcılar, borç verenler ve satıcılar gibi işletme dışı paydaşlar ile etkin bir şekilde iletişim kurma yeteneğini arttırmasıdır. Böylelikle müşteri sadakati artacak ve yeni potansiyel finansman fırsatları doğacaktır. Ayrıca entegre raporlama işletmelere, ihtiyaç duydukları raporlama desteğini sunarak vergi teşvikleri

ve hibe gibi sürdürülebilirlik odaklı desteklerden yararlanma potansiyelini geliştirmektedir (James^b, 2013: 18).

2.7. Yönetim ve Çalışanlar Açısından Entegre Raporlamanın Önemi

Entegre raporlama, işletme yöneticilerinin maliyetleri azaltma veya kontrol etmelerine yardımcı olacak kaynakların etkin ve verimli kullanımına yol açan stratejileri uygulama, planlama ve bütçelemelerine yardımcı olacak yararlı bilgiler sağlamaktadır (James^b, 2013: 18).

Entegre raporlama performans odaklı yönetim için bir araç olarak kullanılabilir. Bunun nasıl olacağı şu şekilde açıklanabilir: Entegre raporlama, kuruluşların zaman içinde değer yaratma becerilerini önemli derecede etkileyecek tüm unsurlar (dâhili ve harici) arasındaki karşılıklı bağımlılıkları belirlemesini gerektirir. Bu bağlantıyı görmek, idari yöneticilerin sadece kendi bölümlerinin çıkarlarını savundukları ‘silo davranışının’ aksine entegre düşünceyi gerektirir. Kuruluşun değer yaratmak için kullandığı sermaye unsurları ile tüm operasyonel ve fonksiyonel birimleri dikkate alınmalıdır. Bunu gerçekleştiren yöneticiler entegre düşünme ve karar verme mekanizmalarını devreye sokmuş olurlar. Böylelikle organizasyondaki bağlantı ve entegre düşünme süreçlerinin ürünü olan entegre rapor oluşur. Yöneticilerin kuruluşun strateji, yönetim, performans ve beklentilerin bütünsel bir görünümünü yansıtması gerekir ki bu entegre düşüncenin entegre raporlamaya dönüşmesi ile sağlanır. Bu nedenle entegre raporlama performans odaklı yönetim için bir araç olarak kullanılabilir (www.ey.com).

Yöneticiler açısından entegre raporlamanın önemi; işletmenin geçmiş, içinde bulunulan zaman ve geleceğe yönelik olarak zaman ufuklarını birleştirmesiyle işletme ile ilgili daha tutarlı ve doğru tahminleme yapabilmesine imkân sağlamasıdır.

Çalışanlar açısından entegre raporlamanın önemi ise, çalışanlar bütüncül bir bakış açısıyla organizasyona katkı sağlarlar. Mevcut ve potansiyel çalışanlar, işverenlerinin gelecekteki beklentileri hakkında entegre bir bakış açısı kazanabilecektir. Ayrıca işverenlerinin değerlerinin kendi değerleriyle tutarlı olup olmadığını ayırt etme imkânları olur (IIRC, 2011: 24). Entegre rapor yayınlayan işletmeler çalışanlarına sağladıkları eğitim ve benzeri

katkıları insan kaynağı sermayesi olarak raporlarlar. Böylelikle çalışanlar organizasyona kattıkları değeri görür ve bu çalışanın örgüte bağlılığını artırır. Ayrıca çalışanlar açısından entegre raporlama, daha önce bahsi geçen silo davranışının yerine entegre düşüncenin kullanılması ile çalışanların performanslarının organizasyonun hedefleri ile nasıl bağlantılı olduğunu anlaması açısından önemlidir (IIRC, 2011: 24).

2.8. Hissedarlar Açısından Entegre Raporlamanın Önemi

Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi tarafından yapılan entegre rapor tanımında entegre raporun en önemli görevlerinden bir tanesi, kuruluşun kısa, orta ve uzun vadede değer yaratmasıdır. Bir diğer görevi ise, organizasyonun dış çevresi ile kuruluşun görünümü, strateji, yönetim ve performansı ile ilgili iletişim aracı olma görevidir (<http://www.theiirc.org/the-iirc/about/>). Klasik finansal raporlama yaklaşımı, işletmenin geçmiş dönemlerine ait kısa vadeli bilgiler sunmaktadır ve finansal raporlarda bilgiler arası bağlantı kurulmaz. Dolayısı ile entegre raporlama klasik finansal raporlamanın kısıtlarını ortadan kaldırarak raporlamada operasyonel, çevresel, sosyal ve yönetim uygulamalarını da finansal performansa bağlayan daha bütüncül bir bakış açısı ile tüm paydaşlar ve hissedarlar için anlamlı, tutarlı ve güvenilir bilgiler üretmesi açısından önemlidir (Busco vd., 2013: 40).

Finansal raporlama sürecini entegre raporlamaya getiren nokta, işletmelerin değer yaratma süreci ve faaliyette buldukları çevredeki gelişmelerden kaynaklanan işletmelerin yönetim ve geliştirilme şeklinde yaşanan evrimlerdir. İlk olarak ABD’de patlak veren ve hızla küresel boyuta ulaşan son mali kriz işletme çevresini karakterize eden amaçlar ve sorumluluklar ile ilgili yeni sorular gündeme getirmiştir. Bir entegre rapora sahip olmanın önemi, günümüzde maddi olmayan varlıklar tarafından açıklanan piyasa değeri yüzdesinde yatmaktadır (Mustata, Matis ve Bonaci, 2012: 146). Günümüzde piyasa değerinin yaklaşık %87’si maddi olmayan varlıklar tarafından açıklanmaktadır ve bu durumun etkileri ancak entegre düşünce ile oluşturulmuş entegre raporlama ile ortaya konabilir. Hissedarlar açısından işletmenin mevcut ve gelecek performansına ışık tutan bir

raporlama sisteminin varlığı daha güvenilir ve istikrarlı bir ilerlemenin anahtarıdır.

2.8.1. Yasal Düzenleyiciler Açısından Entegre Raporlamanın Önemi

Küreselleşen sektörler ve işletmelerin finansal açıklamaları konusunda ülkeden ülkeye değişen ya da raporlama sistemlerinden dolayı değişen farklı yasal düzenlemeleri mevcuttur (Lorinc, 2012: 32). Buna rağmen birçok ülke işletmelerden iş modellerini açıkça bildirmelerini istemektedir. Bu isteğe karşılık; Yönetim Muhasebeciler Enstitüsü (Chartered Institute of Management Accountants-CIMA), Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu ve PwC (Pricewaterhousecoopers) Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi'nin ricası üzerine kavramsal çerçeveyi desteklemek üzere, entegre raporun kalbinde 'iş modeli'nin olduğu ihtiyacı vurgulayarak bir arkaplan belgesi yayınladı (Report puts business models at the heart of integrated reporting, 2013: 63). Bu desteği arkasına alan Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi'nin öngördüğü çerçevede entegre raporların yayınlanması, bu rapordan faydalanacak kişi, kuruluşlar ve yasal düzenleyiciler için de raporları daha anlaşılır kılacaktır. Ayrıca, yasal düzenleyiciler küresel düzeyde kabul gören, işletmelerin iş modellerini tüm şeffaflığı ile ortaya koyan entegre raporlama sayesinde sadece kendi ülkelerinde faaliyet gösteren işletmelerin iş modellerine değil entegre rapor yayınlayan tüm işletmelerin iş modellerine ulaşma imkanına erişmiş olur.

Entegre raporlama ile açıklanan bilgilerin kullanıcıları aynı zamanda yasa yapıcı ve düzenleyicilerdir. Entegre rapor, yasal düzenleyicilerin daha etkili eylemlerde bulunmalarını sağlayacak karar alımlarında destek olmaktadır (IIRC, 2011: 23). Örneğin, entegre raporda işletmeler faaliyetleri sonucu atmosfere salınan emisyon miktarlarını, üretimini gerçekleştirdikleri ürünlerin kullanımından kaynaklanan emisyon miktarlarını ayrı ayrı kategoriler halinde açıklamaktadırlar. İklim değişikliği ile ilgili hazırlanacak eylem planları ve yasal düzenlemelerde bu bilgiler yasal düzenleyiciler tarafından dikkate alınmaktadır. Entegre raporlamanın yasal düzenleyiciler açısından önemi, bilgilere erişime sağladığı kolaylıktır.

2.8.2. Doğal, Sosyal ve Ekolojik Çevre Açısından Entegre Raporlamanın Önemi

Entegre raporlamayı klasik raporlama formatlarından ayıran önemli noktalardan biri doğal, sosyal ve ekolojik çevre açısından sağladığı şeffaf bilgilerdir. Organizasyonun değer yaratma potansiyelini oluşturan altı sermaye ögesinden ikisi sosyal ve ilişkisel sermaye ve doğal sermayedir.

2.8.3. Sosyal Çevre (Paydaşlar) Açısından Entegre Raporlamanın Önemi

Entegre rapor sermaye ögelerinden biri olan sosyal ve ilişkisel sermaye ögesi; bireysel ve toplumsal refahı arttırmak üzere her bir topluluk, paydaş grubu veya networkler ile organizasyonlar arasında inşa edilen ilişkileri kapsamaktadır. Bu ilişkiler (The concept of ‘capital’ in Integrated Reporting, 2013: 5):

- Paylaşılan ortak değerler, normlar ve davranışlar
- Organizasyonun müşteriler, tedarikçiler, iş ortakları ve diğer dış paydaşları ile birlikte oluşturup korumaya çalıştığı temel ilişkiler, güven ve isteklilik,
- Organizasyonun faaliyetlerini yürütebilmesine olanak sağlayan sosyal lisansını,
- Toplumunu içermektedir.

Sosyal çevre açısından entegre raporlama sosyal ve ilişkisel sermaye ögesi kapsamında organizasyonun toplum ile ve diğer paydaşlar ile ilişkisini açıkça ortaya koyması açısından önemlidir. Bu sayede işletmeler; yolsuzluk, rekabete aykırı davranışlardan uzak durarak; ayrımcılık yapmama, örgütlenme özgürlüğü, yerli halka saygı gibi insan hakları ve müşteri sağlığı, gizliliği ve güvenliği gibi konuları tüm şeffaflığı ile raporlar. Örneğin, The Colorox Company 2013 yıllık raporunda bir filtrenin 300 plastik şişenin yerini alabileceğini açıklamış ve böylelikle atık sayısının azalarak müşterilerinin de ayda \$45 tasarruf ettiklerini açıklamıştır (<https://s21.q4cdn.com>).

2.8.4. Ekolojik Çevre (Doğa) Açısından Entegre Raporlamanın Önemi

Entegre raporda ekolojik çevreye ilişkin bilgiler doğal sermaye ögesi kapsamında sunulmaktadır. Doğal sermaye, yenilenebilen ve yenilenemeyen

çevresel kaynaklar geçmiş, şimdiki ve gelecekteki refahı destekleyen mal veya hizmetler sağlayan kaynakların (Örneğin; hava, su, toprak, mineraller, ormanlar, bioçeşitlilik ve ekosistemler) raporlanmasından oluşmaktadır (Roth, 2014: 63). Örneğin, ticaret rüzgârları diye bilinen rüzgârlar aracılığıyla Brezilya'nın Amazon yağmur ormanlarından And dağları üzerine taşınan buhar, Güney Amerika'nın kıyı kesimi boyunca yetiştirilen mahsullerin üzerine yağmur olarak yağmaktadır. Zamanla, Brezilya'daki ağaçların yok edilmesi ile birlikte Şilili veya Perulu şarap üreticileri daha fazla sulama yapmaya zorlanacaklardır. Fakat hiçbir bilanço tablosunda bununla ilgili bir değerlendirme yoktur (Lorinc, 2012: 33). Bu noktada doğal sermayenin ölçülebilir olmasının ne derece önemli olduğu vurgulanmaktadır. Özellikle uzun vadede işletme performansına ve doğaya etkileri göz önünde bulundurulduğunda ekolojik açıdan bu değerlendirmeye imkân veren entegre raporlamanın işletmenin gelecek performansını pozitif etkileyeceği kaçınılmazdır. Aynı şekilde Southwest Airlines şirketi de uçaklarının çelik frenlerini yeni, daha hafif karbon frenler ile yenilemiş ve bu durum daha az yakıt tüketimi ve daha az sera gazı salımı ile sonuçlanmıştı. Şirketin bu kararı çevresel faydalar sunmakla birlikte işletmenin kârını da artırmıştır (Hughen, Lulseged ve Upton, 2014: 59).

2.8.5. Ülke Ekonomileri Açısından Entegre Raporlamaya Bakış

Kurumsal raporlamanın bir sonraki adımı olan entegre raporlama, entegre düşüncenin doğurduğu entegre bakış açısı yaklaşımı ile organizasyonları ele alır. Entegre raporlamaya giden yolculuğa liderlik eden ülkeler bunu genellikle işin geleceği ve iş yapma kültürünün değişmesinden dolayı yapmaktadırlar. Örneğin; organizasyonun içindeki değer yaratma sürecini izlemek etmek isteyen yatırımcıların olduğu şeffaflığa odaklanmak isteyen G8 ülkeleri raporlama ilkeleri, Entegre Raporlama ilkeleri ile uyumludur. Entegre Raporlama, buna adapte olmuş ülkeler için bir rekabet üstünlüğü sağlamaktadır. Güney Afrika bunun en iyi örneğidir. Konu ile ilgili Avrupa Birliği Komisyonu'nun da çalışmaları bulunmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'ne gelindiğinde ise Entegre Raporlama ile gelecekteki faaliyetlere ilişkin raporlama kısıtları arasında tutarsızlıklar bulunmaktadır (Holmes,

2013: 31). Türkiye’de ise entegre raporlama konusunda yasal bir zorunluluk bulunmamakla birlikte son dönemde atılan Entegre Raporlama Tanıtım Ağı’nın oluşturulması bu alanda geleceğe yönelik atılmış önemli bir adımdır.

2.8.6. Güney Afrika

Tüm dünyaya yayılan entegre raporlama serüveninin ilk başlangıç noktası; 1994 yılında Güney Afrika’nın tam demokrasiye geçmesi ile birlikte piyasada olan istikrarsızlık ve şirketlere duyulan güvensizliği ortadan kaldırmak üzere Nelson Mandela’nın eski Yargıtay hakimi Mervyn King’i, kurumsal yönetim ilkelerine ilişkin çalışmaları yürütmek üzere King Komitesinin kurulması için görevlendirmesi olmuştur. 1994’te komitenin ilk çalışması olan King I raporu, organizasyonları finansal olmayan bilgilerini raporlamak üzere teşvik etmekte; 2002’de yayınlanan komitenin ikinci çalışması King II raporu tüm paydaşların dâhil edilerek hem sosyal hem çevresel hem de kurumsal bilgilerin paylaşılması yönünde teşvik edici açıklamalar içermektedir (Aras ve Sarıoğlu, 2015:41). Entegre raporu Johannesburg borsasında işlem gören şirketler için 1 Mart 2010 sonrası dönemler için zorunlu kılan ilk ülke Güney Afrika Cumhuriyeti olmakla birlikte birçok ülke de konu ile ilgili teşvik edici düzenlemeler getirilmiştir. King III, Johannesburg borsasına kote şirketlerin entegre rapor yayınlamasını zorunlu kılmakla birlikte yayınlamayanlar için de açıklama zorunluluğu (*report or explain*) getirmiştir. Ayrıca King III ile istenen; şirketin yıllık raporunun entegre bir rapor haline gelmesidir (Eccles, Schulschenk ve Serafeim; 2012: 43-45; Aras ve Sarıoğlu, 2015: 17-41; Krzus, 2011: 273; Kaya, 2015: 125). 25 Ocak 2011 tarihinde Johannesburg Borsası’nda düzenlenen basın toplantısında, işletmeler için entegre raporlamanın nasıl yapılacağına dair ilk yazılı rehber yayınlanmıştır. Bu dokümanın yayınlanmasının arkasındaki itici güç, 2009 yılında Güney Afrika Üniversitesi Prof.Dr. Mervyn King tarafından Güney Afrika için kurumsallaşma üzerine hazırlanmış, şirketlerin ve diğer organizasyonların önemli finansal ve sürdürülebilir bilgileri ile bağlantılı entegre rapor üretmelerini tavsiye eden “King Raporu” dur (Eccles ve Saltzman, 2011: 57). King III’ün yayınlanmasıyla birlikte Johannesburg (JSE) borsasında işlem

gören 400'ün üzerinde işletmenin “Uygula veya neden uygulamadığını açıkla” (*report or explain*) temelinde entegre rapor yayınlamaları beklenmektedir (Eccles, Schulschenk ve Serafeim; 2012: 43-45).

Erns&Young tarafından 2012 yılından bu yana her yıl yapılan araştırmalar sonucunda JSE listelerinde işlem gören ilk 100 şirketten en iyi 10 entegre rapor hazırlayan işletmeler belirlenmektedir. 2017 EY Excellence in Integrated Reporting Awards (EY Entegre Rapor Mükemmlik Ödülleri)'ni alan şirketler şunlardır (http://examples.integratedreporting.org/search_recognized_reports?x=46&y=6&report_year=2017&award_category=2; Yüksel, 2017: 133):

1. Kumba Iron Ore Ltd
2. Redefine Properties Ltd
3. Sasol Ltd
4. Nedbank Group Ltd
5. Oceana Group Ltd
6. Barclays Africa Group Ltd
7. Truworths International Ltd
8. Liberty Holdings Ltd
9. Vodacom Group Ltd
10. Standard Bank Group Ltd

2.8.7. Amerika Birleşik Devletleri

Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) entegre raporlama sürecine ilişkin serüveni ile ilgili olarak; entegre raporlama ABD için yeni bir kavram olmakla birlikte, ABD'nin 1970'li yıllardan itibaren yaptığı yasal düzenlemeler ile kısmen de olsa bu işin içinde olduğu söylenilebilir. İşletmelerin negatif dışsallıkları (çevre kirliliği, doğal kaynak tüketimi, insan hakları ihlali) olduğu gibi pozitif dışsallıkları (Toplumsal kalkınma, hastalıkların iyileştirilmesi, iş sahası yaratma) da mevcuttur. ABD bu dışsallıklardan bazılarını ele almak için 1970'lerden başlayarak ABD Sermaye Piyasası Kurulu (Securities Exchange Commission-SEC) aracılığı ile çevresel yükümlülük ve beklenmedik durumların açıklandığı çevre yasa ve yönetmeliklerine ilişkin olarak kurallar belirlemeye başladı (IRRCI, 2013: 1)

Amerika Birleşik Devletleri'nde borsada işlem gören tüm şirketler Form 10-K doldurmak zorundadırlar (Eccles, Schulschenk ve Serafeim; 2012: 44). Form 10-K olarak sunulan yıllık raporlar işletmenin denetimden geçmiş finansal tablolarını da içeren, işletmenin faaliyetleri ve mali durumuna ilişkin kapsamlı bir organizasyon görünümü sağlar. Her ne kadar benzer isimlendirilse de Form 10-K şeklinde sunulan yıllık rapor, şirketin yönetici seçimiyle ilgili yıllık toplantı düzenlediğinde hissedarlara göndermesi gereken 'Hissedarlara Sunulan Yıllık Faaliyet Raporu'dan farklıdır (<http://www.sec.gov/answers/form10k.htm>). "Hissedarlara Sunulan Yıllık Faaliyet Raporu", halka açık şirketlerin hissedarlarına kurumsal bilgilerini açıklamak amacıyla kullandıkları belgedir. Genel olarak; Genel Müdür açılış mektubu, faaliyet sonuçları, finansal veriler, pazar segmenti bilgileri, yeni ürün planları, iştirak faaliyetleri ve gelecek programlara dair araştırma ve geliştirme faaliyetlerini içeren şirket içi bir rapordur (<http://www.sec.gov/answers/annrep.htm>). Form 10-K yıllık raporu, SEC (Securities and Exchange Commission- Menkul Kıymetler ve Borsa Komisyonu) ile birlikte doldurulması gereken bir formdur. Yıllık faaliyet raporuna kıyasla işletmenin finansal durumuna ilişkin daha ayrıntılı bilgiler sunar ve işletmenin yıllık finansal tablolarını içerir. İşletmeler bazen hissedarlarına ayrı bir yıllık rapor sunmak yerine Form 10-K yıllık raporunu sunmayı tercih edebilir (<http://www.sec.gov/answers/annrep.htm>).

Bilindiği üzere entegre raporlama işletmelerde değer yaratan etkenleri belirlemeyi ve bunların finansal sermaye ve üretilmiş sermayeye ilave olarak doğal, sosyal, insan kaynağı ve fikri sermaye ile bağlantısını tanımlamayı amaçlar. Amerika Birleşik Devletleri'nde bu bilgiler yasal olarak SEC ile birlikte doldurulması zorunlu olan Form 10 – K'da sunulur. Ancak bu bilgiler, iş stratejileri kapsamında bilgiler arasında bağlantı kurmadan yoksundur. Örneğin; giderek artan sayıda ABD firması sürdürülebilirlik raporlarında sera gazı emisyonları ile ilgili açıklamalarda bulunurken yatırımcılarına iklim değişikliğini azaltmaya yönelik yatırımlarından, enerji verimliliği projelerinden elde edilen maliyet tasarruflarından veya daha az karbon içeren ürünlerden elde edilen gelirlerden nasıl fayda sağladıklarından bahsedilmemektedir (IRRCI. 2013: 1). 2011 yılında kurulan Sürdürülebilir

Muhasebe Standartları Kurulu (www.sasb.org) imalat sektöründe faaliyet gösteren işletmelere yönelik olarak Form 10-K'da yapılması gereken açıklamalara ilişkin entegre rapor tanımına uygun standartlar belirlemiştir. Sonuç olarak Aralık 2012 S&P 500 indeksindeki firmaların entegre raporlama eğilimlerine yönelik (özellikle form 10-K, yıllık raporlarda verilen bilgilere göre) yapılan araştırma istatistikleri şu şekildedir (IRRCI. 2013: 4)

- 499 firma en az bir defa sürdürülebilirlik açıklaması yapmıştır.
- Şirketlerin yaklaşık dörtte üçü (yüzde 74) en az bir sürdürülebilirlik ile ilgili girişime dolar sembolü koydu, ancak faydaları / maliyetleri kantifiye edilmeyen diğer girişimlerden de sık sık söz edilmektedir.
- Şirketlerin %43,4'ü bir takım sürdürülebilirlik kriterlerine yönetici ödeneği ile bağlantılıydı.

Bu sonuçlara göre entegre raporlama ABD şirketlerine pek de yabancı bir kavram değildir. Entegre rapor yayınlayan ilk ABD şirketi 2008 faaliyet raporuyla United Technologies'dir (Eccles ve Saltzman, 2011: 58). Daha sonra; American Electric Power, Pfizer, Southwest Airlines ve Clorox gibi firmalar da entegre rapor yayınlamışlardır (Eccles ve Serafeim, 2011: 1). Ancak SEC; entegre rapor sunmayı zorunlu kılmadığı müddetçe ABD'deki işletmeler, en az iki rapor üretmeye devam edeceklerdir (Eccles, Schulschenk ve Serafeim; 2012: 45).

2.8.8. İngiltere

İngiltere'de geçerli finansal raporlama sistemi 1948 yılına değin yalnızca işletmelerin yatırımcılarına ve sahiplerine sağladığı finansal bilgiler ile sınırlıydı. 1948 yılı Şirketler Yasası (Companies Act) işletmelerin topluma karşı sorumluluğunun tanınmasını da içermekteydi. Bu yasal düzenleme ilk olarak İngiltere için geliştirilen ve uygulanan muhasebe standartlarına daha sonra da uluslararası muhasebe standartlarına göre eklenmiştir. 2005 yılından günümüze de İngiltere'de borsada işlem gören şirketlerin konsolide finansal tabloları, Avrupa Birliği (AB) tarafından benimsenmiş Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına uygun olarak hazırlanmalıdır (Ong, 2018: 37).

2006 Şirketler Yasası (Companies Act 2006)'na göre İngiltere'deki şirketler finansal olmayan bilgilerin açıklanması ile ilgili aktif çalışan kurum

olan Finansal Raporlama Konseyi (Financial Reporting Council-FRC)'nin yayınladığı rehberler aracılığı ile Stratejik Rapor ve Yönetici Rapor olmak üzere iki bölümlü bir rapor hazırlamalıdır. Finansal Raporlama Konseyi'nin misyonu iş dünyasında şeffaflık ve bütünlüğü arttırmaktır (www.frc.org.uk). Benzer amaçlar uluslararası düzeyde çalışan Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi tarafından takip edilmektedir (Ong, 2018: 37). Bu nedenle “2014 Haziran ayında Finansal Raporlama Konseyi Stratejik Raporlama Kılavuzu'na göre hazırlanan raporların Entegre Raporlama Çerçevesi ile uyumlu bir şekilde hazırlanması gerektiğini duyurmuştur” (Aras ve Sarıoğlu, 2015: 76).

2.8.9. Avrupa Birliği

Avrupa Komisyonu sürdürülebilirlik ile ilgili ilk olarak Çevresel, Sosyal ve Kurumsal bilgilerin açıklanmasını zorunlu hale getirilmesini düşünmüştür (Eccles ve Saltzman, 2011: 58). Avrupa Birliği'nde Entegre Raporlamaya doğru ilk adım 2013 yılının Şubat ayında Avrupa Komisyon Üyesi Michel Barnier öncülüğünde yayınlanan ve kurumsal sosyal sorumluluk ile ilgili açıklamaların yer aldığı “Corporate Social Responsibility: Promoting Society's Interests and a Route to Sustainable and Inclusive Recovery (KSS: Toplum çıkarlarını gözetme ve sürdürülebilir ve kapsamlı iyileştirme için bir rota belirlenmesi)” isimli rapor ile atılmıştır (Holmes, 2013: 31; Carini vd., 2018: 1; Yüksel, 2017: 133). Böylelikle Avrupa Parlamentosu işletmelerin sorumluluk faaliyetlerine ilişkin açıklamaları entegre raporlama ile uyumlu olarak yapmak durumunda olduğunu açıklamıştır (Yüksel, 2017: 134). Ardından, 2014 yılının Ekim ayında yayınlanan ve 2017 yılından itibaren geçerli olacak “500'den fazla çalışanı olan tüm halka açık şirketler için Finansal Olmayan Bilgilerin Açıklanması” isimli Direktif 2014/95 yayınlanmıştır. Buna göre; şirketler çevresel, sosyal ve çalışan bilgileri, insan hakları, yolsuzlukla mücadele ve rüşvet konularına ilişkin sürdürülebilirlik bilgisine ve yönetim kurulu üyeleri için çeşitlilik politikaları açıklamalarına yer vermelidir (Carini vd., 2018: 1). Tablo 2.2'de Avrupa Birliği'nin sürdürülebilirlikle ilgili olarak muhasebe alanında yayınladığı direktif ve raporlar ve aldığı kararlar kronolojik olarak sıralanmıştır.

Tablo2.2. Sürdürülebilirlikle ilgili Avrupa’da Muhasebe Alanında Yapılan Düzenlemeler

Yıl	İçerik
1993	“Growth, competitiveness and employment—the challenges and ways forward into the 21st century” başlıklı rapor
1995	Avrupa işletmelerinin sosyal dışlanmaya karşı manifestosu
1996	‘CSR Europe’ Brüksel’de J. Delors’ Manifestosu (1995) olarak ve Avrupa Komisyonunun tercihli muhatabı olarak hayata geçirildi.
Mart 2000	Lizbon Zirvesi – Kurumsal Sosyal Sorumluluk Çağrısı ‘Avrupa’yı Mükemmel yapmak üzere’
Aralık 2000	Nice Zirvesi – Sosyal gündemin onaylanması
Haziran 2001	Goteborg Zirvesi- Sürdürülebilir Kalkınma stratejisi
Temmuz 2001	Komisyon Yeşil Kitabı (Green Book)- Kurumsal Sosyal Sorumluluğun (KSS) tanıtılması
Kasım 2001	Brüksel – KSS üzerine Belçika AB Başkanlığı Konferansı
Temmuz 2002	Komisyon Tebliği, Kurumsal Sosyal Sorumluluk: Sürdürülebilir Kalkınmaya İş Dünyasının Katkısı
Şubat 2003	RSI yayılımının özellikleri ve engellerinin tanımlanmasına yönelik Çok Paydaşlı Forum.
Mart 2005	Sürdürülebilir İşletmeler için Yol Haritası
Mart 2006	“RSI için Avrupa İttifakı”nın tanıtımı
Nisan 2011	Komisyon Tebliği: “Tek Pazar Yasası I- Büyümeyi Arttırmak ve Güveni Güçlendirmek İçin Oniki Seviye”
Ekim 2011	Komisyon Tebliği: “Kurumsal Sosyal Sorumluluk İçin Yenilenen 2001-2014 AB Stratejisi- Yeni KSS tanımı”
Şubat 2013	Parlament Kararı: “Kurumsal Sosyal Sorumluluk: Hesap verebilir, şeffaf ve sorumlu iş davranışları ve sürdürülebilir büyüme” ve “KSS: Toplum çıkarlarını gözetme ve sürdürülebilir ve kapsamlı iyileştirme için bir rota belirlenmesi”
Direktif 2013/34/EU	Finansal olmayan bilgiler ve çeşitlilik bilgilerinin açıklanması zorunlu
Direktif 2014/95/EU	Büyük Teşebbüs ve Gruplar (Borsada İşlem Gören Şirketler) için Zorunlu Finansal Olmayan Bilgi Beyanı

Kaynak: (Carini vd.; 2018: 6).

Yasal düzenlemelerin geldiği son aşama için Avrupa Birliği’nin entegre raporlamayı benimsediği söylenebilir.

2.8.10. Türkiye

Türkiye’de henüz entegre raporlama yapılması ile ilgili herhangi bir yasal zorunluluk bulunmamakla birlikte; bazı işletmelerin gönüllülük esası ile sürdürülebilirlik raporları hazırladıkları ve bu raporları yayımlayarak işletme ilgililerinin görüşlerine sundukları görülmektedir. Bununla birlikte,

Türkiye’de son yıllarda gözlemlenen Uluslararası Finansal Raporlama Standartları/Uluslararası Muhasebe Standartları yönündeki dönüşüm, yakın gelecekte entegre raporlama ile ilgili çalışmaların da başlayabileceğine dair fikir oluşmasına neden olmaktadır.

Türkiye’de entegre raporlama konusunda arzu edilen girişimler 2011 yılında Türkiye Kurumsal Yönetim Derneği (TKYD) ve İş Dünyası ve Sürdürülebilir Kalkınma Derneği (SKD)’nin 2011 yılında Entegre Raporlama Çalışma Grubu’nu kurması ile başlamıştır. Çalışma grubu, Türkiye’de Entegre Raporlama ile ilgili farkındalık yaratmak amacıyla çalışmalarda bulunmaktadır (www.entegreraporlamatr.org/tr/hakkimizda, ERTA Tanıtım Sunumu). Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi de kuruluşundan itibaren Türkiye’yi ‘öncelikli Pazar’ statüsüne almışve Entegre Raporlama Çerçevesi’ni Türkçe olarak Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi internet sitesinde yayınlamıştır (ERTA Tanıtım Sunumu). *2015 yılında Türkiye’nin G20 Başkanlığı döneminde B20 Bilgi Ortağı olarak seçilen ARGE Danışmanlık ve C20 Yönetişim Çalışma Grubu üyeliği yapan Argüden Yönetişim Akademisi’nin katkılarıyla Entegre Raporlamanın G20 liderlerine yapılan öneriler arasına alınması sağlanmıştır* (www.entegreraporlamatr.org/tr/hakkimizda). Anlaşıldığı üzere Türkiye Entegre Raporlama konusunda atılan adımlara dünya çapında da destek vermek üzere gerekli atılımlarda bulunmuştur.

Entegre Raporlama’nın ülkemizdeki kurumsal destekçilerinden bir diğeri TÜSİAD (Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği)’dir (Yüksel, 2017: 140). 2015 yılında Prof. Dr. Güler Aras ve Gaye Uğur Sarioğlu’nun birlikte kaleme aldığı ‘Kurumsal Raporlamada Yeni Dönem: Entegre Raporlama’ rehberi yeni raporlama trendine ilişkin ülkemiz literatüründeki ilk Türkçe yayındır (www.entegreraporlamatr.org/tr/hakkimizda).

Gelinen sok nokta olan Entegre Raporlama Türkiye Ağı (ERTA), tüm bu çalışmaların ürünü olarak 2016 yılında kurulmuştur. “*Prof. Dr. Güler Aras (Bağımsız kurucu üye) başkanlığında; Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği (TÜSİAD), Türkiye Kurumsal Yönetim Derneği (TKYD), Borsa İstanbul, Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi Türkiye Büyükelçisi, Argüden Yönetişim Akademisi, Global Compact Network Türkiye, Garanti*

Bankası, İş Dünyası ve Sürdürülebilir Kalkınma Derneği (SKD Türkiye) ve Çimsa tarafından kurulan Platform şirketlerin, finansal olmayan bilgilerini finansal bilgiler ile entegre bir şekilde raporlamalarını ve entegre düşüncenin yaygınlaşmasını amaçlamaktadır.” (www.entegreraporlamatr.org/tr/hakkimizda).

Türkiye’de entegre raporlama ile ilgili gelişmeler Tablo 2.3 de özet olarak verilmiştir:

Tablo2.3. Türkiye’de Entegre Raporlama İle İlgili Gelişmeler

Yıllar	Yaşanan Gelişme
2011	TKYD ve SKD Entegre Raporlama Çalışma Grubunu kurdu.
2013	Garanti Bankası ve Çimsa IIRC Business Network’e üye olan ilk Türk şirketler oldu.
2015	TKYD, Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi’nin Türkiye iletişim noktası oldu.
2015	TÜSİAD ilk Türkçe rehberi hazırladı. ERTA kuruluş çalışmaları başladı.
2016	ERTA kuruldu.

Kaynak: ERTA Tanıtım Sunumu.

Türkiye’de ilk entegre raporu yayınlayan kuruluş Argüden Yönetişim Akademisi’dir. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası, Çimsa ve Garanti Bankası’da entegre rapor yayınlayan diğer kuruluşlardır (Yüksel, 2017: 141).

Türkiye’de entegre raporlama ile ilgili yasal bir zorunluluk bulunmamasına karşın; çevresel duyarlılık konusunda yasal temelli bazı adımlar atılmaktadır. Türkiye, 2013 yılına kadar karbon azaltımına gitmemek kaydı ile 2009 yılında Kyoto Protokolü’ne imza atmış ve bu protokol ile ilgili yasal düzenleme yapılması amacıyla “Sera Gazı Emisyonlarının Takibi Hakkında Yönetmelik” adı ile yeni bir düzenlemeyi 25 Nisan 2012 tarihli ve 28274 sayılı Resmî Gazete’de yayımlamıştır. Ardından 17 Mayıs 2014 tarihinde çıkan ve 29003 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan tebliğ ile bir önceki tebliğ üzerinde bir dizi değişiklik gerçekleştirilmiştir. Son olarak 22 Temmuz 2014 tarihinde 29068 sayılı Resmî Gazete’de “Sera Gazı Emisyonlarının İzlenmesi ve Raporlanması Hakkında Tebliğ” adı ile bir tebliğ daha yayımlanarak 2016 Nisan ayı sonuna kadar ilgili işletmelerden sera gazı emisyon raporlarının istenmesi zorunlu hale gelmiştir.

3. BÖLÜM

ARAŞTIRMA TASARIMI

Bu çalışmada, Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi'ni Entegre Raporlama uygulama örneklerinin yer aldığı “Entegre Raporlama Uygulama Örnekleri Veritabanı (Integrated Reporting Examples Database)” nda imalat sektöründe faaliyet gösteren firmalar arasında çevresel farkındalık açısından bir karşılaştırılma yapılmak istenmiştir. Bu doğrultuda; çevresel faktörleri içeren sürdürülebilir değer yaratan etkenler ile sermaye verimliliği ile ilgili ekonomik değer yaratan etkenler dikkate alınarak, incelenen firmaların satış marjı, aktif devir hızı ve sera gazı emisyonu açısından eko verimlilik konumlandırmaları yapılmıştır.

3.1. Literatür İncelemesi

Figge ve Hahn (2004: 173) Sürdürülebilir Katma Değer olarak adlandırılan sürdürülebilirliğe kurumsal katkıları ölçmek üzere yeni bir yaklaşım önermektedir. Sürdürülebilir Katma Değer, güçlü bir sürdürülebilirlikten ilham aldığından, tüm çevresel ve sosyal etkilerin sabit kaldığından emin olurken aynı zamanda bir şirketin ek bir değer yaratıp yaratmadığının ölçümünü sağlar. Bu nedenle, hem çevresel, hem de sosyal eko-verimliliğin yanı sıra çevresel ve sosyal kaynak tüketiminin mutlak düzeyini (eko- ve sosyal etkililik) hesaba katar. Eko-verimlilik analizleri bir şirketin ekonomik faaliyetlerine göre çevresel kaynakları kullanma derecesini açıklar (Figge ve Hahn, 2004: 175). Eko-verimlilik ile ilgili olarak Hahn, Figge, Liesen ve Barkemeyer 2010 yılında yaptıkları çalışmada eko-verimlilik analizine fırsat maliyeti kavramını uygulayarak eko-verimliliği yönetsel terimlere dönüştürmeyi hedeflemişlerdir ve bunu Alman şirketlerinin CO₂ karbon salımlarını alarak verimlilik analizine uygulamışlardır. Cha, Lim ve Hur (2008: 274) ise çalışmasında Kyoto mekanizması projelerinin ekonomik ve ekolojik verimliliğinin ölçülmesine ve geliştirilmesine yönelik bir yaklaşım ele almıştır. Bu çalışmada ise

diğerlerinden farklı olarak Dupont formülü temeline dayanan, çevresel ve ekonomik kaynakların kullanımı üzerine odaklanmış bir analiz gerçekleştirilmektedir.

3.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; “Entegre Rapor Uygulama Örnekleri Veritabanı” imalat sektöründe faaliyet gösteren firmaların, ekonomik ve çevresel kaynak tüketimi ile bu tüketimler sonucunda ortaya çıkan ekonomik değer ile sürdürülebilir değer etkenlerinin, eko-verimlilik analizi ile incelenerek karşılaştırmasının yapılabilmesidir. Karşılaştırmada ekonomik değer ve sürdürülebilir değer yaratan etkenler dikkate alınarak ekonomik kaynaklar ile çevresel kaynakların ne ölçüde verimli kullanıldığını ortaya koyan eko-verimlilik incelemesinden yararlanılmıştır. Böylelikle yöneticilere; sahip olunan ekonomik sermayenin değer yaratan etkenleri dışında, sahip olunan çevresel kaynakların daha verimli kullanılarak eko-verimliliği artırıp arttırmayacaklarını gösteren bir karar destek mekanizması aracı sağlanmış olmaktadır (Figge ve Hahn, 2013: 387-388).

Entegre Rapor Uygulama Örnekleri Veritabanı; kurumların kendi stratejileri, yönetim, performans ve beklentilerinin dış çevreleri bağlamında kısa, orta ve uzun vadede nasıl değer yarattığını gösteren ve yine kurumlara ait bilgilerin nasıl rapor edildiğini gösteren entegre rapor uygulama örneklerini içermektedir (<http://examples.integratedreporting.org/home>). Bu uygulama örnekleri veritabanında çeşitli sektör ve bölgelerden işletmeler bulunmaktadır. Çalışmaya konu olan analizin yapılabilmesi için tek bir sektörde faaliyette bulunan firmaların sera gazı emisyonlarına ihtiyaç duyulmaktadır. İmalat sektörü sera gazı salımı yüksek olan sektörler arasındadır. Bu nedenle çalışmada analize entegre rapor uygulama örnekleri arasından imalat sektöründe faaliyet gösteren firmalar dahil edilmiştir.

Çalışmada entegre rapordan elde edilen bilgilerin kullanılmasının nedeni, bu raporlarda hem ekonomik hem de sürdürülebilir değer yaratan etkenlerin; organizasyonun değer yaratma potansiyelini temsil eden sermaye öğeleri altında (finansal sermaye, doğal sermaye, üretilmiş sermaye, sosyal ve ilişkisel sermaye, fikri sermaye, insan kaynağı sermayesi) bütüncül bir

bakış açısı ile sunulmasıdır. Ayrıca çoğu entegre raporda firmaların kendi eko-verimlilik analizlerine yer verdikleri gözlenmiştir. Örneğin BASF firması yayınladığı entegre raporlarda eko-verimlilik analizine yer vermiş ve eko-verimlilik analizine ilişkin entegre raporunda şu açıklamayı yapmıştır: “Eko-verimlilik analizleri, ürünlerin ve süreçlerin ekonomik ve çevresel yönlerini değerlendirmek için kullanılan bir yöntemdir. Amaç, ürünleri kârlılık ve çevresel uyum açısından karşılaştırmaktır”.

Çalışmada organizasyonların sürdürülebilir ve ekonomik değer yaratan etkenlerinin eko-verimlilik formülü ile konumlandırma analizi yapılmış ve yorumlanmıştır. Analizde kullanılan veriler, entegre raporlarda organizasyonun sermaye ögeleri içinde yer almakta ve organizasyonun iş modeli, içerik unsurları ve bilgiler arası bağlantıyı ortaya koymaktadır. Bu yönüyle entegre raporlardan elde edilen bilgiler ışığında yapılan eko-verimlilik analizi yöneticiler için karar destek mekanizması aracı olarak kullanılacaktır. Entegre rapor sayesinde organizasyonlar farklı periyotlarda farklı raporlar yayınlamak zorunda kalmadıkları gibi organizasyonun kısa, orta ve uzun vadede geleceğe yönelik beklenti ve hedeflerini de tüm sermaye ögeleri açısından ortaya koymaktadırlar.

3.3. Örneklem Süreci

Çalışmanın örneklemini; Entegre Rapor Uygulama Örnekleri Veritabanında, imalat sektöründe faaliyette bulunan ve Tablo 3.1 de yer alan firmalar oluşturmaktadır. Söz konusu firmaların 2014, 2015, 2016 ve 2017 yıllarına ait sera gazı emisyonu rakamları (ton) ile Faaliyet Kârı (ABD Doları), Aktif Toplamı (ABD Doları) ve Net Satışlardan (ABD Doları) oluşan veri seti, eko-verimlilik karşılaştırması yapılabilmesi amacıyla kullanılmıştır. Veriler, “examples.integratedreporting.org” web adresi ve firmaların kendi web sitelerinde yayımladıkları ‘yıllık entegre rapor’ veya ‘entegre rapor’ adıyla yayımladıkları raporlardan elde edilmiştir. İşletmelerin yerel para birimi ile yayımladıkları entegre raporlardaki para birimi, T.C. Merkez Bankası ‘Kur Arşivi’nden (www.tcmb.gov.tr) elde edilen bilgiler ile yıl sonu (31 Aralık) tarihlerindeki kurlar ile ABD Doları’na çevrilmiştir. Kur arşivinde yer almayan para birimleri (Kore Vonu ve Brezilya Reali) de

www.bloomberg.com web adresinden elde edilen bilgiler ile ABD dolarına çevrilmiştir.

Tablo 3.1. Analiz Kapsamında Yer Alan Şirketler Listesi

Şirket	Alt Sektör	Bölge
Aggreko	Havalandırma-İklimlendirme	Avrupa
Air Traffic and Navigation Serv. Com.	Havacılık Hizmetleri	Afrika
ArcelorMittal	Ham Çelik Üretimi	Avrupa
ARM	İşlemci ve Yarı İletken Çip Üretimi	Avrupa
BAE Systems	Havacılık ve Savunma Sanayii	Avrupa
Barloworld Ltd.	Kiralama, Filo Yönetimi ve Lojistik	Afrika
Cemex	Çimento Sanayi	Kuzey Amerika
Denel SOC Limite	Savunma Ekipmanları Üretimi	Afrika
DIMO	Hidrolik Sistem ve Ekipmanları Üretimi	Asya
G4S	Güvenlik ve Destek Hizmet Tedariki	Avrupa
GS Engineering & Construction Corp.	Tesis, Konut İnşaat	Asya
Hulamin Ltd.	Alüminyum Haddeme, Yarı ürün imalatçısı, Ekstrüzyon	Afrika
Hyundai Engineering & Constructions	Tesis, Konut İnşaat	Asya
IDC	Endüstriyel Kalkınma Projeleri	Afrika
Interserve	Tesis, Konut İnşaat	Avrupa
Kier Group	Tesis, Konut İnşaat	Avrupa
Konica Minolta	Ofis Ekipmanları	Avrupa

Şirket	Alt Sektör	Bölge
Mondi	Amabalaj ve Kağıt	Avrupa
Nampak Limited	Amabalaj ve Kağıt	Afrika
Pretoria Portland Cement Comp.	Çimento Sanayi	Afrika
Votorantim	Çimento Sanayi	Güney Amerika

Entegre Rapor Uygulama Örnekleri Veritabanında imalat sektöründeki işletme raporları incelendiğinde 2011 yılından itibaren işletmelerin entegre raporlarının yayınlanmaya başladığı gözlemlenmektedir. Ancak, 2014 yılından itibaren daha fazla sayıda işletmenin entegre raporunun olduğu gözlenmiştir. Bu nedenle çalışmaya konu olan analize 2014 yılından, son raporlama yılı olan 2017 yılına kadar olan imalat sektöründeki işletmeler dâhil edilmiştir. İmalat sektöründe toplamda 30 firma yer almasına rağmen bazı firmaların verilerinin analize elverişli olmaması nedeniyle elimine edilmiştir. Tablo 3.2. de belirtilen analize dâhil edilmeyen firmalar, açıkladıkları karbon ayakizinin yüzde değişimlerinin verilmesinden dolayı net karbon ayakizine ulaşamaması veya negatif faaliyet kârına sahip olmaları nedeni ile analiz dışı bırakılmıştır. Firmaların karbon salımı verileri olarak yıllık entegre raporlarında doğal sermaye ögesi altında yayınladıkları, kapsam 1, kapsam 2 ve kapsam 3'ün toplamı olan toplam emisyon verileri kullanılmıştır.

Tablo 3.2. Analiz Dışı Bırakılan Şirketler

Şirket	Alt Sektör	Bölge
Atlantia	Altyapı Hizmetleri	Avrupa
Dellas	Kesim Ekipmanları Üretimi	Avrupa
JSC Atomenergomash	Nükleer Enerji ve Santral	Avrupa
JSC NIAEP	Nükleer Enerji ve Santral	Avrupa
KiwiRail	Lojistik	Avustralasya
Showa Denki	Havalandırma- İklimlendirme	Asya
Stafer	Alüminyum ve Çelik Profil Üretimi	Avrupa
Tata Steel	Ham Çelik Üretimi	Asya
Waco International	Endüstriyel Ekipman Kiralama	Afrika

3.4. Metodoloji

Bu çalışmanın amacı; “Entegre Rapor Uygulama Örnekleri Veritabanı”nda imalat sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin ekonomik sermaye ve çevresel kaynaklarının kullanılması sonucu ortaya çıkan ekonomik değer ile sürdürülebilir değer etkenlerinin, eko-verimlilik analizi ile incelenerek karşılaştırmasının yapılmasıdır.

3.4.1. Değişkenlerin Tanımlanması

Finansal yönetimdeki değer esaslı yaklaşım anlayışına göre işletmeler, Varlık Geri Kazanım Oranı'nın (ROC)sermaye maliyetini aştığı noktada değer yaratmaya bir başka ifadeyle ekonomik getiri elde etmeye başlar. Sürdürülebilir değer yaklaşımına göre ise işletmeler, ekonomik ve çevresel kaynakları kullanarak ekonomik getiri elde etmektedirler. Sürdürülebilir değer yaklaşımı, finansal piyasaların değer odaklı bakış açısını yalnızca ekonomik sermayeye değil aynı zamanda işletmelerde çevresel kaynakların kullanımına da olanak sağlayan bir fırsat maliyeti uygulayarak genişletir ki bu paydaş değeri yaklaşımını da kısıtlı olarak içerir. Bu çalışmada sürdürülebilir değer yaklaşımında çevresel kaynaklarla ilgili olarak firma odaklı bakış açısı benimsenmiştir. Ekonomik değer ve sürdürülebilir değer birlikte, firmanın kaynak verimliliği ile piyasanın ortalama kaynak verimliliğini kıyaslayarak değer yaratmaktadır. Bu bakış açısı ile firmalar kaynaklarını sektör ortalamasının üzerinde bir verimlilik ile kullanırlarsa değer yaratırlar. Çevresel kaynakların verimli kullanımı Sürdürülebilir Değer Yaratma'nın alt kümesini oluşturmaktadır. (Figge ve Hahn: 2013: 389). Dolayısı ile eko-verimlilik analizinin Tablo 3.3 de verilen ekonomik ve sürdürülebilir değer yaratan etkenleri bu mantığın hem ekonomik hem de çevresel yönlerini yansıtmaktadır. Çalışmada firmaların CO₂ emisyonları çevresel kaynak olarak ele alınmıştır. Bu açıklamalardan sonra eko-verimlilik bileşenlerini tanımlamaya geçilebilir.

Tablo 3.3. Ekonomik Değer ve Sürdürülebilir Değer Unsurları

Değer Etkenler	Yaratan	Ekonomik Değer	Sürdürülebilir Değer
Satış Marjı		+	+
Satış Büyüme Hızı		+	+
Ekonomik Yatırımı	Sermaye	-	+/-
Ekonomik Maliyeti	Sermaye	-	-
Çevresel Kullanımı	Kaynak	Hesaplanmadı	-
Çevresel Maliyeti	Kaynak	-	-

+ = Pozitif etki , - = negatif etki

Kaynak: Figge ve Hahn, 2013: 396.

Değer yaratmada etkisi olan bileşenler Tablo 3.3.'de gösterilmektedir. Buna göre, satış marjı ve satış büyüme hızının hem ekonomik hem de sürdürülebilir değer yaratma üzerinde pozitif bir etkisi vardır. İşletmenin satış marjı ne kadar fazla olursa işletmenin ekonomik ve çevresel sermaye kullanımı aracılığıyla yarattığı değer de o kadar yüksek olur. Satış büyüme hızının yüksek olması da her iki kaynağın kullanılarak yaratıldığı işletme değerini pozitif etkilemektedir. Aynı şekilde ekonomik sermaye maliyeti ve çevresel kaynak maliyeti getiriye düşürmeleri nedeniyle ekonomik değer ve sürdürülebilir değer üzerinde negatif bir etkiye sahip olacaktır. Sürdürülebilir değer bileşeni olan çevresel kaynak kullanımı, ekonomik değer yaratımı sürecinde var olmadığından etkisi hesaplanmamıştır. Yüksek çevresel kaynak kullanımı sürdürülebilirlik kaldıraçını yavaşlattığından eko-verimliliği düşürür ve sonuç olarak sürdürülebilir değer üzerinde negatif bir etkiye sahip olur. Benzer olarak, yüksek ekonomik sermaye yatırımları aktif devir hızını ve sermaye kârlılığını düşürür ve sonuç olarak eko-verimliliği düşürür.

Eko-verimlilik analizinin finansal olan değişkenleri ve finansal olmayan değişkenleri bulunmaktadır. Finansal değişkenler ekonomik değer yaratan bileşenlerdir. Finansal olmayan değişkenler ise sürdürülebilir değer yaratan bileşenlerdir. Finansal değişkenler; satış marjı ve aktif devir hızı

formüllerinde kullanılan, (Net satışlar, faaliyet kârı, aktif toplamı) değişkenlerdir. Finansal olmayan değişkenler, sürdürülebilirlik kaldırıcı formülünde resme dâhil edilen firmaların toplam CO₂ karbon salınımlarıdır.

3.4.2. Çalışmada Kullanılan Yöntem

Araştırmada kullanılan analiz yöntemi, DuPont analizi temeline dayanmaktadır. DuPont analizi, işletmenin aktif üzerinden kârlılığını etkileyen unsurların analizini içermekle birlikte, işletmenin yatırımları üzerinden kârlılığının arttırılabilmesi için gereken önlemlerin neler olabileceğini ortaya koymaktadır (Çabuk, 2013: 74). DuPont formülü, üç bileşenden oluşmakta olup bu bileşenler aşağıdaki gibidir (Aydın, 2012: 103):

$$\frac{NetKar}{Özsermaye} = \frac{Net Kar}{Net Satışlar} \times \frac{Net satışlar}{Toplam Varlıklar} \times \frac{Toplam Varlıklar}{Özsermaye} \quad (1)$$

1 no'lu formüle göre, özsermaye kârlılığı faaliyet kârlılığına, varlıkların kullanım etkinliğine ve finansal kaldıracıya göre değişim gösteriyorken; formül üzerinde yapılabilecek bazı değişiklikler yardımı ile çevresel ve ekonomik kaynakların kullanımı üzerine odaklanmış bir analiz gerçekleştirilebilmektedir. Buna göre, eko-verimlilik olarak adlandırılan analiz formülü aşağıdaki gibi yazılabilmektedir (Figge ve Hahn, 2013: 390).

$$\frac{Faaliyet Karı}{Çevresel Kaynak Tüketimi} = \frac{Faaliyet Karı}{Net Satışlar} \times \frac{Net satışlar}{Ekonomik Sermaye} \times \frac{Ekonomik Sermaye}{Çevresel Kaynak Tüketimi} \quad (2)$$

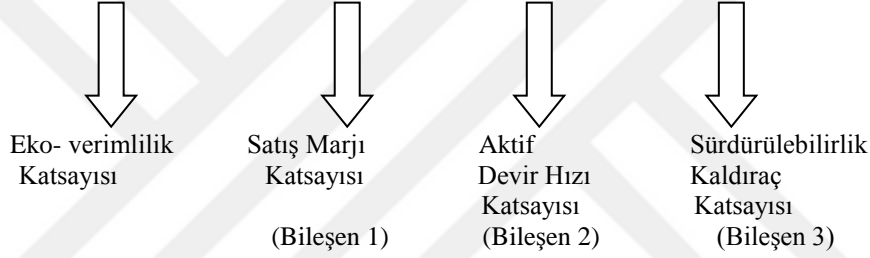
Yukarıda yeniden düzenlenmiş olarak sunulan eko-verimlilik formülüne (2) göre; çevresel kaynakların tüketimi sonucunda elde edilen kâr faaliyet kârlılığına, ekonomik kaynakların tüketimine ve çevresel kaynakların tüketimine göre değişkenlik göstermektedir. Yukarıda sunulan formülün yapılan bu araştırmada kullanılacak formu ise aşağıdaki gibi düzenlenmiştir.

Düzenlenen formülde yer alan $\frac{Ekonomik Sermaye}{Çevresel Kaynaklar}$ oranı “**çevresel kaynak kullanımı kaldırıcı**” olarak ifade ediliyorken; $\frac{Faaliyet Karı}{Net Satışlar} \times$

$\frac{Net\ Satışlar}{Ekonomik\ Sermaye}$ çarpımı sonucu elde edilen $\frac{Faaliyet\ Karı}{Ekonomik\ Sermaye}$ oranı “**Varlık Geri Kazanım Kaldıracı**” olarak ifade edilmektedir.

Var olan kaynakların kullanımından doğan getiri alternatif kaynak kullanımının (fırsat maliyeti) getirisini aştığı noktada Sürdürülebilir değer yaratılır. Performans kıyası olarak (benchmark) genellikle sektör ortalaması alınır ve bu benchmark yukarıda bahsi geçen fırsat maliyetlerini tanımlamaktadır. Bu amaçla eko-verimlilik formülünün üç değişkeni performans kıyası olan sektörün eko-verimlilik bileşenleri ile ayrı ayrı aşağıda gösterildiği gibidir (Figge ve Hahn, 2013: 391):

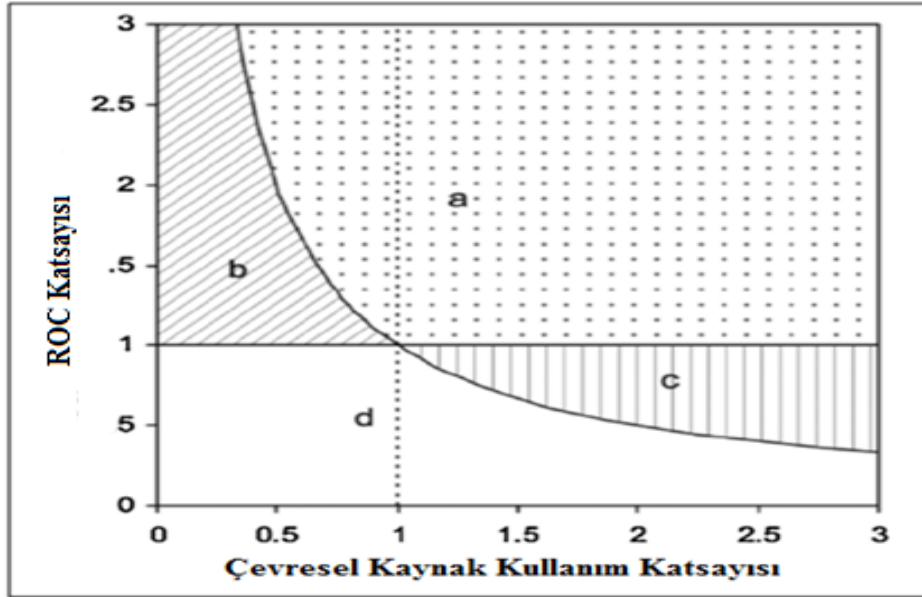
$$\frac{Eko - verimlilik (Firma)}{Eko - verimlilik (Benchmark)} = \frac{Faaliyet\ Karı}{Net\ Satışlar} \times \frac{Net\ Satışlar}{Ekonomik\ Sermaye} \times \frac{Ekonomik\ Sermaye}{Çevresel\ Kaynak\ Tüketimi}$$

- Bileşen (1): Satış marjı katsayısı; firmanın satışı başına düşen faaliyet kârının, performans kıyası olan satış marjı sektör ortalamasını aşmadığını göstermektedir.
- Bileşen (2): Aktif Devir Hızı katsayısı, firmanın birim sermaye düşen satış miktarının sektör aktif devir hızı ortalamasını aştığı kısmını göstermektedir.
- Bileşen (3): Sürdürülebilirlik Kaldıracı katsayısı, firma tarafından kullanılan ekonomik sermaye ve çevresel kaynak kullanımının birbirine oranının sektör ortalamasının üzerinde veya altında kalan kısmını gösterir.

Bileşen (1) ve Bileşen (2)'nin birbiri ile çarpılması sonucunda da Varlık Geri Kazanım Oranı Katsayısı oluşur. Bu katsayı, piyasanın sermaye getirisi bağlamında firmanın performansının üstün olup olmadığını gösterir. Üç bileşenin çarpımı ise, firmanın eko-verimlilik performans derecesinin sektörün ortalama eko-verimlilik performansının altında veya üzerinde olduğunu gösterir.

Çevresel kaynak kullanım katsayısı (Sürdürülebilirlik Kaldıraç Katsayısı) ve Varlık Geri Kazanım (ROC) Katsayısı karşılaştırması ise Şekil 3.1. üzerinde gerçekleştirilmektedir. Kurumsal eko-verimlilik formülünün ekonomik unsuru olan ROC y eksenini, sürdürülebilirlik kaldıraç katsayısı (CO₂ katsayısı) ise x eksenini temsil etmektedir. Eko-verimlilik katsayısı üç bileşenin çarpımından oluşur ve Şekil 3.1'deki dışbükey çizgi tarafından temsil edilmektedir. Bu çizgide iki eksenin kesiştiği noktada ROC Katsayısı = Çevresel Kaynak Kullanım Katsayısı= 1 'dir. Bu firmanın eko-verimliliğinin de 1'e eşit olduğu yani firma ile piyasanın eko-verimliliğinin birbirine eşit olduğu anlamına gelmektedir. Bu sonuç, bir şirketin hem sermaye getirisi açısından hem de Şekil 3.1.'deki yatay ve dikey çizginin kesişiminde sürdürülebilirlik kaldıraç açısından (her ikisi de 1'e eşit) kıyaslama kriterlerinin performansı ile eşleştiğinde ortaya çıkar.

Şekil 3.1. Ekonomik ve Çevresel Kaynak Tüketimi Karşılaştırması

Kaynak: (Figge ve Hahn, 2013: 391)

Eko-verimliliğin ekonomik ve çevresel değer bileşenlerinin ayrımı, ekonomik sermayenin ve çevresel kaynakların değer yaratan kullanımı açısından dört bölgenin tanımlanmasına yol açmaktadır. Şekil 3.1. bu dört bölgeyi şirketlerin ekonomik sermaye ve/veya çevresel kaynak kullanımı açısından fırsat maliyetlerini kazanıp kazanmadığına bağlı olarak

göstermektedir (Figge ve Hahn, 2013: 392). Daha öncede bahsedildiği üzere değer esaslı yönetim yaklaşımı anlayışına göre işletmeler, varlık geri kazanım oranının (ROC değerinin) sermayenin fırsat maliyetini aştığı noktada ekonomik değer yaratmaya yani ekonomik getiri elde etmeye başlar. Bu durum Şekil 3.1.'de yatay çizginin üzerinde "a" ve "b" alanlarına karşılık gelen tüm işletmeler için geçerlidir. İşletmeler çevresel kaynaklarını referans noktasından daha yüksek bir eko-verimliliğe sahip olacakları şekilde kullandıklarında sürdürülebilir değer yaratırlar. Bu durum Şekil 3.1.'de eko-verimlilik katsayısının referans noktası olan 1'in üzerinde olduğu yani "a" ve "c" alanlarındaki işletmeler için geçerli olmaktadır. Sürdürülebilirlik bakış açısından bakıldığında, ekonomik sermayenin ve çevresel kaynakların değer yaratan kullanım alanının çakıştığı bölge "a bölgesi"dir.

Şekil 3.1.'de yer alan ve "a", "b", "c" ve "d" olarak adlandırılan bölgeler için yapılacak yorumlar aşağıdaki gibidir:

- **"a" bölgesi yorumu:** Bu alanda yer alan işletmeler, sektör ortalamasının üzerinde bir eko-verimliliğe sahiptir. Dolayısıyla bu bölgede yer alan firmalar, piyasada eko-verimlilik açısından daha iyi bir performans gösterecek ve 'Sürdürülebilir Değer' yaratacaktır. Yalnızca bu bölgedeki işletmeler hem ekonomik sermaye hem de çevresel kaynak kullanımı açısından fırsat maliyetini aşmaktadır. Böylelikle; eko-verimlilik piyasa ortalamasının üzerinde seyretmekte ve ekonomik değer yaratılabilmesi ile birlikte çevresel kaynakların sürdürülebilirliği de sağlanmış olur. "a bölgesi"nde noktalı referans çizgisinin solunda kalan firmalar; ortalamasının altında kalan sürdürülebilirlik kaldıraç katsayısını ve eko-verimlilik katsayısını piyasa ortalamasının üzerine taşıyabilmek amacıyla güçlü bir ekonomik performans kullanmaktadırlar. Bu bölgede, $x=1$ düşey ekseninin solunda yer alan işletmeler için eko verimlilik sektör ortalamasının altında kalırken; sağında yer alan işletmelerde eko verimlilik sektör ortalamasının üzerinde yer almaktadır.

- **"b" bölgesi yorumu:** Bu alanda yer alan işletmeler, ekonomik kaynakların verimli kullanımını açısından sektör ortalamasının üzerinde yer almasına karşın; çevresel kaynakların verimli kullanımını açısından sektör

ortalamasının altında yer almaktadır. Dolayısıyla; bu alanda yer alan herhangi bir işletme için çevresel kaynakların verimli kullanımı ile ilgili çalışmalar öncelikli konu olacaktır.

- **“c” bölgesi yorumu:** Bu alanda yer alan işletmeler, çevresel kaynakların verimli kullanımı açısından sektör ortalamasının üzerinde yer almasına karşın; ekonomik kaynakların verimli kullanımı açısından sektör ortalamasının altında yer almaktadır. Dolayısıyla; bu alanda yer alan herhangi bir işletme için ekonomik kaynakların verimli kullanımı ile ilgili çalışmalar öncelikli konu olacaktır.

- **“d” bölgesi yorumu:** Bu alanda yer alan işletmeler, değer yaratma konusunda ekonomik ve çevresel kaynaklarını etkili bir biçimde kullanamamaktadır. Dolayısıyla, bu bölgede yer alan herhangi bir işletme için hem ekonomik hem de çevresel kaynak kullanım verimliliği sektör ortalamasının altında kalmaktadır.

3.4.3. Ampirik Bulgular

3.4.3.1. Tanımlayıcı istatistikler

Araştırmanın bu bölümünde, Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi Uygulama Örnekleri veritabanı içerisinde yer alan ve imalat sektöründe faaliyet gösteren 21 şirketin, 2014 ile 2017 yılları arasındaki CO₂ emisyon (Bin Ton), Aktif Toplamı (Bin \$), Net Satışları (Bin \$) ve Faaliyet Kârı (Bin \$) göstergelerine ilişkin tanımlayıcı istatistikler Tablo 3.4’te sunulmuştur.

Tablo 3.4’e göre en düşük CO₂ emisyon ortalamasına sahip şirket Air Traffic and Navigation Services’dır. En yüksek karbon emisyonuna sahip şirket ise 205 milyon ton ile ArcelorMittal şirkettir. Tablo 3.1’de Analiz Kapsamında Yer Alan Şirketler Listesi ve buldukları alt sektör dalları yer almaktadır. Bu tablodaki alt sektör bilgileri göz önüne alındığında Air Traffic ve Navigation Services şirketinin alt dalının havalandırma-iklimlendirme olduğu görülmektedir. Bu alt sektör bilgisi de bu şirketin neden en düşük CO₂ emisyonuna sahip olduğunu açıklar niteliktedir. Nitekim en yüksek CO₂ emisyonuna sahip ArcelorMittal şirketinin ise asıl faaliyet alanı ham çelik üretimidir. Ham çelik üretimi CO₂ salımının çok yüksek olduğu imalat alt sektör dallarından biridir.

Tablo 3.4. İmalat Sektörü 2014-2017 Yılları Ortalamaları

FİRMALAR	CO₂ Emisyon (Bin Ton)	Aktif Toplamı (Bin \$)	Net Satışlar (Bin \$)	Faaliyet Kârı (Bin \$)
Aggreko	18.183	3.194.732	2.241.993	376.142
Air Traffic	21	175.320	109.918	22.357
ArcelorMittal	205.000	84.116.000	67.082.500	4.209.667
ARM	1.150	2.869.115	753.612	100.245
BAE Systems	1.297	29.786.159	23.879.693	1.957.762
Barloworld Ltd.	338	3.511.701	4.748.562	304.915
Cemex	40.500	31.059.250	13.931.250	2.646.250
Denel SOC Limited	1.089	821.592	507.351	29.087
DIMO	6.865	5.924.414	10.093.177	409.450
G4S	521	7.179.928	10.184.218	465.539
GS Engineering	273	11.376.013	8.941.665	89.763
Hulamin Ltd	372	516.959	699.978	39.633
Hyundai Engineering	406	16.541.991	15.925.149	882.310
IDC	625	9.824.112	1.457.125	110.926
Interserve	284	2.525.980	4.426.128	127.880
Kier Group	133	3.328.387	4.764.254	154.365
Konica Minolta	395	8.363.742	8.397.483	492.659
Mondi	6.525	7.776.991	7.684.263	1.001.585
Nampak Limited Pretoria Company	533	1.840.995	1.372.385	118.966
Votorantim	8.463	4.063.762	2.382.898	353.006
	26.970	25.390.013	8.315.000	597.318

Kaynak: Şirket verilerine dayanılarak hesaplanmıştır.

3.4.3.2. Yıllar itibari ile sonuçlar ve yorumlar

Araştırmanın bu bölümünde, Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi Uygulama Örnekleri veritabanı içinden imalat sektörü için hesaplanan satış marjı katsayısı (Bileşen I), Aktif devir hızı (Bileşen II) ve CO₂ kaldırma oranları (Bileşen III)'nın sektör ortalamasının altında veya üzerinde olup

olmadığını gösteren 2014 yılına ait verileri sunularak Şekil 3.2 üzerinde konumlandırma analizi yapılmıştır.

Tablo 3.5. 2014 Yılı İmalat Sektöründeki CO₂ – Değer Bileşeni Analizi İçin Sektör Ortalamaları

	Satış Marjı	Aktif Devir Hızı	CO ₂ Kaldıraç	Varlık Geri Kazanım Oranı (ROC)	CO ₂ -Verimlilik
Sektör Ortalamaları	%9.37	%99	\$12.480 ton başına	%7,61	\$ 628 Ton başına

Kaynak: Şirket verilerine dayanılarak hesaplanmıştır.

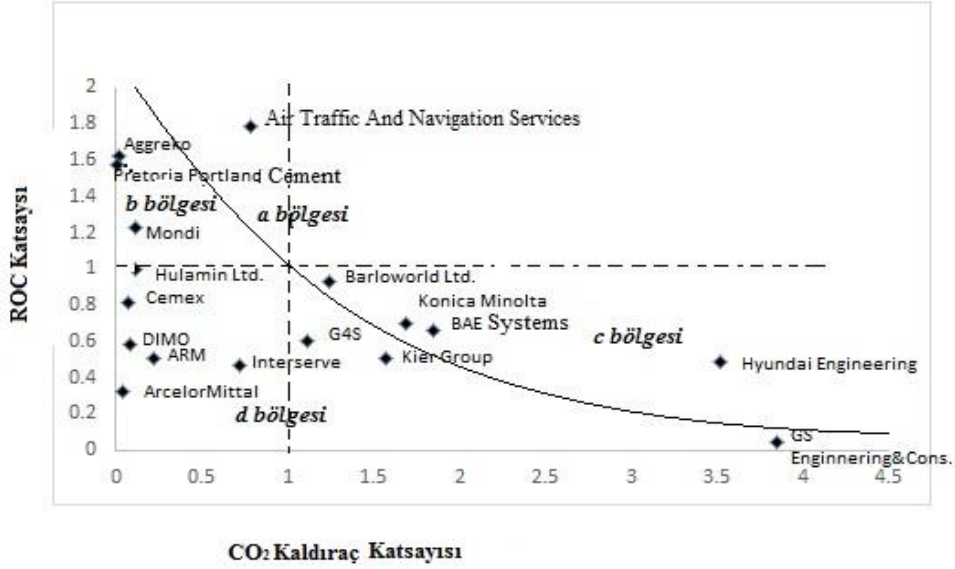
Daha önce de belirtildiği üzere analiz kurumsal eko-verimliliği piyasanın eko-verimliliği ile başka bir deyişle sektör ortalamaları ile karşılaştırarak üç değer bileşenini tanımlamaktadır. Tablo 3.5 imalat sektöründe yer alan şirketlerin CO₂ verimlilik bileşenlerini - Satış Marjı(Satış başına düşen faaliyet kârı), Aktif Devir Hızı (Varlık başına düşen net satış) ve CO₂ Kaldıraç (CO₂ emisyon başına düşen toplam varlık) bileşenleri ile Varlık Geri Kazanım Oranı (ROC-Toplam Varlık başına düşen faaliyet kârı) ve CO₂ Verimlilik (CO₂ emisyon başına düşen faaliyet kârı)'na ait sektör ortalamalarını göstermektedir. ROC değeri, satış marjı ve aktif devir hızının çarpımı sonucu elde edilmekte ve toplam varlık başına düşen faaliyet kârını göstermektedir. CO₂ Verimlilik değeri ise ROC değerinin CO₂ Kaldıraç değeri ile çarpılması sonucu elde edilir ve CO₂ Emisyonu başına düşen toplam varlığı temsil etmektedir. Her bir şirketin CO₂ Verimlilik değer bileşenlerini elde edebilmek amacıyla firmanın performans göstergeleri Tablo 3.5'te gösterilen sektör ortalamalarına bölünerek Tablo 3.6 da değerleri verilen Satış Marjı Katsayısı, Aktif Devir Hızı Katsayısı ve CO₂ Kaldıraç Katsayısı elde edilmiştir. I ve II no'lu bileşenlerin çarpımı sonucu ROC Katsayısı, I, II ve III bileşenlerinin çarpımı sonucu da CO₂ Verimlilik Katsayısı elde edilmektedir. ROC Katsayısı ve CO₂ Verimlilik Katsayısı birlikte kurumsal ekonomik performansı analiz etmeye ve açıklamaya imkân tanır.

Tablo 3.6. 2014 Yılı İmalat Sektöründeki CO₂ - Verimlilik Değer Bileşenleri

Firmalar	Değer Bileşenleri			ROC Katsayısı	CO ₂ Verimlilik Katsayısı
	Satış Marjı Katsayısı	Aktif Devir Hızı Katsayısı	CO ₂ Kaldıraç Katsayısı		
	(I)	(II)	(III)	(I)*(II)	(I) * (II) * (III)
Aggreko	2,10	0,77	0,01	1,62	0,02
Air Traffic and Navigation Services	2,57	0,70	0,79	1,79	1,41
ArcelorMittal	0,41	0,80	0,04	0,33	0,01
ARM	1,79	0,28	0,22	0,51	0,11
BAE Systems	0,84	0,78	1,85	0,66	1,22
Barloworld Ltd.	0,66	1,42	1,24	0,93	1,15
Cemex	1,90	0,43	0,07	0,82	0,06
DIMO	0,45	1,30	0,08	0,58	0,05
G4S	0,42	1,42	1,11	0,60	0,67
GS Engineering & Construction Corporation	0,06	0,73	3,85	0,04	0,16
Hulamin Ltd	0,78	1,29	0,12	1,00	0,12
Hyundai Engineering & Constructions	0,51	0,95	3,52	0,49	1,71
Interserve	0,27	1,74	0,72	0,47	0,34
Kier Group	0,32	1,59	1,57	0,51	0,80
Konica Minolta	0,70	1,00	1,68	0,70	1,18
Mondi	1,21	1,01	0,11	1,23	0,14
Pretoria Portland Cement Company	2,01	0,78	0,01	1,58	0,01

Kaynak: Şirket verilerine dayanılarak hesaplanmıştır.

2014 yılı için analize dahil edilen şirketlerin eko-verimlilik karşılaştırması Şekil 3.2.'deki gibidir.

Şekil 3.2. 2014 Yılı İmalat Sektöründeki Şirketlerin Ekonomik ve Çevresel Kaynak Tüketimi Karşılaştırması

Şekil 3.2 incelendiğinde yalnızca Air Traffic and Navigation Services şirketinin “a” bölgesinde olduğu, bir kaç şirketin “b” bölgesinde olduğu diğer şirketlerin ise “c” ve “d” bölgelerine eşit dağıldığı görülmektedir. Bu durumda araştırma kapsamına dâhil edilen şirketlerden yalnızca bir tanesinin sektör ortalamasının üzerinde bir eko-verimliliğe sahip olduğu görülmektedir. Böylelikle ekonomik değer yaratılabilmesi ile birlikte çevresel kaynakların sürdürülebilirliği de sağlanmış olmaktadır. “b” bölgesinde yer alan şirketler ekonomik değer yaratmakla birlikte CO2 verimliliği açısından sektör ortalamasının altında kalmıştır. “c” bölgesinde yer alan şirketler ise tam tersi bir durumu temsil etmektedirler. Bu bölgede yer alan şirketlerin varlık geri kazanım oranı katsayısı sektör ortalamasının altında yer alırken, CO2 verimlilik açısından sektör ortalamasının üzerinde bir

performans göstermektedirler. “d” bölgesinde yer alan şirketler ise hem ROC hem de CO₂ Verimlilik açısından sektör ortalamalarının altında kalmıştır.

“a” bölgesinde yer alan şirketler: Air Traffic and Navigation Services.

“b” bölgesinde yer alan şirketler: Aggreko, Mondi, Pretoria Portland Cement Company.

“c” bölgesinde yer alan şirketler: Barloworld Ltd, Konica Minolta, Hyundai Engineering, BAE Systems.

“d” bölgesinde yer alan şirketler: Hulamin Ltd., Cemex, DIMO, Interserve, ARM, ArcelorMittal, G4S, Kier Group, GS Engineering and Constructions.

Uygulama Örnekleri veritabanı içinden imalat sektörü için hesaplanan satış marjı katsayısı (Bileşen I), Aktif devir hızı (Bileşen II) ve CO₂ kaldıraç oranlarının (Bileşen III) sektör ortalamasının altında veya üzerinde olup olmadığını gösteren 2015 yılına ait verileri ve grafik üzerinde konumlandırma analizi aşağıdaki gibidir.

Tablo 3.7. 2015 Yılı İmalat Sektöründeki CO₂ – değer bileşeni analizi için Sektör Ortalamaları

	Satış Marjı	Aktif Devir Hızı	CO ₂ Kaldıraç	Return On Capital (ROC)	CO ₂ - Verimlilik
Sektör Ortalamaları	%8,98	%96,29	\$11.238 ton başına	7,05%	\$ 567 Ton başına

Kaynak: Şirket verilerine dayanılarak hesaplanmıştır.

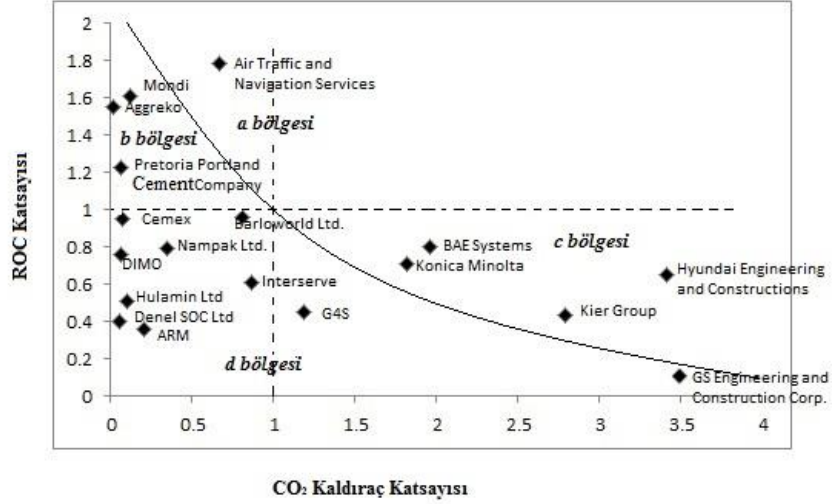
Tablo 3.7. 2015 yılı imalat sektöründe yer alan şirketlerin CO₂ verimlilik bileşenlerini - Satış Marjı (Satış başına düşen faaliyet kârı), Aktif Devir Hızı (Varlık başına düşen net satış) ve CO₂ Kaldıraç (CO₂ emisyon başına düşen toplam varlık) bileşenleri ile Varlık Geri Kazanım Oranı (ROC- Toplam Varlık başına düşen faaliyet kârı) ve CO₂ Verimlilik (CO₂ emisyon başına düşen faaliyet kârı)'na ait sektör ortalamalarını göstermektedir. Her bir şirketin CO₂ Verimlilik değer bileşenlerini elde edebilmek amacıyla firmanın performans göstergeleri Tablo 3.7.'de gösterilen sektör ortalamalarına bölünerek Tablo 3.8.'de değerleri verilen Satış Marjı Katsayısı, Aktif Devir Hızı Katsayısı ve CO₂ Kaldıraç Katsayısı elde edilmiştir. I ve II no'lu bileşenlerin çarpımı sonucu ROC Katsayısı, I, II ve III bileşenlerinin çarpımı sonucu da CO₂ Verimlilik Katsayısı elde edilmektedir.

Tablo 3.8. 2015 Yılı İmalat Sektöründeki CO₂- Verimlilik Değer Bileşenleri

Firmalar	Değer Bileşenleri				
	Satış Marjı Katsayısı	Aktif Devir Hızı Katsayısı	CO ₂ Kaldıraç Katsayısı	ROC Katsayısı	CO ₂ Verimlilik Katsayısı
	(I)	(II)	(III)	(I)*(II)	(I) * (II) * (III)
Aggreko	2,16	0,80	0,02	1,72	0,03
Air Traffic and Navigation Services	2,93	0,68	0,70	1,98	1,39
ARM	1,38	0,29	0,22	0,40	0,09
BAE Systems	1,02	0,87	2,06	0,89	1,83
Barloworld Ltd.	0,78	1,36	0,85	1,06	0,90
Cemex	2,32	0,46	0,07	1,06	0,08
Denel SOC Limited	0,70	0,63	0,06	0,44	0,02
DIMO	0,51	1,63	0,06	0,84	0,05
G4S	0,33	1,52	1,25	0,50	0,62
GS Engineering & Construction Corporation	0,14	0,85	3,68	0,12	0,44
Hulamin Ltd	0,43	1,32	0,11	0,57	0,06
Hyundai Engineering & Constructions	0,69	1,04	3,59	0,72	2,59
Interserve	0,37	1,85	0,91	0,68	0,62
Kier Group	0,39	1,25	2,94	0,48	1,42
Konica Minolta	0,71	1,11	1,91	0,79	1,51
Mondi	1,62	1,10	0,12	1,78	0,21
Nampak Limited	1,19	0,74	0,36	0,88	0,32
Pretoria Portland Cement Company	2,15	0,63	0,06	1,36	0,08

Kaynak: Şirket verilerine dayanılarak hesaplanmıştır.

2015 yılı için analize dahil edilen şirketlerin eko-verimlilik karşılaştırması Şekil 3.3.'de sunulmaktadır.

Şekil 3.3. 2015 Yılı İmalat Sektöründeki Şirketlerin Ekonomik ve Çevresel Kaynak Tüketimi Karşılaştırması

Şekil 3.3 incelendiğinde 2015 yılı için hem ekonomik hem de sürdürülebilir değer yaratan ve “a” bölgesinde yer alan bir şirket olduğu görülmektedir. “b” bölgesinde yer alan şirketler ekonomik değer yaratmakla birlikte CO₂ verimlilik açısından sektör ortalamasının altında kalmıştır. Dolayısıyla ile bu alanda yer alan şirketler için çevresel kaynakların verimli kullanımı ile ilgili çalışmalar öncelikli olacaktır. “c” bölgesinde yer alan şirketlerin eko-verimlilik açısından istenilen performansı gösterebilmesi için ise ekonomik kaynakların verimli kullanımı ile ilgili çalışmalar öncelikli olmalıdır. Çoğunluğu “d” bölgesinde yer alan şirketler ise, değer yaratma konusunda ekonomik ve çevresel kaynaklarını etkili bir biçimde kullanamamaktadır. Dolayısıyla, bu bölgede yer alan herhangi bir işletme için hem ekonomik kaynak hem de çevresel kaynak kullanım verimliliği sektör ortalamasının altında kalmaktadır.

“a” bölgesinde yer alan şirketler: Air Traffic and Navigation Services.

“b” bölgesinde yer alan şirketler: Aggreko, Mondi, Pretoria Portland Cement Company.

“c” bölgesinde yer alan şirketler: Hyundai Engineering and Constructions, Kier Group, BAE Systems, Konica Minolta,

“d” bölgesinde yer alan şirketler: Hulamin Ltd., Cemex, DIMO, Interserve, ARM, Nampak Ltd., Denel SOC Ltd., Barloworld Ltd., GS Engineering and Constructions, G4S.

Uygulama Örnekleri veritabanı içinden imalat sektörü için hesaplanan satış marjı katsayısı (Bileşen I), Aktif devir hızı (Bileşen II) ve CO₂ kaldırma oranlarının (Bileşen III) sektör ortalamasının altında veya üzerinde olup olmadığını gösteren 2016 yılına ait verileri ve grafik üzerinde konumlandırma analizi aşağıdaki gibidir.

Tablo 3.9. 2016 Yılı İmalat Sektöründeki CO₂ – değer bileşeni analizi için Sektör

Ortalamaları

	Satış Marjı	Aktif Devir Hızı	CO ₂ Kaldıraç	Return On Capital (ROC)	CO ₂ - Verimlilik
Sektör Ortalamaları	%9,25	95%	\$11.074 ton başına	7,28%	\$ 603 Ton başına

Kaynak: Şirket verilerine dayanılarak hesaplanmıştır.

Tablo 3.9. 2016 yılı imalat sektöründe yer alan şirketlerin CO₂ verimlilik bileşenlerini - Satış Marjı (Satış başına düşen faaliyet kârı), Aktif Devir Hızı (varlık başına düşen net satış) ve CO₂ Kaldıraç (CO₂ emisyon başına düşen toplam varlık) bileşenleri ile Varlık Geri Kazanım Oranı (ROC- toplam varlık başına düşen faaliyet kârı) ve CO₂ Verimlilik (CO₂ emisyon başına düşen faaliyet kârı)'na ait sektör ortalamalarını göstermektedir. Her bir şirketin CO₂ Verimlilik değer bileşenlerini elde edebilmek amacıyla firmanın performans göstergeleri Tablo 3.9.'da gösterilen sektör ortalamalarına bölünerek Tablo 3.10.'da değerleri verilen Satış Marjı Katsayısı, Aktif Devir Hızı Katsayısı ve CO₂ Kaldıraç Katsayısı elde edilmiştir. I ve II no'lu bileşenlerin çarpımı sonucu ROC Katsayısı, I, II ve III bileşenlerinin çarpımı sonucu da CO₂ Verimlilik Katsayısı elde edilmektedir.

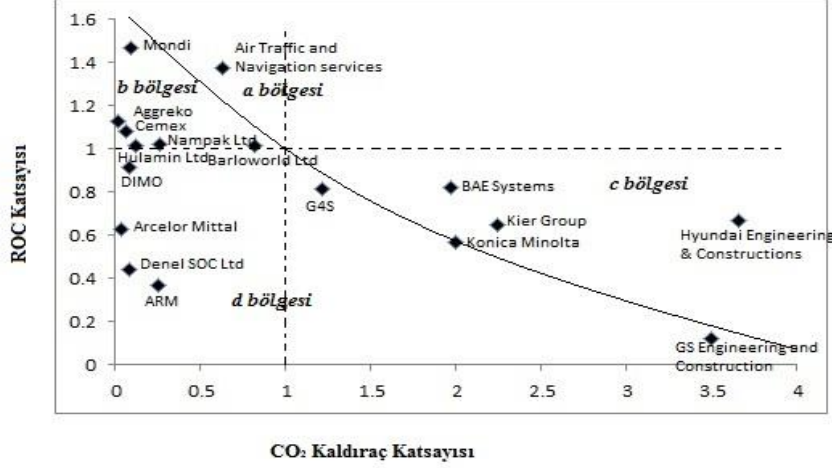
Tablo 3.10: 2016 Yılı İmalat Sektöründeki CO₂- Verimlilik Değer Bileşenleri

Firmalar	Değer Bileşenleri				
	Satış Marjı Katsayısı	Aktif Devir Hızı Katsayısı	CO ₂ Kaldıraç Katsayısı	ROC Katsayısı	CO ₂ Verimlilik Katsayısı
	(I)	(II)	(III)	(I)*(II)	(I) * (II) * (III)
Aggreko	2,17	0,66	0,02	1,43	0,02
Air Traffic and Navigation Services	2,59	0,67	0,68	1,75	1,19
ArcelorMittal	0,97	0,82	0,04	0,80	0,03
ARM	1,85	0,25	0,28	0,47	0,13
BAE Systems	1,23	0,84	2,13	1,04	2,21
Barloworld Ltd.	0,87	1,47	0,88	1,28	1,13
Cemex	2,73	0,50	0,07	1,37	0,09
Denel SOC Limited	0,81	0,69	0,08	0,56	0,05
DIMO	0,57	2,02	0,08	1,16	0,10
G4S	0,70	1,47	1,31	1,03	1,36
GS Engineering & Construction Corporation	0,17	0,90	3,80	0,15	0,59
Hulamin Ltd	0,82	1,58	0,13	1,29	0,17
Hyundai Engineering & Constructions	0,82	1,03	3,97	0,84	3,34
Kier Group	0,47	1,75	2,43	0,82	1,99
Konica Minolta	0,69	1,04	2,17	0,72	1,56
Mondi	1,88	0,99	0,10	1,86	0,18
Nampak Limited	1,50	0,86	0,28	1,30	0,37

Kaynak: Şirket verilerine dayanılarak hesaplanmıştır.

2016 yılı için analize dahil edilen şirketlerin eko-verimlilik karşılaştırması Şekil 3.4 de sunulduğu gibidir.

Şekil 3.4. 2016 Yılı İmalat Sektöründeki Şirketlerin Ekonomik ve Çevresel Kaynak Tüketimi Karşılaştırması

Şekil 3.4. incelendiğinde 2016 yılı için “a” bölgesinde bir şirket olduğu görülmektedir. Buna karşın çoğunluğun “b” bölgesinde toplandığı yani bu bölgede yer alan şirketlerin ekonomik değer yarattığı fakat çevresel kaynakların verimliliği konusunda sektör ortalamasının altında kaldıkları görülmektedir. Hulamin Ltd., Barloworld Ltd. ve Nampak Ltd. birbirine yakın ekonomik değer yaratmakla birlikte çevresel kaynak kullanımı açısından Barloworld Ltd. “a” bölgesi performansına daha yakın bir derecede konumlanmaktadır. “c” bölgesindeki sayıca dağılım ise “b” bölgesindeki şirket sayısına yakın olmakla birlikte, bu bölgede şirketlerin performanslarını “a” bölgesine taşıyabilmeleri için daha güçlü bir ekonomik performans göstermeleri gerektiği söylenebilir. “d” bölgesinde 2016 yılı için diğer yıllara kıyasla daha az firmanın konumlandığı görülmektedir. Bu da bu bölgede yer alan firmaların hem ekonomik hemde çevresel kaynak kullanımı konusunda daha verimli çalışmalar yürüttüğü anlamına gelmektedir.

“a” bölgesinde yer alan şirketler: Air Traffic and Navigation Services.

“b” bölgesinde yer alan şirketler: Aggreko, Mondri, Cemex, Nampak Ltd., Hulamin Ltd., Barloworld Ltd.

“c” bölgesinde yer alan şirketler: Hyundai Engineering and Constructions, Kier Group, BAE Systems, Konica Minolta.

“d” bölgesinde yer alan şirketler: DIMO, ArcelorMittal, ARM, Denel SOC Ltd., GS Engineering and Constructions, G4S.

Uygulama Örnekleri veritabanı içinden imalat sektörü için hesaplanan satış marjı katsayısı (Bileşen I), Aktif devir hızı (Bileşen II) ve CO₂ kaldırma oranlarının (Bileşen III) sektör ortalamasının altında veya üzerinde olup olmadığını gösteren 2017 yılına ait verileri ve grafik üzerinde konumlandırma analizi aşağıdaki gibidir.

Tablo 3.11. 2017 Yılı İmalat Sektöründeki CO₂ – değer bileşeni analizi için Sektör Ortalamaları

	Satış Marjı	Aktif Devir Hızı	CO ₂ Kaldıraç	Return On Capital (ROC)	CO ₂ -Verimlilik
Sektör Ortalamaları	%8,88	82%	\$5.363 ton başına	%6,51	\$ 353 Ton başına

Kaynak: Şirket verilerine dayanılarak hesaplanmıştır.

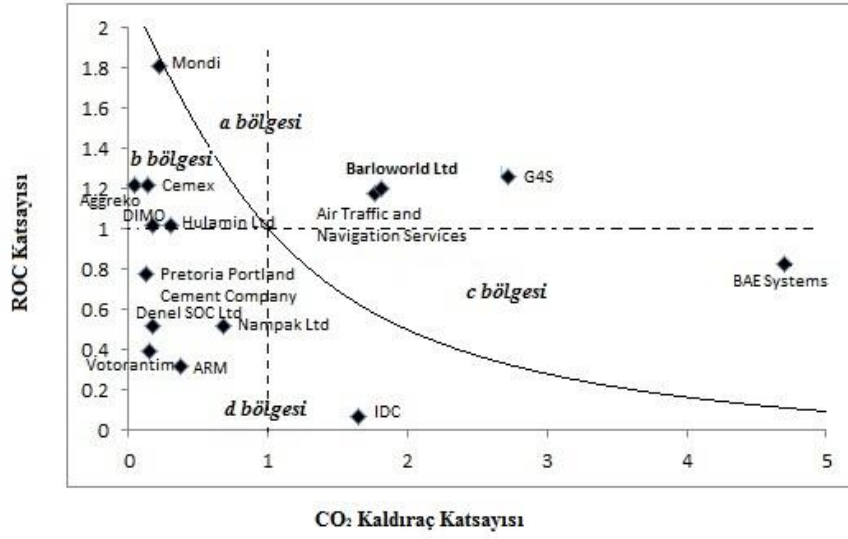
Tablo 3.11. 2017 yılı imalat sektöründe yer alan şirketlerin CO₂ verimlilik bileşenlerini - Satış Marjı (Satış başına düşen faaliyet kârı), Aktif Devir Hızı (Varlık başına düşen net satış) ve CO₂ Kaldıraç (CO₂ emisyon başına düşen toplam varlık) bileşenleri ile Varlık Geri Kazanım Oranı (ROC-Toplam Varlık başına düşen faaliyet kârı) ve CO₂ Verimlilik (CO₂ emisyon başına düşen faaliyet kârı)'na ait sektör ortalamalarını göstermektedir. Her bir şirketin CO₂ Verimlilik değer bileşenlerini elde edebilmek amacıyla firmanın performans göstergeleri Tablo 3.11.'de gösterilen sektör ortalamalarına bölünerek Tablo 3.12.'de değerleri verilen Satış Marjı Katsayısı, Aktif Devir Hızı Katsayısı ve CO₂ Kaldıraç Katsayısı elde edilmiştir. I ve II no'lu bileşenlerin çarpımı sonucu ROC Katsayısı, I, II ve III bileşenlerinin çarpımı sonucu da CO₂ Verimlilik Katsayısı elde edilmektedir.

Tablo 3.12. 2017 Yılı İmalat Sektöründeki CO₂ - Verimlilik Değer Bileşenleri

Firmalar	Değer Bileşenleri				
	Satış Marjı Katsayısı	Aktif Devir Hızı Katsayısı	CO ₂ Kaldıraç Katsayısı	ROC Katsayısı	CO ₂ Verimlilik Katsayısı
	(I)	(II)	(III)	(I)*(II)	(I) * (II) * (III)
Aggreko	1,49	0,82	0,04	1,22	0,04
Air Traffic and Navigation Services	1,70	0,69	1,76	1,18	2,07
ARM	1,05	0,31	0,38	0,32	0,12
BAE Systems	0,84	0,99	4,70	0,83	3,91
Barloworld Ltd.	0,74	1,62	1,81	1,20	2,19
Cemex	2,12	0,57	0,14	1,22	0,17
Denel SOC Limited	0,66	0,78	0,17	0,52	0,09
DIMO	0,42	2,44	0,17	1,02	0,17
G4S	0,72	1,75	2,72	1,26	3,43
Hulamin Ltd	0,60	1,70	0,30	1,02	0,31
IDC	0,40	0,16	1,64	0,06	0,11
Mondi	1,52	1,19	0,22	1,81	0,39
Nampak Limited	0,58	0,91	0,68	0,52	0,36
Pretoria Portland Cement Company	1,20	0,65	0,12	0,78	0,10
Votorantim	0,97	0,40	0,15	0,39	0,06

Kaynak: Şirket verilerine dayanılarak hesaplanmıştır.

2017 yılı için analize dahil edilen şirketlerin eko-verimlilik karşılaştırması Şekil 3.5’de gösterilmektedir.

Şekil 3.5. 2017 Yılı İmalat Sektöründeki Şirketlerin Ekonomik ve Çevresel Kaynak Tüketimi Karşılaştırması

2017 yılı için Şekil 3.5. incelendiğinde “a” bölgesinde Air Traffic and Navigation Services şirketinin mevcut konumunu koruyarak sürdürülebilir değer yaratmakla birlikte ekonomik performansta gerilediği söylenebilir. Ayrıca Barloworld Ltd. ve G4S şirketleri ekonomik hem ekonomik hem de çevresel kaynak kullanımı açısından sektör ortalamalarının üzerine çıkarak sürdürülebilir değer yaratmayı başaran şirketler arasındadır. “b” bölgesinde yer alan şirketler arasında olan Mondı şirketi çevresel kaynak kullanımı açısından sektör ortalamasının altında kalmasına rağmen eko-verimlilik açısından sektör ortalaması ile hemen hemen eş değer bir performans sergilemektedir. Hulamin Ltd. ve DIMO şirketleri ise ekonomik performans açısından sektör ortalamasının az üzerinde bir değere sahip olmasına karşın çevresel kaynak kullanımı açısından zayıf bir performans göstererek “d” bölgesi sınırında yer almaktadırlar. “c” bölgesinde ise yalnızca BAE Systems şirketinin olduğu görülmektedir. BAE Systems çevresel kaynak kullanımı açısından sektör ortalamasının üzerinde bir performans gösterirken ekonomik performansı sektör ortalamasının altında seyretmektedir. Dolayısı ile bu

şirket için ekonomik kaynaklarını daha verimli kullanması gerektiği söylenebilir.

“a” bölgesinde yer alan şirketler: Air Traffic and Navigation Services, G4S, Barloworld Ltd.

“b” bölgesinde yer alan şirketler: Aggreko, Mondi, Cemex, Hulamin Ltd., DIMO.

“c” bölgesinde yer alan şirketler: BAE Systems.

“d” bölgesinde yer alan şirketler: Pretoria Portland Cement Company, ARM, Denel SOC Ltd., IDC, Nampak LTd., Votorantim

3.4.3.3. Ortalama ve değişim üzerinden değerlendirme

Uygulama Örnekleri veritabanı içinden imalat sektörü için hesaplanan satış marjı katsayısı (Bileşen I), Aktif devir hızı (Bileşen II) ve CO₂ kaldıraç oranlarının (Bileşen III) sektör ortalamasının altında veya üzerinde olup olmadığını gösteren 2014-2017 yıllarına ait ortalama verileri ve grafik üzerinde konumlandırma analizi aşağıdaki gibidir.

Tablo 3.13. 2014-2017 Yılı İçin İmalat Sektöründeki CO₂ – Değer Bileşeni Analizi İçin Sektör Ortalamaları

	Satış Marjı	Aktif Devir Hızı	CO ₂ Kaldıraç	Return On Capital (ROC)	CO ₂ -Verimlilik
Sektör Ortalamaları	%11	%97	\$6.233 ton başına	%8,58	\$ 486 Ton başına

Kaynak: Şirket verilerine dayanılarak hesaplanmıştır.

Tablo 3.13. 2014-2017 yıllarına ait imalat sektöründe yer alan şirketlerin CO₂ verimlilik bileşenlerini - Satış Marjı (Satış başına düşen faaliyet kârı), Aktif Devir Hızı (Varlık başına düşen net satış) ve CO₂ Kaldıraç (CO₂ emisyon başına düşen toplam varlık) bileşenleri ile Varlık Geri Kazanım Oranı (ROC- Toplam Varlık başına düşen faaliyet kârı) ve CO₂ Verimlilik (CO₂ emisyon başına düşen faaliyet kârı)'na ait sektör ortalamalarını göstermektedir. Her bir şirketin CO₂ Verimlilik değer bileşenlerini elde edebilmek amacıyla firmanın performans göstergeleri Tablo 3.13.'de gösterilen sektör ortalamalarına bölünerek Tablo 3.14.'de değerleri verilen Satış Marjı Katsayısı, Aktif Devir Hızı Katsayısı ve CO₂ Kaldıraç Katsayısı elde edilmiştir. I ve II no'lu bileşenlerin çarpımı sonucu ROC Katsayısı, I, II

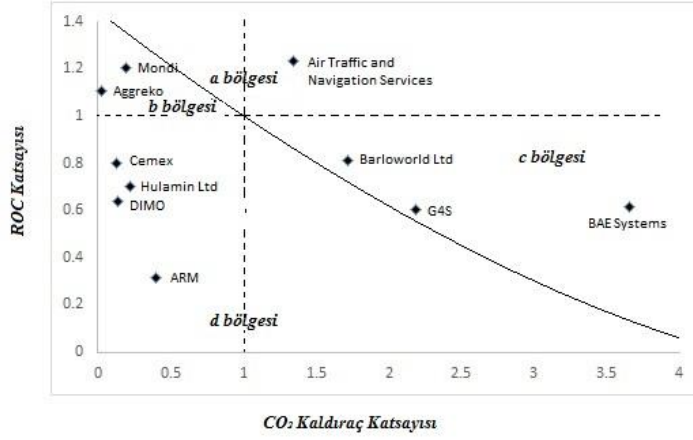
ve III bileşenlerinin çarpımı sonucu da CO₂ Verimlilik Katsayısı elde edilmektedir.

Tablo 3.14. 2014 - 2017 Yılları İmalat Sektöründeki CO₂ - Verimlilik Değer Bileşenleri

Firmalar	Değer Bileşenleri			ROC Katsayısı	CO ₂ Verimlilik Katsayısı
	Satış Marjı Katsayısı	Aktif Devir Hızı Katsayısı	CO ₂ Kaldıraç Katsayısı		
	(I)	(II)	(III)		
Aggreko	1,51	0,73	0,03	1,10	0,03
Air Traffic and Navigation Services	1,83	0,65	1,33	1,19	1,58
ARM	1,19	0,27	0,40	0,32	0,13
BAE Systems	0,74	0,83	3,68	0,61	2,25
Barloworld Ltd.	0,58	1,40	1,67	0,81	1,35
Cemex	1,71	0,46	0,12	0,79	0,10
DIMO	0,36	1,76	0,14	0,64	0,09
G4S	0,41	1,47	2,21	0,60	1,33
Hulamin Ltd	0,51	1,40	0,22	0,71	0,16
Mondi	1,17	1,02	0,19	1,20	0,23

Kaynak: Şirket verilerine dayanılarak hesaplanmıştır.

2014-2017 yılları ortalamalarının eko-verimlilik karşılaştırması Şekil 3.6.'da gösterilmektedir.

Şekil 3.6. 2014- 2017 Yılları İmalat Sektöründeki Şirketlerin Ortalama Ekonomik ve Çevresel Kaynak Tüketimi Karşılaştırması

2014-2017 yılları için ortalama değerlerin oluşturduğu Şekil 3.6. incelendiğinde “a” bölgesinde Air Traffic and Navigation Services şirketinin mevcut konumunu koruyarak sürdürülebilir değer yaratma ile birlikte ekonomik değer de yarattığını başka bir ifade ile eko-verimlilik açısından istenen performansı sergilediği söylenebilir. Ayrıca Mondi ve Aggreko “b” bölgesinde yer alan şirketler arasında çevresel kaynak kullanımı açısından sektör ortalamasının altında kalmasına rağmen eko-verimlilik açısından sektör ortalamasına yakın bir performans sergilemektedir. Hulamin Ltd., DIMO, ARM, Cemex şirketleri ise hem ekonomik performans açısından hem de çevresel kaynak kullanımı açısından zayıf bir performans göstererek “d” bölgesinde yer almaktadırlar. “c” bölgesinde ise BAE Systems, Barloworld Lts, G4S şirketlerinin olduğu görülmektedir. BAE Systems çevresel kaynak kullanımı açısından sektör ortalamasının üzerinde bir performans gösterirken ekonomik performansı sektör ortalamasının altında seyretmektedir. Dolayısı ile bu şirket için ekonomik kaynaklarını daha verimli kullanması gerektiği söylenebilir.

“a” bölgesinde yer alan şirketler: Air Traffic and Navigation Services.

“b” bölgesinde yer alan şirketler: Aggreko, Mondi.

“c” bölgesinde yer alan şirketler: BAE Systems, G4S, Barloworld Ltd.

**“d” bölgesinde yer alan şirketler: Cemex, Hülamin Ltd., DIMO,
ARM.**

SONUÇ

Entegre raporlama son dönemde yeni bir raporlama yaklaşımı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu raporlama yaklaşımındaki temel felsefe ekonomik kaynakların yanı sıra çevresel ve sosyal kaynakların da finansal raporlar içerisinde yer alabilmesi ve böylelikle finansal ve finansal olmayan unsurların arasındaki ilişkilerin finansal bilgi kullanıcılarına şeffaf, karşılaştırılabilir sunulmasıdır. Bu kapsamda yapılan bu tez çalışmasında entegre raporlama ve kavramsal çerçevesinden bahsedilmiş, entegre raporun sahip olması gereken içerik unsurları ve sermaye öğelerinin neler olduğu ve bilgiler arası bağlantının entegre raporlama ile nasıl kurulduğu açıklanmıştır. Teorik çerçeve de göz önünde bulundurularak işletmelerin ekonomik değer ve sürdürülebilir değer yaratan etkenleri göz önüne alınarak eko-verimlilik incelemesi yapılmıştır.

Bu çalışmada, “Entegre Rapor Uygulama Örnekleri Veritabanı”nda imalat sektöründe faaliyet gösteren firmaların, ekonomik ve çevresel kaynak tüketimi ile bu tüketimler sonucunda ortaya çıkan değer karşılaştırmasının yapılabilmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda DuPont formülü temeline dayanan eko-verimlilik analizi ile işletmenin aktif üzerinden kârlılığını etkileyen unsurların, diğer bir deyişle ekonomik değer yaratan etkenleri ile formülün üçüncü bileşeni olan ve çevresel kaynakların verimli kullanılıp kullanılmadığını ortaya koyan sürdürülebilir değer karşılaştırılması yapılarak, analize dâhil edilen şirketlerin eko-verimlilik performansları incelenmiştir. Eko-verimlilik analizleri, işletmelerin ürettiği ürün ve süreçlerin ekonomik ve çevresel yönlerini değerlendirmek üzere kullanılan bir yöntemdir. Ürünleri kârlılık ve çevresel uyum açısından karşılaştırmaya imkân veren bu yöntem ile yöneticiler işletmenin sahip olduğu çevresel kaynakların daha verimli kullanarak sermaye verimliliğini arttırıp arttırmayacakları konusunda kendilerine yardımcı olan bir karar destek mekanizması sağlamış olurlar.

Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi’nin oluşturduğu Entegre Raporlama Çerçeve’si bir entegre raporun yapısı ve unsurları ile ilgili rehber niteliğindedir. Amaç, işletmenin ekonomik, sosyal, çevresel, kurumsal

yönetim ve finansal faktörler arasındaki ilgiyi başka bir deyişle ekonomik değer ile sürdürülebilir değer yaratan etkenler arasındaki bağlantıyı ortaya koyarak, bu değerlerin uzun vadede işletme performansı üzerine etkilerini göstermektedir. Bu etkiyi ölçümlemek üzere çalışmada entegre raporlama uygulama örnekleri veritabanında 2014, 2015 2016 ve 2017 yılları için imalat sektöründe faaliyet gösteren işletmeler eko-verimlilik analizine tabi tutulmuş ve ortaya çıkan ekonomik değer ve sürdürülebilir değer ile ilgili olarak dört bölgeden oluşan bir konumlandırma analizi yapılmıştır. “a”, “b”, “c” ve “d” bölgelerinden oluşan bu analizde işletmelerin eko-verimlilik performanslarının yüksek olduğu diğer bir ifadeyle hem ekonomik hem de sürdürülebilir değer yaratıldığı alan “a” bölgesidir. “b” bölgesi işletmelerin ekonomik performanslarının daha güçlü olduğu ve çevresel kaynaklarının verimli kullanılmadığı alanı temsil etmektedir. Bu durumun tam tersini temsil eden “c” bölgesi ise işletmelerin sürdürülebilir değer yaratabildiği ancak ekonomik performanslarının zayıf kaldığı bölgedir. “d” bölgesi ise işletmenin her iki değer etmeni ile eko-verimlilik performans kriterinin altında kaldığı alanı temsil etmektedir. Böylece, entegre raporlamanın amaçlarından biri olan finansal ve finansal olmayan bilgi arasındaki entegrasyon ölçülerek çeşitli değerlendirmelerin yapılması mümkün olabilmektedir.

Yıllar itibari ile grafikler incelendiğinde Air Traffic and Navigation Services firmasının “a” bölgesinde istikrarını koruduğunu ancak ekonomik performansının son yıllara doğru zayıfladığını söyleyebiliriz. Aggreko ve Mondi de “b” bölgesinde istikrarını koruyan işletmelerdir. BAE Systems “c” bölgesinde istikrarını koruyorken, Cemex, Hulamin Ltd, DIMO ve ARM şirketleri de “d” bölgesindeki mevcut konumlarında değişiklik olmayan şirketlerdir. G4S şirketi ise 2014, 2015, 2016 yılı performansı “d” bölgesinde konumlanmasına rağmen 2017 yılında hem ekonomik hem de çevresel kaynaklarını daha verimli kullanarak performansını “a” bölgesine taşımış ve eko-verimlilik açısından istenen performans verilerine ulaşmıştır. Barloworld Ltd ise 2014 yılı “c” bölgesinde, 2015 yılı “d” bölgesinde, 2016 yılı “b” bölgesinde ve 2017 yılında performansını “a” bölgesine taşıyarak yıllar itibari ile istikrarlı bir verimlilik politikası izlemiş ve sonucunda kaynak verimliliği

açısından hem ekonomik hem de sürdürülebilir değer yaratabilmiştir. Pretoria Portland Cement Company ise 2014 yılında “b” bölgesinde yer alan performansını 2017 yılına geldiğinde “d” bölgesine gerilemiştir. Hulamin Ltd şirketi ve Cemex şirketi 2014 ve 2015 yıllarında “d” bölgesinde yer alan performansını 2016 ve 2017 yılında daha güçlü bir ekonomik performans sergileyerek “b” bölgesine taşımıştır. Nampak Ltd’de performansını “b” bölgesinden “d” bölgesine gerileyen şirketler arasındadır. Sonuçlardan yola çıkarak “a”, “b”, “c” ve “d” bölgeleri arasında hiyerarşik bir sıralama olmadığı ancak analize dâhil edilen şirketlerin ilk olarak ekonomik kaynaklarını verimli kullanımları ile ilgili çalışmalara öncelik vererek “b” ve “a” bölgesinde toplanma olduğu görülmektedir.

Muhasebe birimleri tarafından işlenen bilgiler kurumsal yönetim teorilerinden paydaş yaklaşımı teorisi esas alınarak, tüm paydaşlara hitap eden raporlar olarak işletme ilgililerine sunulmaktadır. Entegre raporlama bu çevrede hazırlanan bir rapor olmasına karşın işletme yöneticilerinin eko-verimlilik analizlerinde ilk olarak ekonomik kaynakların verimli kullanımına öncelik verdikleri görülmektedir. Buradan yola çıkarak, güncel raporlama trendi olan entegre raporlama niyetinin öncelikle işletme sahip ve yöneticilerinin çıkarlarını gözeterek ekonomik kaynak verimliliğini ön planda tuttıkları ve çevresel kaynakların verimli kullanımını ikinci plana aldıkları söylenebilir. Bu durumda raporlamanın asıl niyetinin, kurumsal yönetim teorilerinden hissedar yaklaşımı teorisi olduğu diğer bir ifade ile işletme sahip ve yöneticilerinin çıkarlarının ön planda tutulduğu sonucuna varılabilir.

Sonuçlar incelendiğinde işletmelerin; kaynakların hem ekonomik hem de çevresel açıdan verimli kullanıldığı, böylelikle işletmenin hem ekonomik hem de sürdürülebilir değer yaratabildiği “a” bölgesinde olması beklenmektedir. Ancak bu beklentiye karşılamanın yalnızca bir şirket (Air Traffic and Navigation Services) bulunmaktadır. 2017 yılına gelindiğinde ise “a” bölgesinde üç firmanın yer aldığı görülmektedir. Bu noktada performansları diğer bölgelerde yer alan işletme yöneticileri, gerek ekonomik gerekse çevresel kaynakların verimli kullanımına öncelik vererek şirketin eko-verimlilik performansını “a” bölgesine taşımaya çalışmalıdır. Örneğin, The Clorox Company 2013 yılındaki raporunda bir filtrenin 300 plastik

şişenin yerini alabileceğini açıklayarak atık sayısını azaltmış ve müşterilerinin de bu sayede ayda \$45 tasarruf ettiklerini açıklamıştır. Bu şekilde işletme atık sayısını azaltarak hem çevresel kaynağını verimli kullanmış olmakta, hem de müşterilerinin tasarruf etmesini sağlayarak sosyal ve ilişkisel sermayesini arttırmaktadır. Southwest Airlines şirketi de uçaklarının çelik frenlerini yeni, daha hafif karbon frenler ile yenilemiş ve bu durum daha az yakıt tüketimi ve daha az sera gazı salımı ile sonuçlanmıştır. Şirketin bu kararı çevresel faydalar sunmakla birlikte işletmenin kârını da artırmıştır. Böylelikle firma hem ekonomik hem de çevresel kaynağını verimli kullanmış olmaktadır. Brezilya'nın Amazon yağmur ormanlarında ağaçların kesilmesi, Şili ve Peru'daki şarap üreticilerini daha fazla sulama yapmaya zorlamakta ve bu durum bölgedeki şarap üreticilerine maliyet unsuru olarak yansımaktadır. Bu ormanların kesilmesi önlenip, yutak alan oluşturulsa diğer bir deyişle ağaçlandırma yapılırsa atmosferdeki CO₂ karbon salımı azalacak, bölgedeki şarap üreticileri de daha fazla sulama yapmaya zorlanmayacak ve böylelikle hem ekonomik hemde çevresel kaynaklarının verimli kullanımını gerçekleştirmiş olacaklardır.

Sonuç olarak yapılan eko-verimlilik analizleri, ekonomik sermaye ve çevresel kaynak kullanımı konusunda yöneticilerin düştüğü ikilemlerin üstesinden gelmelerine ve doğru kararlar almalarına yardımcı olmaktadır.

KAYNAKÇA

- “Our Common Future”. (1987). World Commission on Environment and Development, Brundtland Report, <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf> Erişim Tarihi: 29.12.2014.
- “Report Puts Business Models At The Heart Of Integrated Reporting”, (2013), *Financial Management*, 42(4), ss.63.
- Aras, G. ve Sarioğlu, G. U. 2015. Kurumsal Raporlamada Yeni Dönem: Entegre Raporlama, TÜSİAD, Yayın No: T/2015, 10-567, http://tusiad.org/tr/tum/item/download/7381_960dc857f8796db59b4a587673951daa (Erişim Tarihi 04.05.2016).
- Atakan, M. S. ve T. E. İşçioğlu (2009). “Türk Tüketicilerinin Bakış Açısıyla İşletmelerin Kurumsal Sosyal Sorumluluk Faaliyetleri”, *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 32, 8, ss. 125-133.
- Aydın, N. (2012). *Finansal Yönetim-I*. Güven Sevil ve Mehmet Başar (Ed.), “Finansal Analiz” içinde (84-113), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Aydın, S. (2015). “Kurumsal Raporlamanın Evrilme Sürecine İlişkin Bir İrdeleme”, *Mali Çözüm Dergisi*, 25(130), ss. 67-78.
- Busco, C.; Frigo, M. L.; Quattrone, P.; Riccaboni, A. (2013). “Redefining Corporate Accountability Through Integrated Reporting (cover story)”, *Strategic Finance*, 95(8), ss. 33-41.
- Capitals Background Paper For<IR>. (2013). Erişilebilir: <http://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2013/03/IR-Background-Paper-Capitals.pdf>. 10.05.2016.
- Carini, C.; Rocca, L.; Veneziani, M.; Teodori, C. (2018). “Ex-Ante Impact Assessment of Sustainability Information—The Directive 2014/95”, *Sustainability*, Vol. 10, Issue. 2 ss. 1-24.
- Cha, K.; Lim, S.; Hur, T. (2008). “Eco-efficiency approach for global warming in the context of Kyoto Mechanism”, *Ecological Economics* 67, ss. 274-280.
- Consultation Draft Of The International <IR> Framework. (2013). Erişilebilir: <http://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2013/03/Consultation-Draft-of-the-InternationalIRFramework.pdf> 10.05.2016.
- Çabuk, A. (2013). *Finansal Tablolar Analizi*. Saime Önce (Ed.), “Finansal Analiz Teknikleri” içinde (46-79), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Çaldağ, Y.; Ayanoğlu, Y. (2012). *Genel Muhasebe*, (9. Baskı), Gazi Kitabevi, Ankara.
- Dumitru, M.; Jinga, G. (2015). “Reporting Practice for Sustainable Business: A Case Study”, *Audit Financiar*, 13(127), ss. 117-125.

- Eccles, R. G.,Schulschenk, J.; Serafeim, G. (2012). "Capturing the Link between Non-financial and Financial Performance in One Space." In Making Investment Grade: The Future of Corporate Reporting, edited by Cornis van der Lugt and Daniel Malan, United Nations Environment Programme, ss. 43-48.
- Eccles, R. G.; Krzus, M. P. (2010). "One Report – Integrated Reporting For A Sustainable Strategy", John Wiley and Sons Inc., New Jersey.
- Eccles, R.; Saltzman, D. (2011). "Achieving Sustainability Through Integrated Reporting", Stanford Social Innovation Review, Erişilebilir: http://www.people.hbs.edu/reccles/2011su_features_ecclessaltzman.pdf, Erişim Tarihi: 13.05.2015.
- Eccles, R.; Serafeim, G. (2011). "The Role of the Board in Accelerating the Adoption of Integrated Reporting", Director Notes (The Conference Board), ss. 1-8.
- Eccles, R.G.; Krzus, M.P.; Watson, L. A. (2012). "Integrated Reporting Requires Integrated Assurance", Erişilebilir: <http://www.financepractitioner.com/contentFiles/QF01/hmz2o7ek/12/0/integrated-reporting-requires-integrated-assurance.pdf> 11.04.2018
- ERTA Tanitim Sunumu.
http://www.entegreraporlamatr.org/tr/images/pdf/ERTA_Tanitim_Sunumu.pdf, 06.06.2018
- Fédération des Experts Comptables Européens (FEE). (2000). "Towards A GenerallyAccepted FrameworkFor Environmental Reporting", Ulařilabilir: https://www.accountancyeurope.eu/wp-content/uploads/Paper_Towards_a_Generally_Accepted_Framework_for_Environmental_Reporting173200561425.pdfss. 1- 30. Erişim: 05.10.2017
- Figge, F. ve Hahn, F. (2013). "Value Drivers of CorporateEco-Efficiency: Management Accounting Information for the Efficient Use of Environmental Resources", Managemet Accounting Research, (24), ss.387-400.
- Figge, F.; Hahn, T. (2004). "Sustainable Value Added—measuring corporate contributions to sustainability beyond eco-efficiency", *Ecological Economics* 48, ss. 173– 187.
- Global Sustainable Alliance. (2012). "Global Sustainable Investment Review 2012", Erişilebilir: <http://www.gsi-alliance.org/latest-trends-report/>, 31.01.2018.
- Global Sustainable Alliance. (2014). "Global Sustainable Investment Review 2014", Erişilebilir: <http://www.gsi-alliance.org/members-resources/global-sustainable-investment-review-2014/>, 31.01.2018.
- Global Sustainable Alliance. (2016). "Global Sustainable Investment Review 2016", Erişilebilir: <http://www.gsi-alliance.org/members-resources/trends-report-2016/>, 31.01.2018.
- GRI. (2012). "Integrated Reporting October To December 2011 Monthly Report", ss. 1-6. Erişilebilir: [98](https://www.globalreporting.org/SiteCollectionDocuments/Integrated-</p></div><div data-bbox=)

- reporting-monthly-report-October-to-December-2011.pdf Erişim Tarihi: 11.08.2017
- Hahn, T.; Figge, F.; Liesen, A.; Barkemeyer, A. (2010) “Opportunity cost based analysis of corporate eco-efficiency: A methodology and its application to the CO2-efficiency of German companies”, *Journal of Environmental Management* 91, ss.1997-2007.
- Holmes, L. (2013). “The Whole Story (So Far)”, *Financial Management*, 42(6), 28-31.
- <http://examples.integratedreporting.org/home>Erişim: 21.05.2018
- http://examples.integratedreporting.org/search_recognized_reports?x=46&y=6&report_year=2017&award_category=2 19.04.2018
- <http://integratedreporting.org/the-iirc-2/iirc-partners/> Erişim Tarihi: 08.05.2016
- http://integratedreporting.org/yearbook2014/timeline-assets/timeline.html#vars!date=2012-09-14_17:15:23! 21.06.2016
- <http://integratedreportingsa.org/about/our-history/> 09.04.2018
- <http://www.entegreraporlamatr.org/tr/entegre-raporlama/entegre-raporlama-nedir.aspx> Erişim Tarihi: 01.08.2017
- <http://www.entegreraporlamatr.org/tr/hakkimizda/biz-kimiz.aspx>, 06.06.2018
- [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-Integrated-reporting/\\$FILE/EY-Integrated-reporting.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-Integrated-reporting/$FILE/EY-Integrated-reporting.pdf) 04.04.2018
- <http://www.johnelkington.com/archive/TBL-elkington-chapter.pdf>, Erişim Tarihi: 19.09.2016.
- <http://www.oceantomo.com/intangible-asset-market-value-study/>Erişim: 15.08.2017
- <http://www.sec.gov/answers/annrep.htm>, Erişim Tarihi: 31.03.2015.
- <http://www.sec.gov/answers/form10k.htm>, Erişim Tarihi: 31.03.2015.
- <http://www.theiirc.org/the-iirc/about/>, Erişim Tarihi: 15.12.2014.
- https://s21.q4cdn.com/507168367/files/doc_financials/annuals/2013/ar13_Executive_Summary_english.pdf Erişim Tarihi: 22.06.2017
- <https://www.frc.org.uk/getattachment/4ed9ae52-64aa-4bf3-9990-7f8d2b4d109b/FRC-Staff-Guidance-Note-%E2%80%93-Strategic-Report-Regulations.pdf> 05.06.2018
- <https://www.globalreporting.org/Information/about-gri/Pages/default.aspx> 21.06.2016
- <https://www.ifac.org/about-ifac/organization-overview/history> 10.04.2018
- Hughen, L.; Lulseged, A.; Upton, D. R. (2014). “Improving Stakeholder Value Through Sustainability and Integrated Reporting”. *CPA Journal*, ss. 57-61.
- IIRC. (2011). “Towards Integrated Reporting – Communicating Value in the 21st Century” Erişilebilir: http://theiirc.org/wp-content/uploads/2011/09/IR-Discussion-Paper-2011_spreads.pdf, 11.12.2014.

- IIRCI. (2013). “Integrated Financial and Sustainability Reporting in the United States”, Erişilebilir: https://irrcinstitute.org/wp-content/uploads/2015/09/FINAL_Integrated_Financial_Sustain_Reporting_April_20131.pdf , 31.05.2018.
- International Integrated Reporting Committee Forms. (2010). Business & the Environment, 21(9), 6-8.
- INTOSAI, (2013). “Sustainability Reporting: Concepts, Frameworks and the Role of Supreme Audit Institutions” Erişilebilir: https://www.environmental-auditing.org/media/2935/2013_wgea_sustainability-reporting.pdf
Erişilebilir: 04.07.2018
- James^a, L. M. (2013). “Sustainability And Integrated Reporting: A Case Exploring Issues, Benefits And Challenges”, Journal of the International Academy for Case Studies, Cilt: 19, Sayı: 8, ss. 95-103.
- James^b, L. M. (2013). “Sustainability And Integrated Reporting: Opportunities And Strategies For Small And Midsize Companies”, Entrepreneurial Executive, Cilt: 18, ss. 17-28.
- Jarboe, Kenan Patrick. (2015). Intangible Assets as a Framework for Sustainable Value Creation. Information Innovation Intangible Economy, Working Paper #13, ss. 1-15.
- Karğın Ö., E. (2013). “Entegre Raporlamaya Hazır Mısınız?”, EKOIQ, Sayı: 32, ss. 70-73.
- Karğın, S.; Aracı, H.; Aktaş, H. (2013). “Entegre Raporlama: Yeni Bir Raporlama Perspektifi”, Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 1, ss. 27-46.
- Kaya, H. P. (2015). “Entegre Raporlama Sisteminin Ortaya Çıkış Sebepleri Ve Şirketlere Sağlayacağı Faydalar”, Muhasebe Ve Denetime Bakış, 15(45), ss. 113-130.
- Koçel, T. (2014). İşletme Yöneticiliği, 15. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul.
- Krzus, M. P. (2011) “Integrated Reporting: If not now, when?”, IRZ, Heft 6, ss.271-276.
- Kuter, N.; Ünal, H. E. (2009). “Sürdürülebilirlik Kapsamında Ekoturizmin Çevresel, Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Etkileri”, Kastamonu Üni., Orman Fakültesi Dergisi, 9 (2), ss. 146-156.
- Küçükgergerli, N. (2017). “Şirket Değerlemesinde Yeni Bir yaklaşım: Entegre Raporlama Endeksi”, Türkmen Kitabevi, İstanbul.
- Lazol, İ. (2017). Genel Muhasebe (TMS/IFRS Açıklamalı), 23. Baskı, Bursa: Ekin Yayınevi.
- Lorinc, J. (2012). “Zooming In”, CMA Magazine, July/August, ss. 30-33.
- Memorandum of Understanding between IIRC and IFRS Foundaiton. (2013). Erişilebilir: <http://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2013/02/MoU-IIRC-IFRS-FOUNDATION-20130204.pdf>
Erişim Tarihi: 28.06.2017.

- Monterio, B. J. (2013). Integrated Reporting and The Potential Role of XBRL, Strategic Finance, Temmuz, ss. 62-65.
- Moratis, L. T.,; Cochius, T. (2011). "ISO 26000: The Business Guide to the New Standard on Social Responsibility", Greenleaf Publishing, United Kingdom.
- Morros, J. (2016). The İntegrated Reporting: A Presentation Of The Current State Of Art AndAspects Of İntegrated Reporting That Need Further Development, Intangible Capital, 12(1), ss. 336-356.
- Morsing, M.; Oswald, D. (2005). "Novo Nordisk A/S – Integrating Sustainability Into Business Practice", Erişilebilir: http://www.courseforsustainability.org/belarus-ukraine/documents/course-materials/novo_nordisk-integrating-sustainability-by-morsing-oswald.pdf, Erişim Tarihi: 29.12.2014.
- Mustata, R. V.; Matis, D.; Bonaci, C. G. (2012). "Integrated Financial Reporting: From International Experiences To Perspectives At National Level", Review of Business Research, Cilt: 12, Sayı: 2, ss.145-150.
- Noble, R. (2014). "Taking it to the next level", Training Journal, ss. 27-31.
- Oberholzer, A. (2011). "Integrated Reporting: Why Should You Care?", Communication World, 28(5), ss.48.
- Ong, A. (2018). "Financial Reporting and Corporate Governance Bridging the Divide", Journal of Management Research, Vol. 18, No.1, ss. 37-43.
- Özerhan, Y.; Sultanoğlu, B. (2017). " Sürdürülebilirlik Raporu Kapsamında Çevresel Bilgilerin Raporlanması ve Güvence Denetimi", Muhasebe ve Denetime Bakış, Yıl: 2017, Sayı:53, ss. 55-76.
- Öztürk, E. (2014). "Durağanlık Analizi Yöntemiyle Şirket Kârlarının Sürdürülebilirlik Durumunun İncelenmesi: BIST Uygulaması", Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Pallemaerts, M. (1993). "International Law from Stockholm to Rio: Back to the Future?", Greening International Law (Çev. Bülent Duru), Eartscan Publications Limited, London. Erişilebilir: <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/ausbf/article/view/5000053768/5000051084> 02.04.2018.
- Roth, H. P. (2014). "Is Integrated Reporting In The Future?", CPA Journal, ss. 62-67
- Sevilengül, O. (2016). Genel Muhasebe, (18.Baskı), Gazi Kitabevi, Ankara.
- Sezer, Ö. (2007) "Küresel Konferanslar ve Çevre Sorunları: Çevre Kalkınma ve Etik Açısından Eleştirel Bir Değerlendirme", Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi, (ICANAS 38) 10-15 Eylül 2007 Ankara/TÜRKİYE, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Erişim Tarihi: <http://www.ayk.gov.tr>, 02.04.2018.
- Sheridan, B. (2014). "Integrated Reporting", Accountancy Ireland, 46(1), ss.14-15.
- Steffee, S. (2013). "Integrated Reporting Making Strides", Internal Auditor, Cilt: 70, Sayı: 3, ss.11-13.

- Streimikiene, D., Siksnyte, I. (2016). "Sustainability Assessment Of Electricity Market Models In Selected Developed World Countries", *Renewable & Sustainable Energy Reviews*, 5772-82, ss. 72-82.
- Sürmeli, F. (Ed.) (2008). *Genel Muhasebe*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- The concept of 'capital' in Integrated Reporting, (2013), Ernst & Young. Erişilebilir: [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-capital-in-integrated-reporting/\\$FILE/ey-capital-in-integrated-reporting.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-capital-in-integrated-reporting/$FILE/ey-capital-in-integrated-reporting.pdf), 18.04.2018.
- Tilley, C. (2013). "I Hope the Paper Will Broaden Interest In The Concept of Integrated Reporting", *Financial Management*, 42(5), ss.65.
- Tocan, M. (2016). *Analysis Of The ISO 14001 Environmental Management System Diffusion, Internal Auditing & Risk Management*, 11(3), ss. 82-90.
- Topçu, M. K.; Korkmaz, G. (2015). "Entegre Raporlama: Kavramsal Bir İnceleme", *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt:30, Sayı:1, ss. 1-22.
- Triple Bottom Line, Erişilebilir: <http://www.economist.com/node/14301663>, Erişim Tarihi: 13.05.2015.
- Uluslan, H. (2009). *Çevresel Raporlama Rehberleri Ve İşletme Çevresel Raporlarında Açıklanması Gereken Bilgiler*, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C.14, S.2ss.181-206.
- Uluslararası <ER> Çerçevesi. (2013). Erişilebilir: <http://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2015/03/13-12-08-THE-INTERNATIONAL-IR-FRAMEWORK-Turkish.pdf>, Erişim Tarihi: 10.05.2016.
- Value Creation Background Paper. (2013), Erişilebilir: <http://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2013/08/Background-Paper-Value-Creation.pdf>, Erişim Tarihi: 10.05.2016
- Villiers, C.J. de. Lubbe, D.S. (2001) "Industry Differences In Respect Of Corporate Environmental Reporting In South Africa: A Research Note", *Meditari Accountancy Research*, Vol. 9 Issue: 1, pp.81-91, <https://doi.org/10.1108/10222529200100004>
- Watson, L. A. (2013). "Integrated Reporting Requires Integrated Assurance", *Twenty-Sixth World Continuous Auditing& Reporting Symposium*, Erişilebilir: http://accounting.rutgers.edu/docs/wcars/26wcars/26WCARS_Presentations/Liv%20Watson/Twenty-Sixth%20World%20Continuous%20Auditing%20Reporting%20Symposium%20Presentation%20by%20Liv%20Watson.pdf Erişim Tarihi: 23.03.2015.
- Wheeler, D.; Davies, R. (2008). "İtibar Kazanmak: Kurumsal Yönetim İçin Paydaş Yaklaşımları Geliştirmek", *Çev. Duygu Yalçın, Sosyal Bilimler Dergisi*, (1), ss. 179-200.
- www.globalreporting.org/information/about-gri/Pages/default.aspxErişim: 17.10.2017.

www.sasb.org 31.05.2018

Yanık, S.; Türker, İ. (2012). “Sürdürülebilirlik ve Sosyal Sorumluluk Raporlamasındaki Gelişmeler (Tümleşik Raporlama)”, İ. Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, No: 47, ss. 291-308.

Yükçü, S. (2014). Yeni TTK Uyumlu TMS ve UFRS Örneklı Genel Muhasebe, (7.Baskı), İzmir: Altın Nokta Yayınevi.

Yükçü, S.; Kaplıanoğlu, E. (2016). Sürdürülebilir Kalkınmada Finansal Olmayan Raporlamanın Önemi, Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 18 (Özel Sayı -1), ss. 63-101.

Yüksel, F. (2017). “Entegre Raporlama Finansal ve Finansal Olmayan Bilgilerin Entegrasyonu”, Ekin Yayınevi, Bursa.

EKLER

EK.1: Analize Dâhil Edilen Şirketlerin Yıllar İtibari İle

Aktif Toplam Verileri

AKTİF TOPLAMI (Bin \$)					
FİRMALAR	2014	2015	2016	2017	ORT.
Aggreko	3190045	3038715	3086772	3463396	3194732
Air Traffic	160641	143560	177341	219737	175320
ArcelorMittal	99179000	76846000	75142000	85297000	84116000
ARM	3430000	2901000	3028190	2117269	2869115
BAE Systems	30837619	29769031	28244397	30293588	29786159
Barloworld Ltd.	3793621	3161852	3349491	3741842	3511701
Cemex	34936000	31472000	28944000	28885000	31059250
Denel SOC Limited	697328	636047	946288	1006704	821592
DIMO	6029759	4550924	6246204	6870768	5924414
G4S	7514605	6993491	6897602	7314013	7179928
GS Engineering	11918197	11116240	11093604	-	11376013
Hulamin Ltd	540464	437068	506291	584012	516959
Hyundai Engineering	16605020	16539822	16481132	-	16541991
IDC	11947672	8029481	8831732	10487561	9824112
Interserve	2612034	2690226	2275680	-	2525980
Kier Group	2854833	4072323	3058007	-	3328387
Konica Minolta	8382562	8110059	8598606	-	8363742
Mondi	7712820	7058326	7706202	8630615	7776991
Nampak Limited	-	2104095	1582653	1836237	1840995
Pretoria Company	934976	5715945	-	5540366	4063762
Votorantim	-	-	29820920	20959106	25390013

EK.2: Analize Dâhil Edilen Şirketlerin Yıllar İtibari ile

Net Satış Verileri

NET SATIŞLAR (Bin \$)

FİRMALAR	2014	2015	2016	2017	ORT.
Aggreko	2457597	2313870	1862390	2334116	2241993
Air Traffic	111441	92710	109798	125723	109918
ArcelorMittal	79282000	63578000	56791000	68679000	67082500
ARM	966000	809000	703793	535653	753612
BAE Systems	24046112	24883370	21869247	24720042	23879693
Barloworld Ltd.	5353534	4118188	4517758	5004766	4748562
Cemex	14975000	13726000	13352000	13672000	13931250
Denel SOC Limited	395517	384242	598836	650808	507351
DIMO	7824320	7108327	11596753	13843309	10093177
G4S	10671923	10173025	9330387	10561538	10184218
GS Engineering	8635346	9037447	9152202	-	8941665
Hulamin Ltd	693010	551214	735033	820654	699978
Hyundai Engineering	15723902	16439880	15611666	-	15925149
IDC	1724138	1286934	1411936	1405493	1457125
Interserve	4539619	4750179	3988587	-	4426128
Kier Group	4530269	4855867	4906628	-	4764254
Konica Minolta	8390578	8569981	8231891	-	8397483
Mondi	7778430	7440211	7023080	8495331	7684263
Nampak Limited	-	1490629	1256658	1369869	1372385
Pretoria Company	730129	3456841	-	2961723	2382898
Votorantim	-	-	9727634	6902365	8315000

EK.3: Analize Dâhil Edilen Şirketlerin Yıllar İtibari ile

Faaliyet Karı Verileri

FAALİYET KÂRI (Bin \$)

FİRMALAR	2014	2015	2016	2017	ORTALAMA
Aggreko	483104	407633	304866	308967	376142
Air Traffic	26845	22188	21445	18951	22357
ArcelorMittal	3034000	-	4161000	5434000	4209667
ARM	162000	91000	98276	49705	100245
BAE Systems	1896573	2063362	2030804	1840309	1957762
Barloworld Ltd.	330172	262311	297453	329725	304915
Cemex	2664000	2596000	2753000	2572000	2646250
Denel SOC Limited	19310	21996	36754	38288	29087
DIMO	327647	298117	501133	510903	409450
G4S	420768	271261	494179	675949	465539
GS Engineering	46417	104282	118591	-	89763
Hulamin Ltd	50443	19401	45234	43454	39633
Hyundai Engineering	754678	931121	961130	-	882310
IDC	216638	66382	-	49758	110926
Interserve	113607	142153	-	-	127880
Kier Group	136048	153715	173331	-	154365
Konica Minolta	550264	498953	428761	-	492659
Mondi	884520	981990	994111	1145720	1001585
Nampak Limited	-	144948	142009	69942	118966
Pretoria Company	137722	605799	-	315495	353006
Votorantim	-	-	-	597318	597318

**EK.4: Analize Dâhil Edilen Şirketlerin Yıllar
İtibari ile CO2 Emisyon Verileri**

CO₂ EMİSYON (Bin Ton)					
FİRMALAR	2014	2015	2016	2017	OR T.
Aggreko	18673	18355	18011	17692	181 83
Air Traffic	16	19	26	23	21
ArcelorMittal	206000	205000	204000	-	205 000
ARM	1229	1246	1078	1047	115 0
BAE Systems	1337	1352	1298	1201	129 7
Barloworld Ltd.	246	350	372	384	338
Cemex	40100	40800	41400	39700	405 00
Denel SOC Limited	-	1069	1108	1090	108 9
DIMO	5768	6765	7225	7702	686 5
G4S	542	526	514	501	521
GS Engineering	248	283	286	-	273
Hulamin Ltd	375	382	372	360	372
Hyundai Engineering	378	432	407	-	406
IDC	6	6	1298	1190	625
Interserve	289	276	288	-	284
Kier Group	145	130	123	-	133
Konica Minolta	399	398	389	-	395
Mondi	5400	5500	7720	7480	652 5
Nampak Limited	-	550	549	501	533
Pretoria Company	8405	8595	-	8388	846 3
Votorantim	-	-	27389	26552	269 70